

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и решавање банки

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВО ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2020 ГОДИНА***

декември 2020 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	7
II. Ризици во банкарското работење.....	11
1. Кредитен ризик	12
2. Ликвидносен ризик.....	33
3. Валутен ризик	47
4. Ризик од промена на каматните стапки.....	52
5. Ризик од несолвентност	57
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	65
1. Активности на банките	66
2. Профитабилност.....	83
Анекси	90

Резиме

Во третиот квартал од 2020 година, банкарскиот систем ја задржа стабилноста и отпорноста на шокови, во услови на продолжена и сè уште непредвидлива здравствена криза. Негативните ефекти од оваа криза засега немаат позначително влијание врз стабилноста на банкарскиот систем, иако економската активност и натаму е во негативната зона (во третиот квартал, годишната стапка на економски пад изнесуваше -3,3%). Во вакви кризни услови, од особено значење за одржувањето на довербата на јавноста во банкарскиот систем се веќе изградените силни капитални и ликвидносни позиции на банките. Исто така, од особено значење е и брзата реакција на Народната банка, чишто мерки преземени во првите недели од избувнувањето на кризата придонесоа за олеснување на последиците од неочекуваниот шок. Во третото тримесечје од 2020 година, се забележува извесно намалување на одделните сегменти од банкарските активности, пред сè кредитирањето на претпријатијата и депозитите од домаќинствата, што е веројатно последица на зголемената неизвесност и негативните ефекти од здравствената и економска криза. За ова сведочат и резултатите од последната Анкета за кредитната активност на банките, коишто упатуваат на одредено нето-заострување на кредитните услови, во третиот квартал од 2020 година, при истовремено нето-намалување на побарувачката на кредити. Оттука, пренесувањето на негативните ефекти од здравствената криза врз економијата и следствено врз банкарскиот систем, во определена мера, може да се очекува во наредниот период, а извесно влијание е можно врз обемот на активности и вкупните приходи на банките, како и врз нивото на нефункционални кредити.

Во третиот квартал од 2020 година, бројот на банки во банкарскиот систем на Република Северна Македонија се намали за една. Имено, во август 2020 година, Народната банка ја укина дозволата за основање и работење на „Еуростандард банка“ АД Скопје, заради неисполнување на минималните законски услови за работење на банка. Пазарните учества на банката во одделните категории од билансот на состојба на банкарскиот систем се движат меѓу 1% и 2% и оттука, затворањето на банката немаше позначителни преносни ефекти врз останатите банки во системот.

Показателите за солвентноста на банкарскиот систем се задржаа на слично ниво како и во претходниот квартал. Во услови на побрз квартален раст на активностите, во споредба со сопствените средства на банкарскиот систем, стапката на адекватност на капиталот се намали за минимален 0,1 процентен поен, до нивото од 16,9%. Над 90% од сопствените средства отпаѓаат на редовниот основен капитал, којшто го претставува најквалитетниот сегмент од регулаторниот капитал на банките. Анализирани според употребата, повеќе од половината од сопствените средства (поточно 52,7%) отпаѓаат на капиталните додатоци утврдени согласно со супервизорската оценка, на заштитните слоеви на капиталот или се „слободни“ над потребното минимално ниво и сите заедно може да се искористат за полесно справување со негативните ефекти од одделните кризни епизоди.

Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем забележаа подобрување. Така, учествата на ликвидната актива во вкупната актива, во депозитите од домаќинствата и во краткорочните обврски квартално се зголемија за по 0,4, 1,7 и 0,5 процентни поени,

соодветно и на 30.9.2020 година изнесуваат солидни 29,9%, 58,9% и 50,3%, соодветно. Пласманите во државни хартии од вредност и краткорочните средства кај странски банки дадоа најголем придонес за зголемувањето на ликвидните средства, во услови на натамошен раст на депозитите од нефинансиските субјекти и солидно квартално зголемување на добивката на банкарскиот систем. Депозитите од нефинансиските субјекти се зголемија на квартална основа, за 0,4%, што во целост беше резултат на растот на депозитите од нефинансиските друштва, при мал пад на депозитите од домаќинствата. За одржување на депозитната активност на банкарскиот систем на стабилно ниво во услови на криза, покрај задржаната доверба на јавноста во банкарскиот систем, од големо значење се и економските мерки на државата за справување со кризата од ковид-19, коишто опфаќаат ликвидносна поддршка на компаниите и домаќинствата, заради одржување на ликвидноста на претпријатијата и поддршка на куповната моќ на домаќинствата.

Мерките преземени од Народната банка во првата половина на годината беа во насока на креирање ликвидност во банкарскиот систем, којашто се користи за обезбедување поддршка на македонската економија, главно преку одржување на кредитните текови и на кредитниот циклус од страна на банките. Кредитната активност на банкарскиот сектор забележа минимален пад од 0,1% во третиот квартал од годината. Доколку податоците се коригираат за ефектот од одземањето на дозволата за работа на оваа банка, кредитите на нефинансиските субјекти би забележале квартален раст од 1,6%, што е во целост резултат на зголеменото кредитирање на секторот „домаќинства“, при пад на кредитите на корпоративниот сектор. При анализата на висината на кредитниот раст, треба да се има предвид дека околу 45% од кредитите на нефинансискиот сектор беа под мораториум во текот на третиот квартал од 2020 година. Во овој период, клиентите практично не ги отплаќаа ратите од кредитите, што секако делува врз вкупното ниво на кредити и нивната динамика. Од друга страна, банките и натаму вложуваат во хартии од вредност издадени од државата, но прилично забавено. Така, во третиот квартал од 2020 година, пласманите кај државата се зголемија за 7,6% (19,3% во второто тримесечје од годината), со што нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем се искачи до 12,2% (наспроти, 11,5% на 30.6.2020 година).

Во третиот квартал од 2020 година, показателите за остварувањето на кредитниот ризик бележат подобрување, иако со оглед на тековната криза можен е нивен иден раст. Нефункционалните кредити се намалија за 26,9%, со што и нивното учество во вкупните кредити се намали за 1,3 процентни поени, до нивото од 3,4%. Анализирани по одделни сектори, падот на нефункционалните кредити беше многу позастапен кај корпоративните кредити (-31,2%), иако не изостана ниту кај кредитите на домаќинствата (-14,1%). Следствено, учеството на нефункционалните во вкупните кредити на претпријатијата се сведе до нивото од 5,4%, додека учеството на нефункционалните во вкупните кредити на домаќинствата се намали до нивото од 1,6%. Намалувањето на нефункционалните кредити и понатаму е под влијание на регулаторната мерка за задолжителен отпис на целосно резервираните нефункционални кредити, но во овој квартал во голема мера се објаснува и со излезот на една банка од банкарскиот систем. Врз динамиката на нефункционалните кредити, влијание имаат и регулаторните мерки преземени од страна на Народната банка, во март и април 2020, коишто им помогнаа на банките за полесно управување со кредитниот ризик, во периодот кога

ефектите од пандемијата се очекуваше да бидат поизразени. Имајќи го предвид временниот карактер на овие мерки, како и неизвесноста околу временското траење на последиците од пандемијата на корона-вирусот, во наредниот период може да се очекува раст на нефункционалните кредити кај банките. Веќе од октомври 2020 година банките започнаа со примена на вообичаените правила за стекнување нефункционален статус на кредитите (доцнење во наплатата подолго од 90 дена или утврдена неможност за наплата). Износот на кредити каде што доцнењето во наплатата се движи меѓу 90 и 150 дена (за кои со измените во регулативата привремено се дозволи да немаат третман на нефункционални кредити, ако пред кризата од ковид-19 редовно се наплатувале) е релативно мал и повеќето банки одлучија, уште во октомври, еднократно да им доделат третман на нефункционални кредитни изложености, наместо да применат постепена месечна динамика (во периодот до 31.12.2020 година), како што им дозволуваа измените во регулативата. Поголемо остварување на кредитниот ризик може да се очекува од кредитите со одобрен грејс-период заради ковид-19, за кои по истекот на грејс-периодот клиентите треба да почнат со редовна отплата. Кај еден дел од овие кредити, грејс-периодот истече на крајот на септември, со што евентуалното остварување на кредитниот ризик може да се очекува до крајот на годината. Од друга страна, во септември 2020 година, при продолжено времетраење на пандемијата на вирусот, следеше нова промена на договорните услови на кредитите, но само за оние категории клиенти коишто се најмногу погодени од кризата. Оваа втора промена на договорните услови, од септември 2020 година, е со помал обем и претежно се однесуваше на одобрување дополнителен грејс-период, во отплата на кредитите (којшто најчесто трае до март 2021 година), со што евентуалното остварување на кредитниот ризик од овој дел од кредитното портфолио би можело да се очекува во наредната, 2021 година. Така, заклучно со 30 септември е одобрена втора промена на договорните услови за само 7,8% од вкупните редовни кредити кон нефинансиските субјекти.

Изложеностите на банкарскиот систем на валутниот и ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се задржаа на релативно ниско ниво и на 30.9.2020 година зафаќаат 3,4% и 7,5% од сопствените средства, соодветно. Отворената девизна позиција на банкарскиот систем забележа квартален пад што произлегува од поголемиот раст на пасивата со валутна компонента во однос на растот на активата со валутна компонента, најмногу заради повисоките обврски врз основа на девизни кредити и зголемувањето на девизните депозити од нефинансиските субјекти, пред сè од домаќинствата. Пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, како мерка за изложеноста на ризикот од промени во каматните стапки, забележа квартален раст, што е најмногу последица на проширувањето на вкупниот јаз со променлива каматна стапка пред сè заради растот на пласманите во кредити со овој тип каматна стапка, каде што дополнително се забележува и прераспоредување на кредитите, од блоковите со пократок временски период (до 1 месец) кон блоковите со подолг временски период до следна преоцена на висината на каматната стапка (од 3 до 6 месеци).

Во првите девет месеци од 2020 година, домашниот банкарски систем оствари малку повисока добивка од работењето (за 2,1%), во споредба со истиот период од претходната година. Структурно анализирано, растот на финансискиот резултат се должи најмногу на зголемувањето на капиталната добивка остварена од продажба на

преземени средства, но и на остварените приходи од наплата на отпишани побарувања. Одредено влијание врз растот на добивката имаше и намалувањето на оперативните трошоци, како и растот на нето каматниот приход, иако беше релативно мал. Наспроти ова, забележан е раст на трошоците за исправките на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, како и намалување на приходите од провизии и надоместоци (под влијание на здравствената криза банките ги укинаа провизиите за дел од своите услуги, претежно оние поврзани со електронско банкарство). Скромниот раст на добивката не беше доволен за подобрување на стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви, коишто се пониски во однос на претходната година и се сведоа на ниво од 1,4% и 12,3%, соодветно. Евентуалното остварување на кредитниот ризик во наредниот период, ќе ги зголеми трошоците за исправка на вредноста во билансите на успех на банките и следствено ќе се одрази и врз нивниот финансиски резултат. Исто така, продолженото времетраење на кризата и последиците од неа, покрај влијанието врз здравјето на граѓаните и врз економските остварувања, може да предизвика и идно намалување на обемот на активности и последователно на приходите на банкарскиот систем.

Пандемијата на корона-вирусот создава бројни предизвици за банките, нивните клиенти и воопшто, за сите економски субјекти и институции во нашата земја. Поради неизвесноста околу нејзиниот интензитет и времетраење се отежнуваат инвестициските и потрошувачките одлуки на економските субјекти и станува уште потешко приспособувањето на нивното однесување кон новонастанатата ситуација. Во вакви услови засега банкарскиот систем успева да им одолее на негативните ефекти од пандемијата, но предизвиците сè уште постојат.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.9.2020 година, четиринаесет банки функционираат на финансискиот пазар во Република Северна Македонија, што е помалку за една банка¹ во однос на претходниот квартал. Следствено, се намали и бројот на банки во претежна странска сопственост (којшто изнесува десет банки), додека бројот на подружници на странски банки остана ист (шест банки). Излезот на оваа банка надвор од банкарскиот систем не предизвика позначителни структурни промени во билансите на банкарскиот систем, освен кај финансискиот резултат, бидејќи оваа банка остваруваше загуба.

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.9.2020 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	10	50.736	74,9%	406.264	71,5%	280.220	80,4%	287.316	69,4%	17.420	73,9%	5.402	72,6%
- подружници на странски банки	6	44.691	66,0%	340.963	60,0%	231.879	66,5%	245.442	59,3%	14.922	63,3%	4.838	65,1%
- Австрија	2	7.921	11,7%	69.573	12,2%	50.096	14,4%	40.372	9,8%	2.611	11,1%	459	6,2%
- Бугарија	1	1.224	1,8%	10.509	1,8%	7.179	2,1%	7.266	1,8%	379	1,6%	30	0,4%
- Грција	1	15.284	22,6%	103.790	18,3%	72.414	20,8%	83.059	20,1%	5.296	22,5%	2.029	27,3%
- Словенија	1	11.619	17,1%	93.498	16,5%	60.574	17,4%	75.161	18,2%	4.479	19,0%	1.638	22,0%
- Турција	1	8.643	12,8%	63.594	11,2%	41.616	11,9%	39.583	9,6%	2.156	9,1%	682	9,2%
- останати банки во претежна странска сопственост	4	6.044	8,9%	65.301	11,5%	48.340	13,9%	41.874	10,1%	2.498	10,6%	564	7,6%
- Бугарија	2	2.797	4,1%	26.118	4,6%	18.476	5,3%	18.212	4,4%	1.278	5,4%	379	5,1%
- Германија	1	2.700	4,0%	32.392	5,7%	25.323	7,3%	18.994	4,6%	918	3,9%	144	1,9%
- Швајцарија	1	548	0,8%	6.791	1,2%	4.541	1,3%	4.668	1,1%	302	1,3%	41	0,5%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	17.027	25,1%	161.910	28,5%	68.515	19,6%	126.489	30,6%	6.158	26,1%	2.034	27,4%
- приватна сопственост	3	14.407	21,3%	149.578	26,3%	68.441	19,6%	126.489	30,6%	6.046	25,6%	1.998	26,9%
- државна сопственост	1	2.619	3,9%	12.332	2,2%	74	0,0%	0	0,0%	112	0,5%	36	0,5%
Вкупно:	14	67.763	100,0%	568.174	100,0%	348.735	100,0%	413.805	100,0%	23.577	100,0%	7.435	100,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

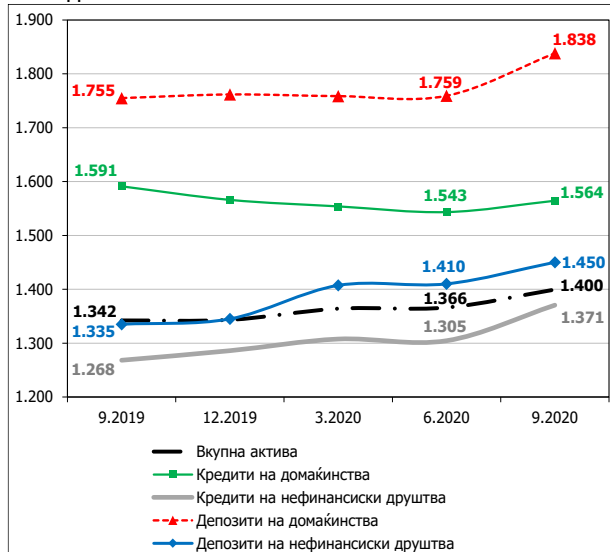
* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.9.2019-30.9.2020 година). Вкупните приходи и финансискиот резултат на „Еуро стандард банка“ АД Скопје не се вклучени во пресметката.

Така, и покрај помалиот број банки во претежна странска сопственост во третиот квартал од 2020 година, овие банки го задржаа своето претежно учество во структурата на поважните позиции од билансите на банкарскиот

¹ На 12 август 2020 година, гувернерката на Народната банка донесе решение за одземање на дозволата за основање и работа и за отворање стечајна постапка на „Еуро стандард банка“ АД Скопје. Одземањето на дозволата се должи на несолвентноста на банката согласно со Законот за банките, поради зголемени кредитни загуби од претходниот период, уште пред здравствената криза.

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 2
Показатели за концентрацијата на
поважните позиции од билансите кај трите
и петте најголеми банки
во проценти

Позиција	30.09.2020		30.06.2020	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	57,6	76,5	57,1	75,7
Кредити на домаќинства	59,1	77,9	58,1	76,8
Кредити на нефинансиски друштва	50,2	76,4	49,2	74,2
Депозити на домаќинства	70,9	82,3	69,4	80,3
Депозити на нефинансиски друштва	54,7	79,1	54,1	78,4
Финансиски резултат*	73,8	87,4	97,3	112,5
Вкупни приходи*	63,2	79,0	62,7	78,3

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.09.2019-30.09.2020 година).

систем. Промените во споредба со претходниот квартал се минимални, освен кај учеството на банките во претежна странска сопственост во вкупниот финансиски резултат², којшто бележи зголемување за 7,9 процентни поени (до нивото од 72,6%). И понатаму, најизразено е учеството на банките во странска сопственост во вкупните кредити на нефинансискиот сектор (80,4%).

Со состојба на 30.9.2020 година, се забележува раст на концентрацијата на банкарските активности. Имено, сите вредности на Херфиндаловиот индекс³ бележат зголемување во споредба со претходниот квартал. Според одделните категории активности, концентрацијата бележи позначително зголемување кај кредитите на нефинансиските друштва, за 66 индексни поени и кај депозитите на домаќинствата, за 79 индексни поени. Намалувањето на бројот на банките за една има најголемо влијание врз зголемувањето на Херфиндаловите индекси, чии вредности се во рамките на прифатливите нивоа⁴. **Исклучок претставува индексот пресметан за депозитите од домаќинствата, којшто покажува умерено високо ниво на концентрација.**

На квартална основа, показателите за учеството на трите и петте најголеми банки во банкарскиот систем во одделните категории на активности не бележат позначителни промени. Исклучок претставуваат показателите пресметани за финансискиот резултат, според кои на квартална основа позначително се намали учеството на трите и петте најголеми банки за 23,5 и 25,2 процентни поени, соодветно.

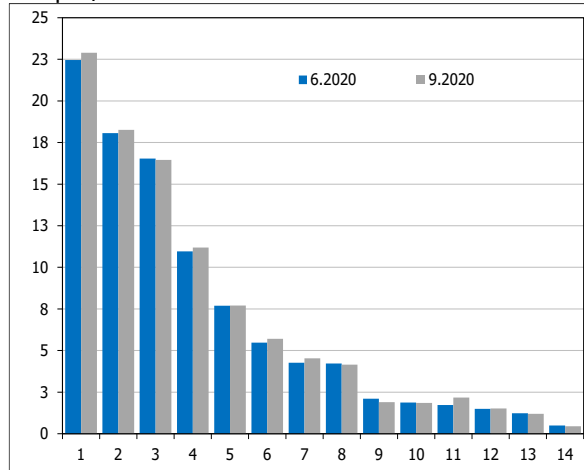
² Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (на пример, 30.9.2019-30.9.2020 година).

³ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

⁴ Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

Графикон бр. 2
Учества на поединечните банки во
вкупната актива на банкарскиот систем
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на трите и петте најголеми банки во вкупниот финансиски резултат се намалува и доколку се исклучи банката во стечај од претходниот, споредбен датум (30.6.2020 година), но во тој случај падот на овие учества би бил поумерен и би изнесувал 5,0 и 3,7 процентни поени, соодветно.

Разликата во износот на активата помеѓу банките и натаму е висока, при што распонот помеѓу банката со највисоко учество (22,9%) и банката со најниско учество (0,5%) во вкупната актива се зголеми, на квартална основа, за 0,5 процентни поени. Притоа, девет банки имаат поединечни пазарни учества помали од 6% (нивното заедничко пазарно учество изнесува 23,5%). Шест банки бележат поединечно зголемување на пазарното учество според вкупната актива, една банка бележи намалување, додека пазарните учества на останатите банки останаа речиси исти.

II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Остварувањето на кредитниот ризик се намалува и во третиот квартал од 2020 година, што се согледува преку пониското ниво на нефункционалните кредити. Намалувањето на нефункционалните кредити во извесна мера произлегува од задолжителните отписи на целосно резервираните нефункционални кредити. Исто така, намалувањето на нефункционалните кредити во овој квартал произлегува и од излезот на „Еуростандард банка“ од банкарскиот систем. Покрај тоа, и регулаторните мерки преземени од страна на Народната банка во доменот на управувањето со кредитниот ризик (поместување на прагот на денови на доцнење од 90 на 150 дена, како и воведувањето на можноста за привремено одложување на отплатата на кредитите поради корона-кризата), најверојатно придонесоа за времено одложување на остварувањето на кредитниот ризик. Во третиот квартал од 2020 година, нефункционалните кредити се намалија за 26,9%, со што се намали и стапката на нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор до историски најниско ниво од 3,4%. Од секторски аспект, најголемиот дел од намалувањето на нефункционалните кредити отпаѓа на корпоративниот сектор, во чии рамки сепак дојде и до одредено остварување на кредитниот ризик поради неисполнување на обврските од одделни корпоративни клиенти од неколку различни дејности. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските друштва бележи поизразено подобрување од 2,2 процентни поена во третиот квартал и на 30.9.2020 година се намали до историски најниско ниво од 5,4%. При засилена кредитната поддршка на домаќинствата, соодносот меѓу нефункционалните и вкупните кредити на домаќинствата исто така се намали до ново историски најниско ниво од 1,6%.

Покриеноста на нефункционалните кредити со исправка на вредноста за нив се одржува на релативно високо ниво и бележи зголемување во третиот квартал (на 75,4%), што заедно со задоволителниот обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентноста на банките од нивна евентуална целосна ненаплатливост.

Со регулаторните измени од март 2020 година се создадоа услови за банките во текот на април и мај да пристапат кон олеснување на кредитните услови, односно на кредитниот товар на кредитокорисниците, главно преку одобрување грејс-период вообичаено во времетраење до шест месеци, период во кој се очекуваа најизразени негативни ефекти од корона-кризата врз корпоративниот сектор и домаќинствата. При продолжено времетраење на пандемијата на вирусот, во септември 2020 година следеше нова промена на договорните услови на кредитите, но само за оние категории клиенти коишто се најмногу погодени од кризата. Притоа, и овојпат банките вршеа индивидуална оценка за компаниите, а дадоа нова понуда за физичките лица, којашто се однесуваше на оние граѓани кои изгубиле работно место, имаат позначително намалување на доходот, се соочиле со зголемени трошоци за лекување и слично. На овој начин, и во наредните месеци (сè до март 2021 година), им се овозможи на најтешко погодените категории клиенти на банките олеснување на

кредитниот товар и последователно полесно справување со негативните притисоци од здравствената криза. Сепак, имајќи ја предвид масовната примена, како и времениот карактер на овие мерки за олеснување на кредитниот товар, како и неизвесноста и неповолните очекувања околу времетраењето на последиците од пандемијата на корона-вирусот, може да се очекува остварување на кредитниот ризик и раст на нефункционалните кредити кај банките. Имено, корисниците на кредитите со одобрен грејс-период заради ковид-19 (на кои отпаѓаат 44% од вкупното кредитно портфолио), по истекот на грејс-периодот треба да почнат со редовна отплата на кредитите. Притоа, многу е веројатно дека негативните ефекти од пандемијата се одразиле врз кредитоспособноста на клиентите, пред сè на оние со нестабилни/неизвесни месечни примања, како и на оние чијшто доход е поврзан со дејностите кај коишто најмногу се одразија негативните ефекти од здравствената криза. Кај кредитите чијшто грејс-период истекол на крајот на септември, остварувањето на кредитниот ризик може да се очекува веќе до крајот на годината (со оглед на правилото за преминување во нефункционален статус при доцнење над 90 дена). Од друга страна, за клиентите за кои во септември се вовеле втор период на одложена отплата на кредитите, остварувањето на кредитниот ризик може да се очекува во втората половина на 2021 година.

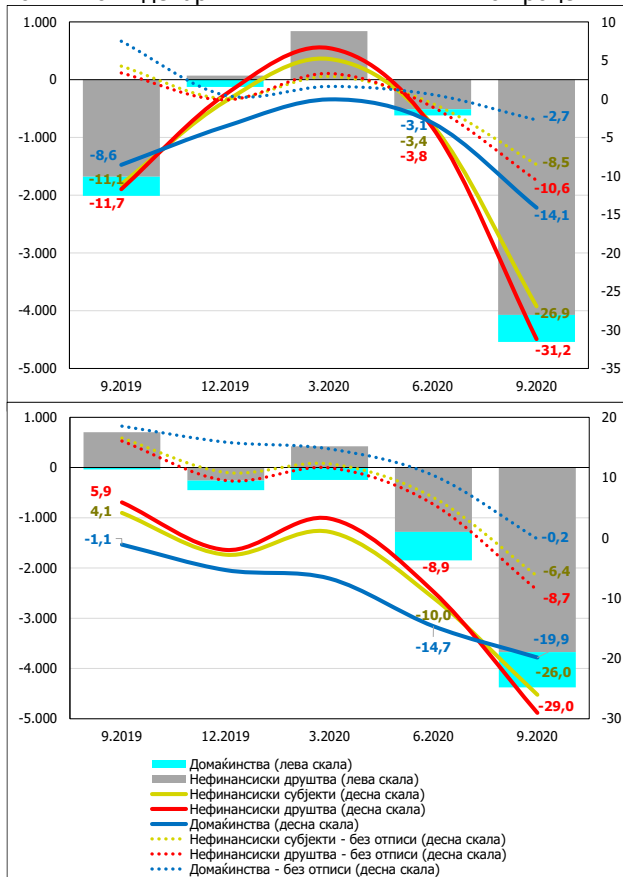
Ефектите од мерката за времено олеснување на критериумите за стекнување нефункционален статус (праг од 150 дена наместо вообичаените 90 дена задоцнување во отплатата) се многу мали. Износот на редовните кредити, каде што доцнењето во наплатата се движи меѓу 90 и 150 дена не е значителен и повеќето банки одлучија уште во октомври, еднократно, да им доделат третман на нефункционални и соодветно да ги признаат очекуваните кредитни загуби, наместо да применат постепена месечна динамика (во периодот до 31.12.2020 година), како што им дозволуваа измените во регулативата. Притоа, стапката на нефункционални кредити, на крајот на октомври, беше речиси непроменета.

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Во третиот квартал од 2020 година, вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор се намалија за 26,9% (или за 4.418 милион денари). Овој значителен пад во најголем дел се должи на укинувањето на дозволата за основање и работење на една банка. Со исклучување на ефектот од оваа банка, нефункционалните кредити на банкарскиот систем повторно се намалуваат. Намалувањето на нефункционалните кредити делумно произлегува и од задолжителните отписи

Графикон бр. 3
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На линиите со точки е прикажан растот на нефункционалните кредити со исклучување на ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.9.2020 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот ги содржи и наплатените задолжително отпишани кредити.

на целосно резервираните нефункционални кредити⁵.

Намаленото создавање нови нефункционални кредити во овој квартал во еден дел се должи на одобриениот мораториум за 43,9% од кредитното портфолио на банките, коешто практично не се отплаќаше во текот на третиот квартал на 2020 година. Многу е мало влијанието на мерката за привремено поместување на прагот за стекнување нефункционален статус од 90 на 150 дена, како врз динамиката на вкупните кредити на нефинансискиот сектор, така на кредитите на претпријатијата и домаќинствата.

Намалувањето на обемот на нефункционалните кредити главно произлегува од нивното намалување кај претпријатијата (за 4.075 милиони денари, или 31,2%)⁶. Без ефектот од „Еуростандард банка“, нефункционалните кредити на претпријатијата се намалуваат, што упатува на нивно надолно поместување и кај дел од останатите банки. Намалување на нефункционалните кредити на овој сегмент од кредитното портфолио на банките има кај речиси сите економски дејности, со најголем пад кај клиентите од „индустриската“, трговската дејност и градежниот сектор.

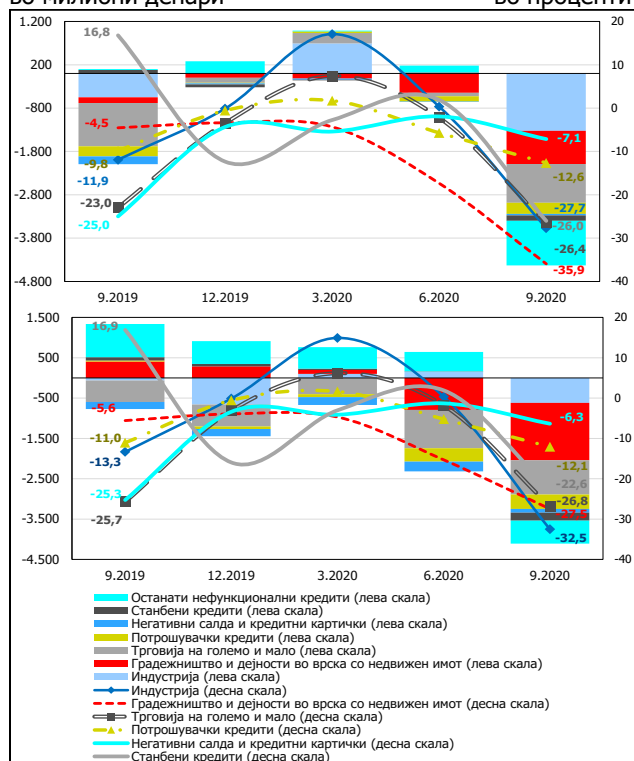
И покрај намалувањето на нефункционалните кредити на ниво на корпоративниот сектор, сепак кај одделни дејности и клиенти се забележуваат нови нефункционални кредити. Така, кај индустриската гранка „производство на метали, машини, алати и опрема“, дејноста во врска со снабдување со вода, управување со отпад и санација на

⁵ Со исклучување на ефектот од задолжителните нето-отписи, нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор бележат намалување од 8,5% во третиот квартал од 2020 година.

⁶ Без ефектот од олеснувањето во однос на вообичаените правила за стекнување нефункционален статус, нефункционалните корпоративни кредити би забележале пад од 30%.

Графикон бр. 4
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

околината, и трговската дејност, тоа е главно поради неисполнувањето на кредитните обврски на неколку поголеми клиенти. Сепак, главно **отсуствува создавањето поголеми износи нови нефункционални кредити**, претежно поради одобриениот привремен мораториум за дел од кредитите (32,9% од вкупните корпоративни кредити на 30.9.2020 година).

Нефункционалните кредити на домаќинствата се намалија за 14,1%, или за 466 милиони денари. Дел од ова намалување се должи на излезот на една банка, така што ако се исклучи ефектот од оваа банка, нефункционалните кредити на домаќинствата се намалуваат за 8,6%.

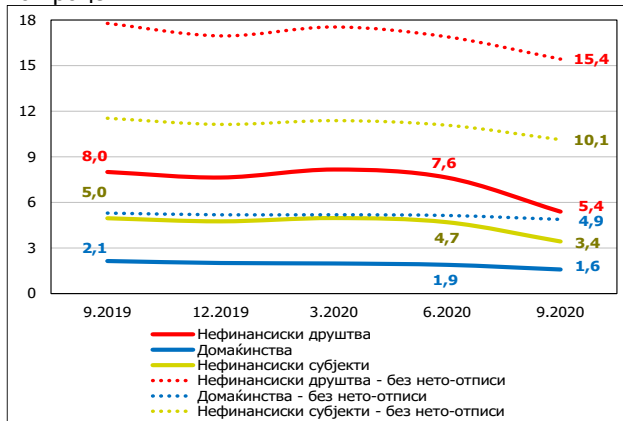
Малку повеќе од половината од намалувањето на нефункционалните кредити на домаќинствата се должи на задолжителните отписи⁷. Кај потрошувачките кредити, токму задолжителните отписи се главни причинители за нивното надолно поместување (за 257 милиони денари, или 12,6%). Значителен пад бележат и нефункционалните станбени кредити (за 125 милиони денари, или 26,0%). И во овој сегмент од кредитното портфолио на банките, создавањето нови нефункционални кредити е тековно помалку изразено, со оглед на тоа што на 53,9% од кредитите на домаќинствата им беше одобрен грејс-период заради состојбите поврзани со ковид-19.

Како резултат на ваквите движења, квалитетот на кредитното портфолио на банките, мерен преку учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансискиот сектор се подобри за 1,3 процентни поени, во третиот квартал од 2020

⁷ Доколку се исклучи ефектот од задолжителните нето-отписи, тогаш нефункционалните кредити на домаќинствата бележат пад од 2,7%, наспроти растот од 0,6% во претходниот квартал.

Графикон бр. 5 Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори во проценти

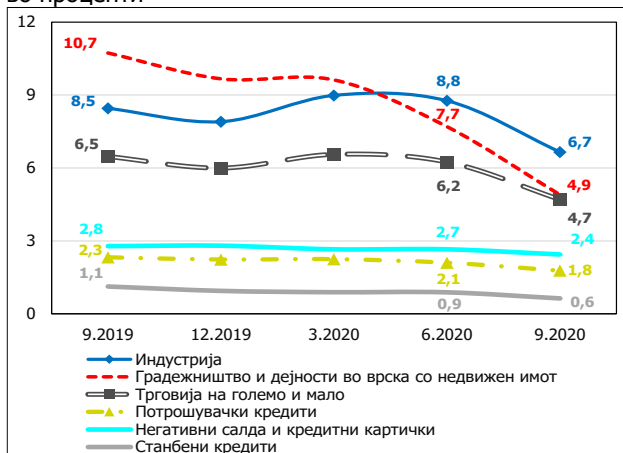

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

година. На 30.9.2020 година, оваа стапка достигна историски најниско ниво од 3,4%⁸.

Малку поизразено подобрување на соодносот меѓу нефункционалните и вкупните кредити има во **портфолиото на нефинансиските друштва**, каде што на 30.9.2020 година, 5,4% од вкупните кредити се нефункционални (намалување за 2,2 п.п. во однос на претходниот квартал). Според одделните дејности, намалувањето на овој показател беше најизразено кај градежниот сектор, каде што стапката на нефункционалните кредити се сведе на 4,9% (од 7,7% на 30.6.2020 година), додека најниско ниво од 4,7% бележи трговската дејност (пад од 1,5 процентни поени во однос на вториот квартал). Стапката на нефункционалните корпоративни кредити (без ефектот од нето-отписите) изнесува 15,4% и се приближи до 10-годишниот подвижен просек на оваа стапка (15,1%), а со намалувањето во третиот квартал дополнително се оддалечи од максималната вредност на овој просек (17,8%).

Графикон бр. 6 Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи во проценти

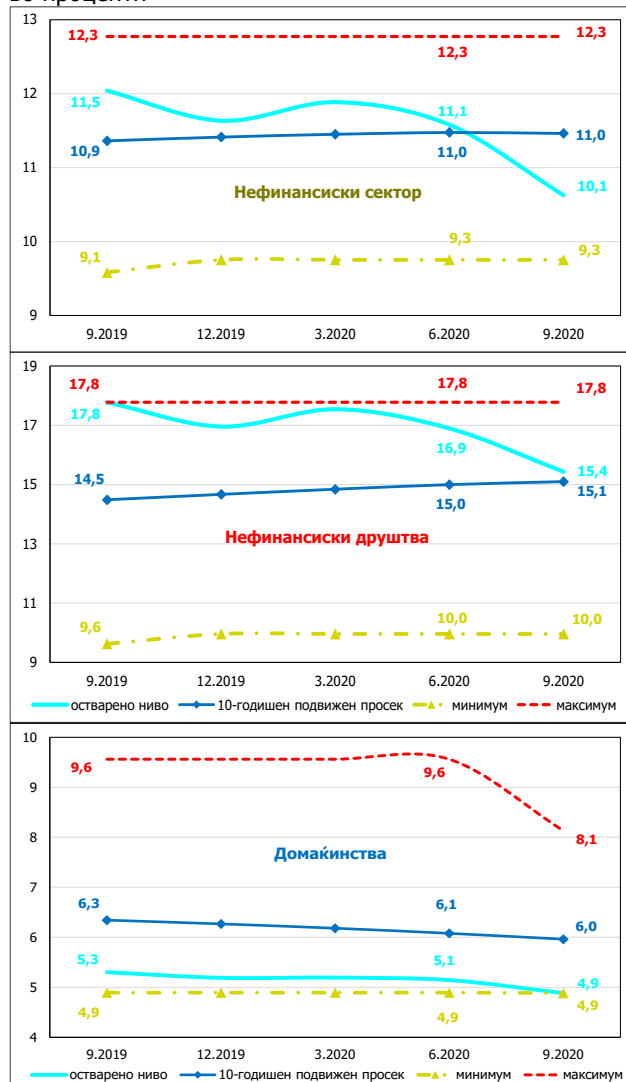
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во кредитното портфолио на домаќинствата, учеството на нефункционалните во вкупните кредити се намали за 0,3 процентни поени, до новото историски најниско ниво од 1,6%. Ова е резултат на забрзаната кредитна поддршка на овој сектор, но и на намалувањето на „лошите“ кредити. Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата (без ефектот од задолжителните нето-отписи) изнесува 4,9% и е на нивото на минималната вредност од нејзиниот 10-годишен подвижен просек.

⁸ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните кредити изнесува 10,1% и е пониско за 1 процентен поен во однос на претходниот квартал при што се сведе под нивото на 10-годишниот подвижен просек (11,0%).

Графикон бр. 7 Стапка на нефункционалните кредити, 10-годишен подвижен просек и максимално и минимално ниво, по одделни сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Исклучен е ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 - 30.9.2020 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот содржи и наплатени задолжително отпишани кредити.

Кредитите на нефинансиските друштва зафаќаат 76,4% од нефункционалното кредитно портфолио на банките, што е помало учество во однос на претходниот квартал. Најголемиот дел од нефункционалните кредити на претпријатијата отпаѓаат на „индустријата“, трговската дејност и градежниот сектор. Во нефункционалното портфолио на домаќинствата, нефункционалните потрошувачки кредити се најзастапени.

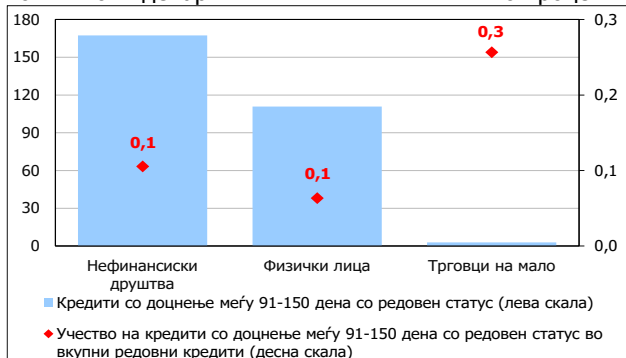
Почнувајќи од 1 октомври па до крајот на 2020 година, банките се должни да ги применат вообичаените правила за стекнувањето нефункционален статус и да ги признаат кредитните загуби од кредитите кај кои има задоцнување над 90 дена (но не повеќе од 150 дена), коишто согласно со мерките за олеснување за време на пандемијата можеа да го задржат редовниот статус до крајот на септември 2020 година. Притоа, согласно со регулативата, банките беа должни да направат динамички план според кој ќе им го доделуваат нефункционалниот третман на овие кредити, најдоцна до крајот на 2020 година. Најголемиот дел од банките се изјаснија дека ќе им доделат третман на нефункционални изложености на овие кредити во октомври и ноември 2020 година⁹, а само мал дел од банките ќе применат месечна динамика до крајот на годината, со признавање на најголемиот износ како нефункционален во октомври¹⁰.

⁹ Една банка го примени регулаторното олеснување за поместување на прагот за стекнување нефункционален статус од 90 на 150 дена (согласно точката 58-а од Одлуката) заклучно со 31.8.2020 година и веќе заклучно со крајот на септември им додели нефункционален статус на сите изложености со задоцнување во наплатата над 90 дена, додека друга банка воопшто не го примени регулаторното олеснување и продолжи со примената на правилото за пренос на нефункционални кредитни изложености на побарувања наплатени подолго од 90 дена (согласно точката 43 од Одлуката).

¹⁰ На ниво на банкарскиот систем, планираната месечната динамика на премин во нефункционален статус на кредитите на нефинансискиот сектор со доцнење меѓу 91 и 150 дена со редовен статус заклучно со 30.9.2020 година е следнава: 56,2% во октомври, 39,9% во ноември и 4% во декември 2020 година. По сектори, динамиката е различна, односно кај

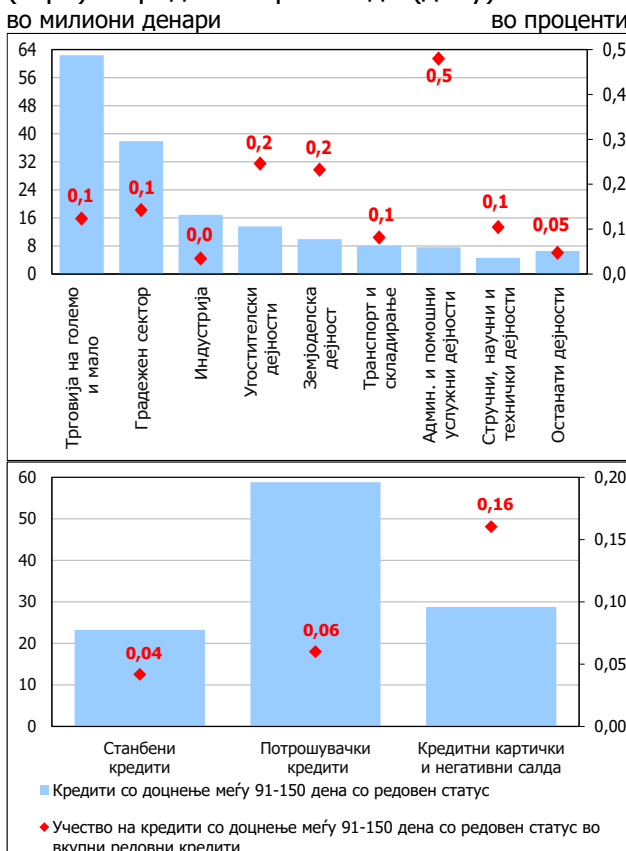
Графикон бр. 8 Редовни кредити со доцнење меѓу 91 и 150 дена, по одделни сектори во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Како што веќе беше истакнато, овие кредити се многу мали во споредба со вкупниот износ на нефункционални кредити, при што врз оваа основа, стапката на нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор и одделно, на домаќинствата и на претпријатијата, ќе биде повисока за само околу 0,1 п.п.

Графикон бр. 9 Редовни кредити со доцнење меѓу 91 и 150 дена, по одделни дејности (горе) и кредитни производи (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

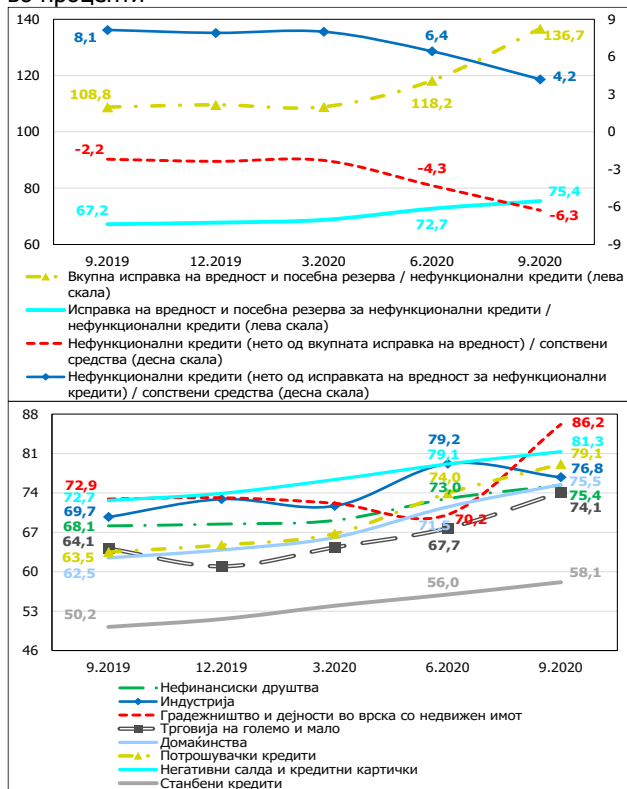
домаќинствата преминав во нефункционален статус е најголем во октомври 2020 година (со учество од 83,4%), додека кај претпријатијата во ноември 2020 година (со учество од 68,4%).

Графикон бр. 10

Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста (горе) и по одделни дејности и кредитни производи (долу)

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

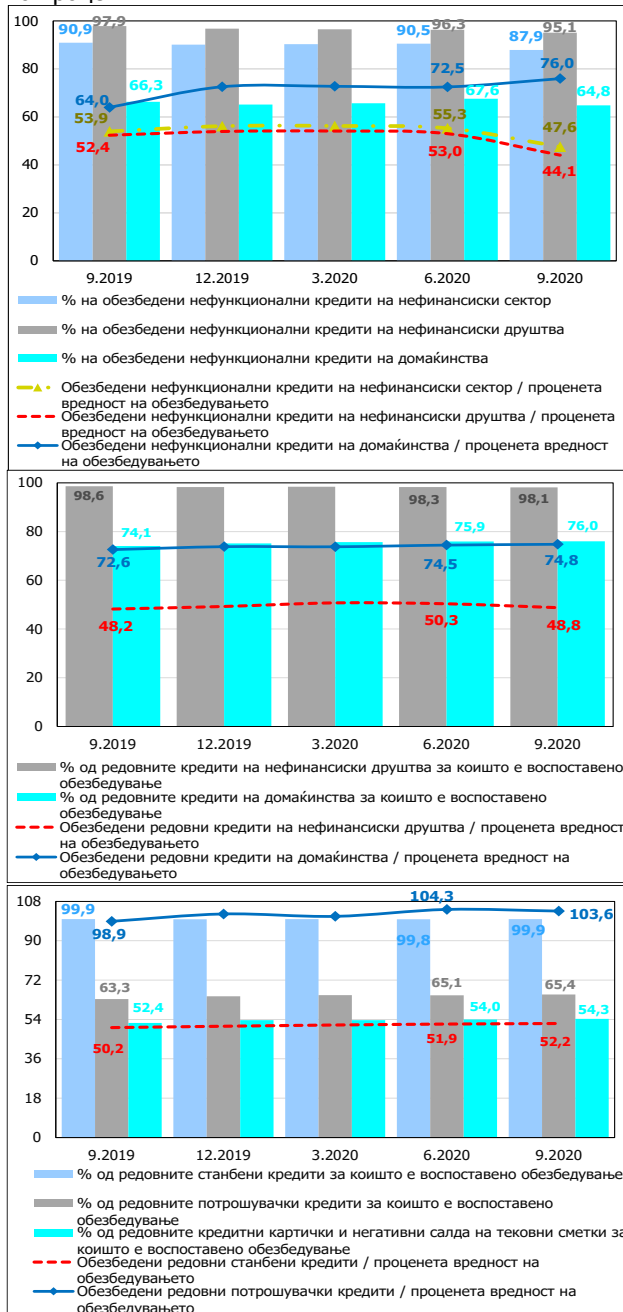
Обемот на неочекувани загуби, односно негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити имаат ограничено влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Имено, нефункционалните кредити се во добар обем покриени со исправка на вредноста (75,4%), што бележи зголемување во однос на претходниот квартал. Така, нерезервиралиот износ на нефункционалните кредити претставува само 4,2% од сопствените средства на банкарскиот систем и при претпоставка за негова целосна ненаплатливост не би била загрозувана солвентноста на системот.

Покрај високата покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста, банките одржуваат и висок процент на обезбеденост на кредитите, којшто е особено изразен кај претпријатијата (за 95,1% од нефункционалните кредити и 98,1% од редовните кредити на претпријатијата е воспоставено обезбедување¹¹). Притоа, банките го обезбедуваат повисокиот инхерентен ризик од корпоративното кредитирање и со примена на релативно конзервативен

¹¹ Најчесто во форма на опрема, машини, производствени капацитети, деловен и магацински простор и слично.

Графикон бр. 11 Нефункционални кредити (горе) и редовни кредити (средина и долу) за коишто е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ, по одделни сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

сооднос помеѓу висината на кредитот и проценетата вредност на обезбедувањето (којшто изнесува 48,8% за редовните, односно 44,1% за нефункционалните кредити).

Кај домаќинствата, процентот на обезбеденост на кредитите е помал (76,0% за редовните и 64,8% за нефункционалните кредити), главно поради кредитните картички и негативните салда на тековните сметки, но и на потрошувачките кредити. Имено, за околу 35% од потрошувачките кредити не е воспоставено обезбедување. Во голем дел од кредитните договори е содржана т.н. извршна клаузула¹² којашто им овозможува на банките релативно брза наплата на кредитите со продажба на обезбедувањето.

Годишната стапка на ненаплатливост на редовната кредитна изложеност на севкупниот нефинансиски сектор и на двата најзначајни сегмента се намали во третиот квартал. Ова е во голема мера резултат на одобриениот грејс-период на близу половина од кредитите на нефинансиските субјекти, кога клиентите практично не ги исплатуваат ратите врз основа на кредитите и последователно не може да добијат нефункционален статус. Во наредниот период може да се очекуваат повисоки стапки на ненаплата, бидејќи со завршувањето на одобриениот грејс-период, клиентите ќе бидат должни редовно да ги отплаќаат обврските кон банките.

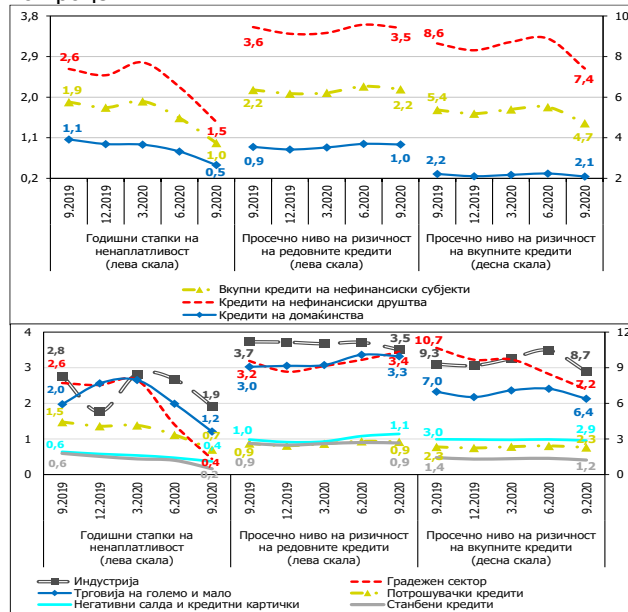
¹² Согласно со Законот за извршување и Законот за нотаријат. Народната банка не располага со податок за износот на кредитите во чии договори е содржана ваква клаузула.

Графикон бр. 12

Годишни стапки на ненаплатливост и просечно ниво на ризичност на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори (горе) и избрани дејности и кредитни производи (долу)

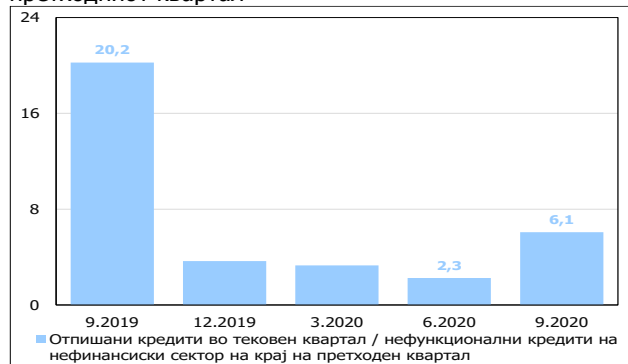
во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 13

Отпишани нефункционални кредити во проценти од нефункционалните кредити на крајот на претходниот квартал

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2020 година, банките отпишаа 6,1% од вкупните нефункционални кредити на крајот на претходниот квартал. Овој износ на отписи е поголем во однос на вториот квартал, но значително помал во однос на истиот квартал од 2019 година¹³ и во него преовладуваат задолжителните отписи. Од секторски аспект, околу 75% од отпишаните побарувања во третиот квартал се однесуваат на нефинансиските друштва. Задолжителниот отпис на нефункционалните кредити ќе продолжи и во наредниот период, со оглед на фактот дека на 30.9.2020 година, 35,6% од нефункционалните кредити се целосно покриени со исправка на вредноста и во следната најмногу една година ќе бидат отпишани, освен доколку во меѓувреме не се наплатат.

1.2 Потенцијални извори на идно остварување на кредитниот ризик

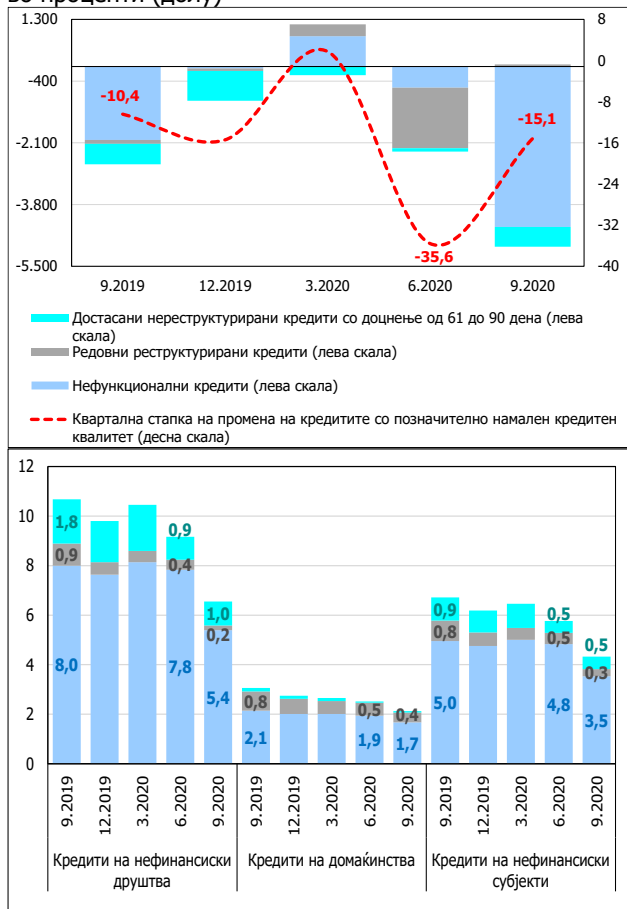
Редовните кредити со мален кредитен квалитет¹⁴, коишто на краток рок можат да бидат извор на нови нефункционални кредити, бележат намалување за 15,1%, во третиот квартал од 2020 година. Овие кредити забележаа уште поизразено намалување (за 35,6%) во вториот квартал од 2020 година. Ваквото намалување на кредитите со мален кредитен квалитет главно се должи на одобриениот грејс-период на близу половина од кредитното портфолио. Исто така, **учеството на кредитите со мален кредитен**

¹³ Износот на отпишани побарувања во истиот квартал од 2019 година е значително поголем како резултат на почетокот на примена (на 1.7.2019 година) на новата одредба во однос на задолжителните отписи, со која се скрати периодот за задолжителен отпис на целосно резервираните нефункционални изложености од две, на една година.

¹⁴ За потребите на оваа анализа, како редовни кредити со мален кредитен квалитет се сметаат редовните реструктурирани кредити и достасаните редовни нереструктурирани кредити каде што доцнењето во наплатата се движи меѓу 61 и 90 дена (евентуалното продолжено доцнење во наплатата на овие редовни кредити за уште дополнителни 1-30 дена би водело кон нивен премин во нефункционален статус).

Графикон бр. 14
Нефункционални кредити и редовни кредити на нефинансиските субјекти со намален кредитен квалитет, квартална промена (горе) и учество во вкупните кредити на нефинансиските субјекти (долу) во милиони денари (горе) во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

квалитет во вкупното портфолио е многу мало и изнесува 0,8%. Притоа, само 1,0% од кредитите кај кои има задоцнување од 61 до 90 дена добиле нефункционален статус во октомври 2020 година¹⁵.

Учеството на реструктурираните кредити во вкупните кредити е исто така мало (1,8% во третиот квартал) и бележи намалување во споредба со претходниот квартал. Речиси целото реструктурирано кредитно портфолио (околу 95%) се состои од правни лица, при што учеството на овие кредити во вкупните корпоративни кредити не е високо и изнесува 3,5%.

Учеството на пролонгираните во вкупните кредити исто така не е високо и изнесува 3,4% (3,9% во вториот квартал од 2020 година), иако кај одредени банки се забележува малку повисока застапеност на пролонгираните кредити¹⁶. **Вкупните пролонгирани кредити се намалија** за 1.513 милиони денари, или 11,1%, пред сè поради намалените нефункционални пролонгирани кредити. Правните лица преовладуваат и во кредитното портфолио на пролонгираните кредити (со учество од околу 93%), при што овие кредити учествуваат со 6,7% во вкупните корпоративни кредити.

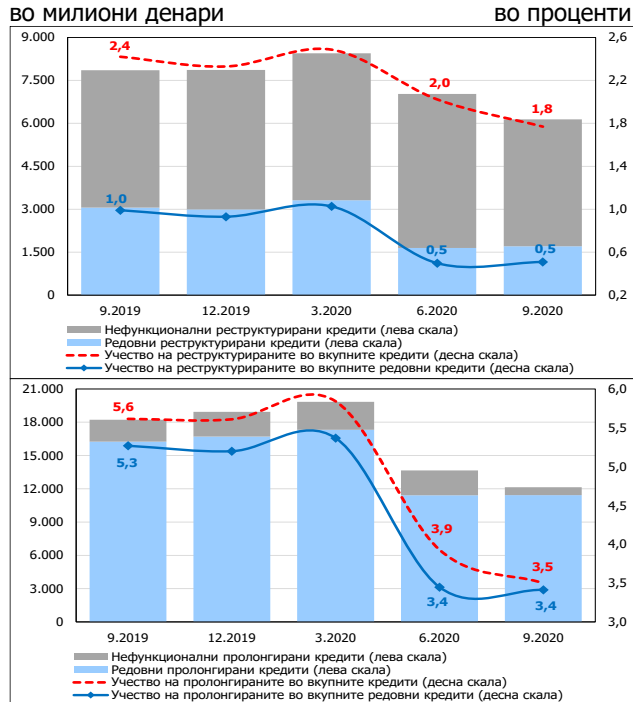
Во третиот квартал од 2020 година, кредитите со одобрен грејс-период согласно со регулаторните измени заради ковид-19 зафаќаат 43,9% од вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор (46% на 30.6.2020 година). Од аспект на структурата, близу две третини од овие кредити отпаѓаат на физичките лица, а остатокот на претпријатијата. Анализирани по сектори, кај 53,9% од вкупните кредити на домаќинствата и 32,9% од кредитите на

¹⁵ Кај домаќинствата, овој процент е повисок и изнесува 2,8%, додека за нефинансиските друштва изнесува 0,7%.

¹⁶ Кај банката којашто има највисока застапеност, учеството на пролонгираните кредити изнесува 10,9%.

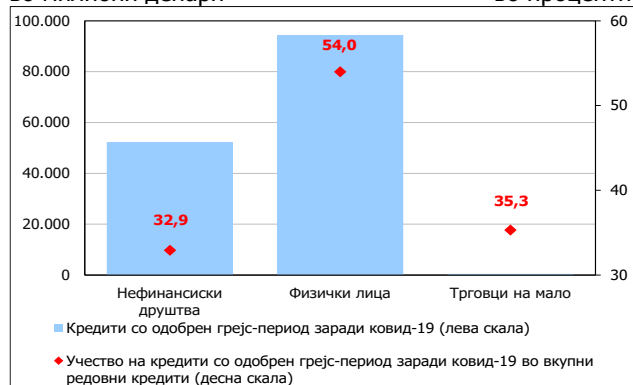
Графикон бр. 15
Реструктурирани (горе) и пролонгирани кредити (долу) на нефинансиските субјекти според статусот во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 16

Кредити со одобрен грејс-период заради ковид-19, по одделни сектори во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефинансиските друштва е извршено привремено одложување на отплатата на обврските за кредитот. Според одделните продукти на домаќинствата, застапеноста на кредитите со одобрен грејс-период заради ковид-19 е највисоко кај потрошувачките кредити (61,6%), по кои следат станбените кредити и кредитните картички и пречекорувањата на трансакциските сметки со учества од 47,0% и 42,2%, соодветно. Според одделните дејности на претпријатијата, кредитите со одобрен грејс-период имаат особено високо учество во вкупните кредити на клиентите од „дејностите на здравствена и социјална заштита“ (76,2%), угостителската дејност (70,0%) и „стручните, научните и техничките дејности“ (60,8%). Кај традиционално најзначајните економски дејности, учеството на кредитите со одобрен грејс-период заради ковид-19 во просек изнесува по околу триесет проценти¹⁷.

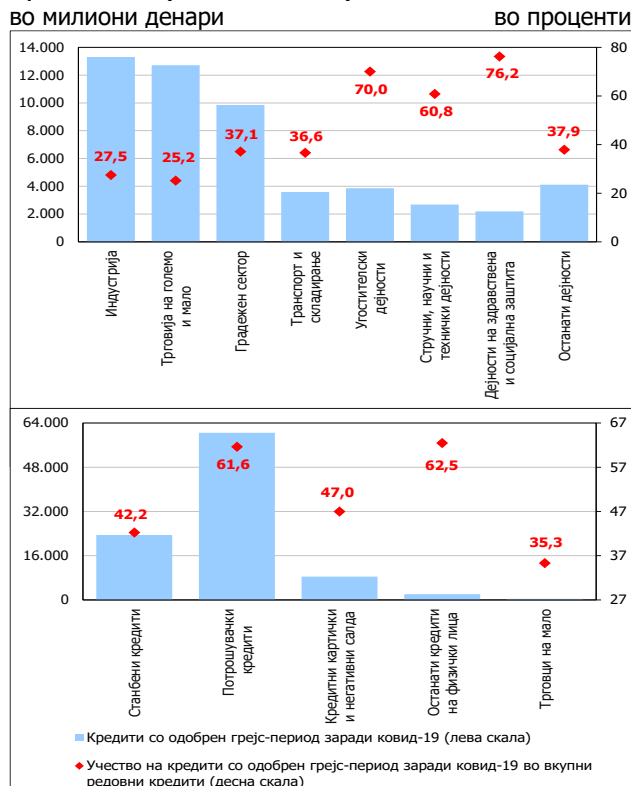
Согласно со регулативата, банките имаа можност, заклучно до 30.9.2020 година, да им одобрат на клиентите и втора промена на договорните услови. Во септември банките пристапија кон одобрување втор грејс-период, и тоа само на оние клиенти коишто се најпогодени од корона-кризата. Овие кредити учествуваат со 17,7% во вкупните кредити со одобрен грејс-период заради ковид-19, односно 7,8% од вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор. Претпријатијата бележат најголема застапеност кај кредитите со одобрен втор грејс-период, со оглед на тоа дека кај корпоративните кредити, првиот грејс-период беше најчесто одобруван на пократки рокови (обично три месеци), по што кај дел од корпоративните кредити следеше одобрување по вторпат на нов грејс-период (претежно со времетраење исто така од три

¹⁷ По одделни дејности, кредитите со одобрен грејс-период заради ковид-19 зафаќаат 37,1%, 27,5% и 25,2% од редовните кредити на градежниот сектор, „индустријата“ и трговската дејност, соодветно.

Графикон бр. 17

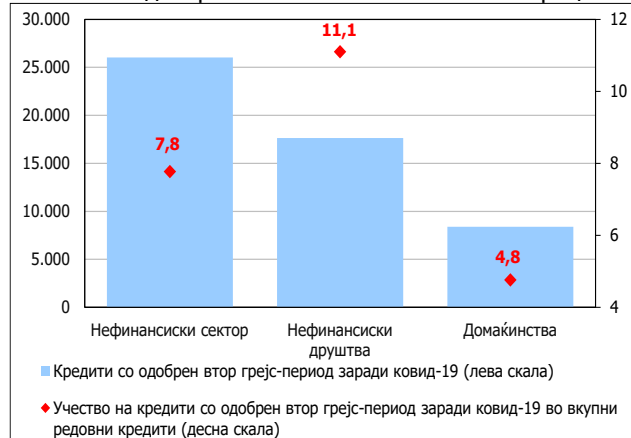
Кредити со одобрен грејс-период заради ковид-19 по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 18

Кредити со одобрен втор грејс-период заради ковид-19, по одделни сектори во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

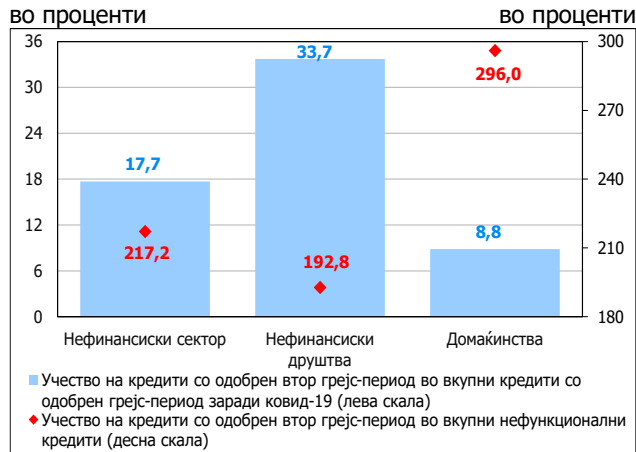
месeci). Така, кај претпријатијата, кредитите со временото одложување на отплатата по вторпат учествуваат со 33,7% и 11,1% во вкупните кредити со грејс-период заради ковид-19 и во вкупните корпоративни кредити, соодветно. Исто така, овие кредити се половина (50,9%) од кредитите на кои им било одобрено првото олеснување. Кај домаќинствата, кредитите со временото одложување на отплатата по вторпат се значително помали и учествуваат со 8,8% и 4,8% во вкупните кредити со грејс-период заради ковид-19 и во вкупните кредити на домаќинства, соодветно, а претставуваат 9,7% од кредитите на домаќинствата со „прв“ грејс-период. Помалото присуство на кредитите со одобрен втор грејс-период кај домаќинствата може да се поврзе со тоа што кај физичките лица првиот грејс-период најчесто беше одобруван на шест месеци.

Кредитите со одобрен грејс-период, особено оние со одобрен втор грејс-период, претставуваат потенцијален извор на нови нефункционални кредити, поради неизвесноста дали по истекот на грејс-периодот овие клиенти ќе бидат во можност да вршат редовна отплата на кредитите. Ефектот од можната ненаплата индикативно се согледува преку показателите за квалитетот на кредитите со одобрен грејс-период заради ковид-19, за кои основниот услов беше да имаат редовен статус за да може банката да им одобри грејс-период. Учеството на кредитите со одобрен грејс-период во вкупните кредити го покажува максималниот ефект од овие кредити врз квалитетот на кредитното портфолио, односно го претставува потенцијалниот раст на стапката на нефункционалните кредити. Нивното учество во нефункционалните кредити го дава можното зголемување на нефункционалните кредити, при

Графикон бр. 19

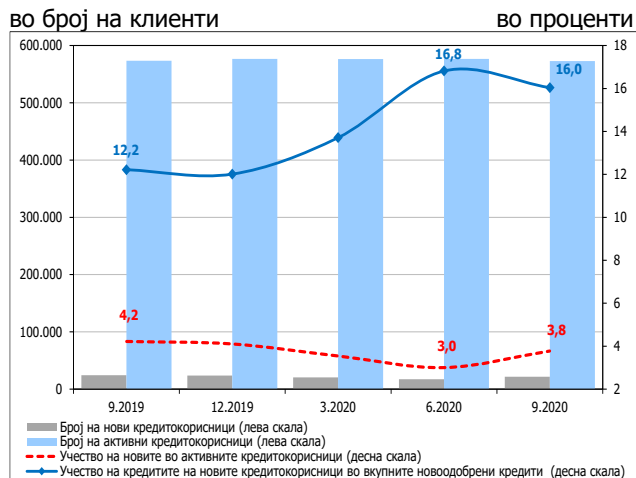
Показатели за квалитетот на кредитите со одобрен втор грејс-период заради ковид-19, по одделни сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 20

Нови кредитокорисници и учество на кредитите одобрени на овие клиенти во вкупните новоодобрени кредити на секторот „домаќинства“ во број на клиенти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

евентуална ненаплата на кредитите со одобрен грејс-период.

И покрај добриот квалитет и ниското остварување на кредитниот ризик од изложеноста на банките кон домаќинствата, одредени структурни карактеристики на ова кредитно портфолио можат да бидат потенцијални извори на нови нефункционални кредити.

Потенцијален извор на влошување на квалитетот на портфолиото на домаќинствата е натамошниот раст на задолженоста на постојните кредитокорисници. Во овој сегмент од кредитното портфолио, 16,0% од новоодобрените кредити (16,8% на 30.6.2020 година) им се одобрени на нови кредитокорисници¹⁸. Притоа, новите кредитокорисници се позастапени кај станбеното кредитирање со 22,4%, додека 12% од новоодобрените потрошувачки кредити во третиот квартал се наменети за нови корисници. За одбележување е фактот дека во услови на особено изразени негативни ефекти и притисоци од кризата со ковид-19, новоодобрените кредити во третиот квартал се во значително поголем обем во однос на претходниот квартал (за 52,0%), но соодветствуваат со просечниот квартален износ на новоодобрените кредити во изминатите две години. Обемот на задолженост на целиот сектор „домаќинства“ е предмет на редовно следење од страна на Народната банка и сè уште не е високо. Сепак, сè уште постои ризик од негативен шок предизвикан од тековната здравствена криза врз финансиската позиција на одредени сегменти од домаќинствата и следствено, влошување на нивната кредитна способност. Впрочем, неизвесноста е

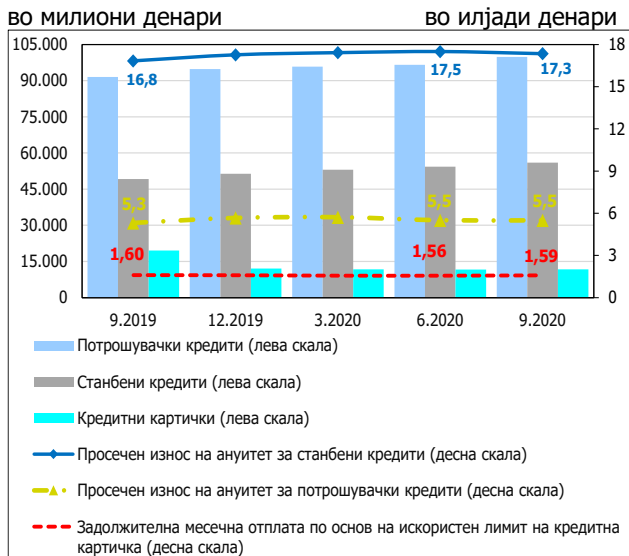
¹⁸ Како нови се сметаат кредитокорисниците коишто се задолжени кај банките на крајот на анализираниот период, а не биле кредитокорисници на крајот на претходниот квартал, што не значи дека не биле кредитокорисници во некој период претходно.

зголемена за севкупниот сектор на домаќинствата, а особено е нагласена за лицата што се вработени во секторите коишто се најпогодени од кризата, што најверојатно ќе предизвика значително нарушување на кредитоспособноста на овие клиенти на банките.

Графикон бр. 21

Потрошувачки, станбени кредити и кредитни картички, состојба и просечен ануитет во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Забелешка: За потребите на оваа анализа, задолжителната месечна отплата врз основа на кредитна картичка е претпоставена на 5%, иако одделните банки може да имаат поинакви лимити.

Максималниот сооднос меѓу вкупните месечни отплати на долгот на клиентите и нивните месечни примања (показател ДТИ од англ. debt-to-income) тековно е поставен на прудентно ниво од 50% до 60% во интерните акти на банките, но искуството покажува дека просечната висина на показателот¹⁹ е на значително пониско и поповолно ниво. Со ова се намалува можноста за превисока задолженост на клиентите (особено во услови кога новите кредити најмногу се насочуваат кон постојни кредитокорисници) и воедно, се намалува опасноста од исцрпување на нивната финансиска моќ за враќање на зголемениот долг, односно се избегнува преземање прекумерен кредитен ризик од страна на банките. За да можат да се квалификуваат за исполнување на критериумите за отплата на месечната обврска од кредитот во однос на своите месечни примања домаќинствата, најчесто оние со „послаба“ кредитоспособност, се задолжуваат на подолги рокови со можност за отплата на долгот на повеќе месечни рати. Ова е особено значајно со оглед на тоа дека договорните каматни стапки коишто во себе вградуваат и надомест за преземениот кредитен ризик, се релативно ниски²⁰.

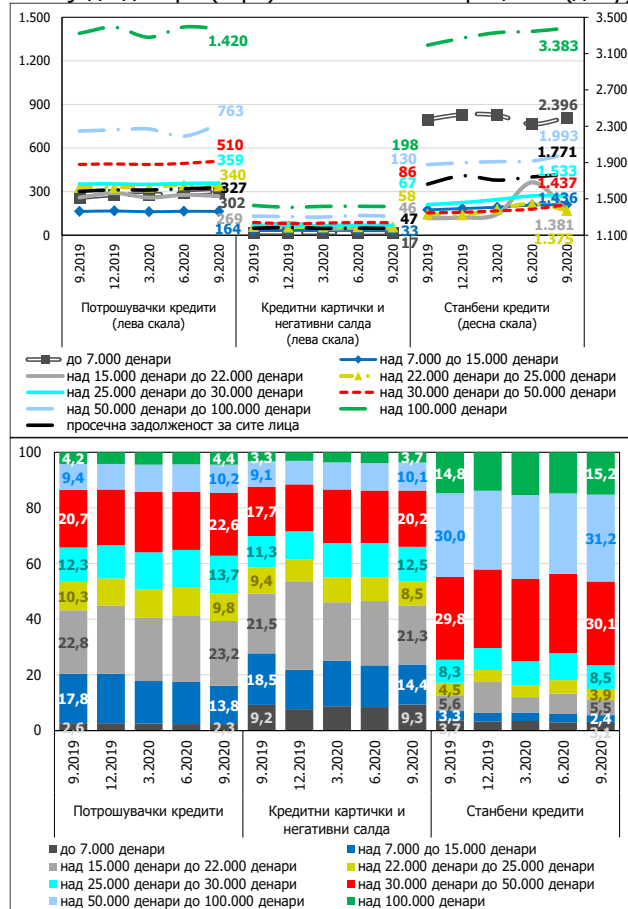
¹⁹ Согласно со податоците доставени од страна на банките за просечната висина на показателот според одделни кредитни производи и/или валута, и/или рочност итн.

²⁰ Во третиот квартал од 2020 година, каматната стапка на новоодобрените потрошувачки и вкупни кредити на домаќинствата се сведе на 5,1% и 4,6%, соодветно, наспроти повисоките нивоа во истиот квартал од претходната година (5,7% и 5,3%, соодветно). Кај новоодобрените станбени кредити каматната стапка се задржа на нивото од 3,3%. Надолно поместување бележи и каматната стапка на вкупните редовни кредити којашто изнесува 4,1%, 6,2% и 5,8% за станбените, потрошувачките и вкупните кредити на домаќинствата (наспроти повисоките нивоа од 4,2%, 6,5% и 6,1% за наведените кредитни производи соодветно, во третиот квартал од 2019 година). Во однос на претходниот квартал, каматните стапки се речиси непроменети.

Графикон бр. 22

Просечна задолженост по домаќинство (горе) и структура на кредитната изложеност (долу) врз основа на потрошувачки, станбени кредити и кредитни картички и негативни салда на тековни сметки, според висината на месечните примања во илјади денари (горе) во проценти (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

При зголемувањето на просечната пондерирана преостаната рочност на новоодобрените кредити²¹, **месечната обврска за отплата по кредитокорисник не бележи значителна промена.** Имено, кај станбените кредити просечниот ануитет забележа мал пад од 0,9%, или околу 200 денари на квартална основа, додека кај потрошувачките кредити остана речиси непроменет.

Во третиот квартал од 2020 година се забележуваат позитивни промени од аспект на структурата на кредитната изложеност кон домаќинствата според нивните месечни примања. Имено, 39,7% од вкупната кредитна изложеност на домаќинствата е сконцентрирана кај домаќинствата со нето-плата еднаква или помала од просечната нето-плата за третиот квартал од 2020 година (42,5% на 30.6.2020 година). Соодветно со обемот на месечните примања, оваа категорија кредитокорисници има најниска просечна задолженост по лице. Ова упатува на тоа дека ризиците од висока задолженост или појава на презадолженост коишто вообичаено се далеку поизразени кај физичките лица со пониски месечни примања засега се ниски. Сепак, евентуален шок врз месечните примања поради пандемијата на ковид-19, посебно кај оние кредитокорисници коишто го остваруваат доходот претежно од дејностите со најдолготрајни негативни економски последици од оваа пандемија, неминовно ќе се одрази врз кредитната способност на дел од домаќинствата, со тоа предизвикувајќи и зголемено остварување на кредитниот ризик кај банките.

Долгот на домаќинствата со нето-плата еднаква или помала од просечната

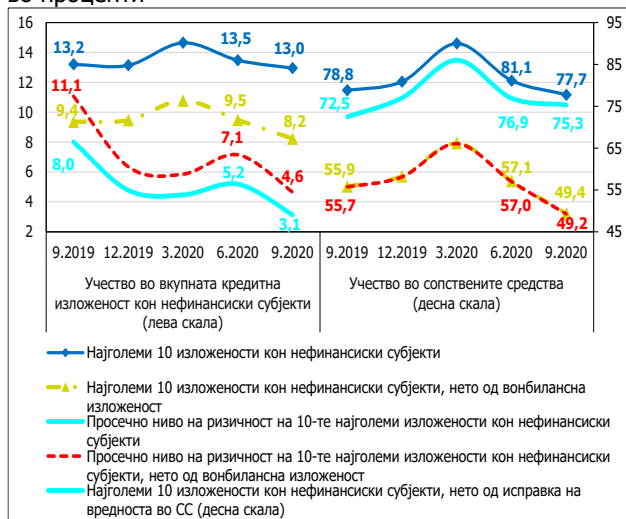
²¹ Посечната рочност на новоодобрените станбени кредити изнесува 20,6 години (20,1 година за претходниот квартал), а на новоодобрените потрошувачки кредити 8,5 години (8,1 година во претходниот квартал).

плата е наменет главно за потрошувачки цели (потрошувачки кредити и кредитни картички и негативни салда на тековни сметки), а станбените кредити се помалку застапени. Покрај кај вкупната кредитна изложеност, така и кај одделните продукти има позначително намалена концентрација на изложеноста на банките кон лицата со нето-плата во висина еднаква или под просечната.

Нивото на концентрација на кредитното портфолио на нефинансиските друштва од различни аспекти претставува значајна структурна карактеристика, којашто може да има влијание врз остварувањето на ризиците поврзани со овој сегмент од кредитната активност на банките. Нивото на концентрација на кредитите на претпријатијата, од аспект на одделните дејности, во голема мера соодветствува со структурните карактеристики на домашната економија. Имено, околу 80% од кредитите на нефинансиските друштва отпаѓаат на три дејности („индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“), чии деловни остварувања се особено значајни за степенот на квалитет на кредитното портфолио на банките. Всушност, токму кај кредитното портфолио составено од клиенти на банките од овие дејности се највисоки учествата на нефункционалните во вкупните кредити, а воедно за нив банките издвоиле и највисок износ на исправка на вредноста, а со тоа и овозможиле највисока покриеност со резервации (повеќе детали во анексите кон овој извештај).

Графикон бр. 23
Концентрација на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти во проценти

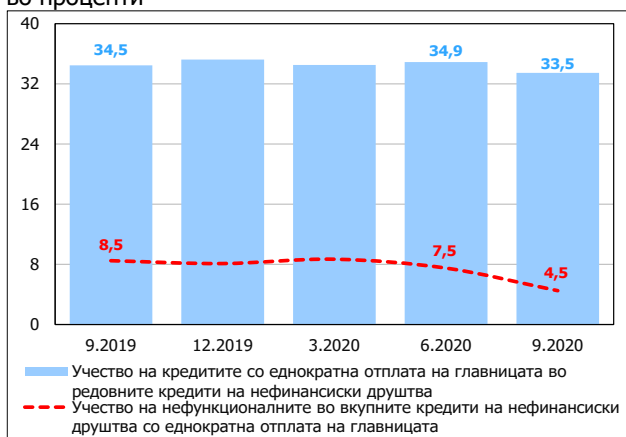

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вкупниот износ на десетте најголеми изложености на секоја банка кон клиенти од нефинансискиот сектор учествува со 13,0% во вкупната кредитна изложеност на банкарскиот

Графикон бр. 24
Кредити на нефинансиските друштва со
еднократна отплата на главница
во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

систем (13,5% на 30.6.2020 година). Овие кредити зафаќаат 77,7% од сопствените средства на банкарскиот систем²² (од 42,6% до 138,4%, по одделна банка²³). Притоа, во просек, банките ги резервирале овие изложености со 3,1% (5,2% на 30.6.2020 година). Доколку десетте најголеми изложености се намалат за вонбилансната изложеност, тогаш овие изложености зафаќаат околу 50% од сопствените средства, а за нив банките обезбедиле покриеност со резервации од 4,6% (7,1% на 30.6.2020 година).

Друга карактеристика на кредитите на нефинансиските друштва којашто треба **внимателно да се следи е обемот и квалитетот на кредитите со еднократна отплата на главницата.** Учеството на овие кредити во редовните кредити на нефинансиските друштва е релативно високо (33,5%), но малку пониско во споредба со 30.6.2020 година (кога изнесуваше 34,9%). Нивото на остварување на кредитниот ризик од кредитите со еднократна отплата на главницата бележи подобрување во однос на претходниот квартал (учеството на нефункционалните во вкупните кредити се намали, од 7,5% на 4,5% на 30.9.2020 година), што е поголемо во однос на подобрувањето забележано кај вкупните кредити на претпријатијата (за 2,2 процентни поена). Стапката на нефункционалните кредити кај кредитите со еднократна отплата на главницата забележа квартален пад заради поизразеното намалување на нефункционалните кредити (за 79,7%, или 2.003 милиони денари). Помалото остварување на кредитниот ризик од кредитите со еднократна отплата на

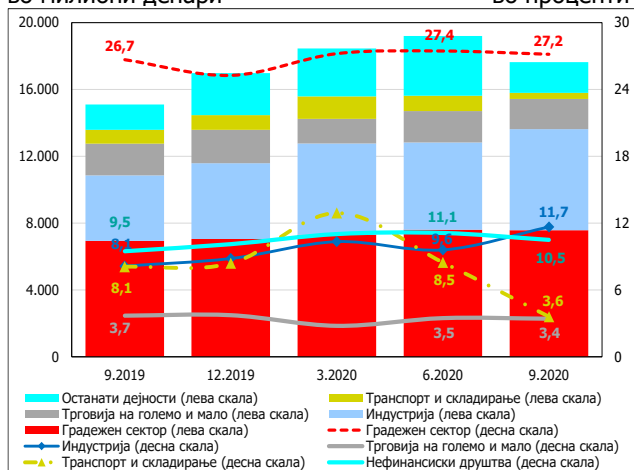
²² Согласно со регулативата, вкупниот износ на големи изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

²³ При определувањето на најниското и највисокото учество на 10-те најголеми изложености во сопствените средства на одделните банки не е вклучена „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје поради малата директна кредитна изложеност на оваа банка кон нефинансискиот сектор.

Графикон бр. 25

Кредити на нефинансиските друштва за финансирање проекти и нивно учество во вкупните кредити за избрани дејности во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26

Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички шокови на одделни сегменти од кредитната изложеност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

главницата најмногу доаѓа до израз кај клиентите од градежниот сектор, кај кои стапката на нефункционалните кредити се сведе на 2,6% (5,7% на 30.6.2020 година), наспроти вредноста на овој показател за вкупните кредити на градежниот сектор (4,9%).

Потенцијален ризик за квалитетот на кредитното портфолио на нефинансиските друштва претставуваат и **кредитите одобрени за финансирање проекти**. Квалитетот на овие кредити во голема мера е условен од не(остварувањето) на проектираните парични текови од проектите коишто се финансираат, во планираниот обем и/или динамика. Кредитите одобрени за финансирање проекти зафаќаат 10,5% (11,1% на 30.6.2020 година) во вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва, при што по околу една третина од овие кредити им се одобрени на клиенти од градежниот сектор и „индустијата“.

Значајна структурна карактеристика на двата сегмента од нефинансискиот сектор којашто може да биде потенцијален извор на индиректен кредитен ризик е и сè уште високото учество на кредитите со валутна компонента и на кредитите со променлива и прилагодлива каматна стапка. Анализата од овој аспект е опфатена во деловите за валутен ризик и за ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

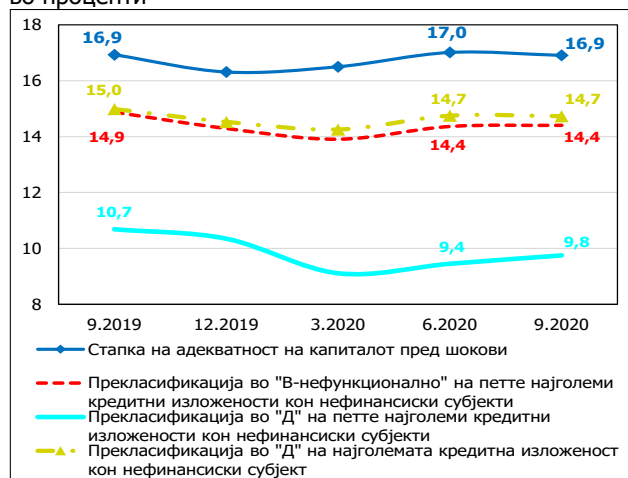
1.3 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од спроведеното стрес-тестирање ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови. Стапката на

Графикон бр. 27

Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризициност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички симулации. При најекстремната, но и најмалку веројатно остварлива симулација за премин на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојната кон следните две категории со повисока ризициност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува на 11,5% (за 5,4 п.п. во однос на почетното ниво на стапката на адекватност на капиталот, што е идентичен резултат како и во претходниот квартал). Според одделните дејности, најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кај оние дејности каде што концентрацијата на вкупната кредитна изложеност е најголема. Според одделните кредитни производи на домаќинствата, најголемо негативно влијание врз стапката на адекватност на капиталот има изложеноста врз основа на потрошувачките кредити, како најзастапен кредитен производ. Резултатите од стрес-тест симулациите за концентрацијата во кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор покажува дека банките се помалку чувствителни на остварувањето на ризикот од концентрација во ова кредитно портфолио. Имено, подобрувањето на резултатите произлегува од поизразеното намалување на нивото на концентрација во кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор²⁴, при речиси непроменета адекватност на капиталот пред спроведувањето на симулациите. Подобрувањето е особено видливо кај симулацијата за премин на петте најголеми изложености кон нефинансискиот сектор во категоријата на ризик „Д“.

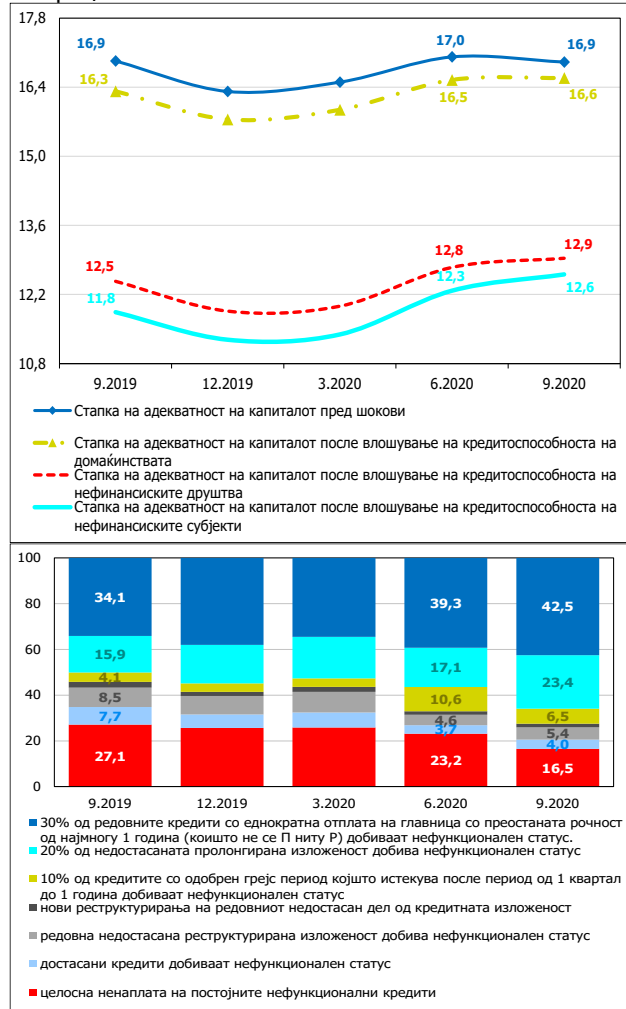
²⁴ На квартална основа петте и десетте најголеми изложености кон нефинансискиот сектор се намалија за 6,4% и 3,3%, соодветно, додека сопствените средства забележаа мал раст од 0,9%. Ова придонесе за намалување на учеството на петте и десетте најголеми изложености кон нефинансискиот сектор во сопствените средства на 48,2% и 77,7%, соодветно во третиот квартал од 2020 година (наспроти учествата од 52,0% и 81,1%, соодветно во вториот квартал од 2020 година).

Графикон бр. 28

Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички комбинирани шокови на различни сегменти од кредитната изложеност (горе) и придонес на одделните шокови врз намалувањето на стапката на адекватност на капиталот (долу)

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Отпноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од седум хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор²⁵. И при оваа екстремна симулација адекватноста на банкарскиот систем не се намалува под пропишаниот минимум. Имено, по оваа симулација, стапката на адекватност на капиталот се намалува за 4,3 процентни поени до нивото од 12,6%, што претставува подобар резултат во споредба со крајот на претходниот квартал (4,7 п.п. и 12,3%, соодветно). Најголем ефект врз стапката на адекватност има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитите со еднакратна отплата, коешто придонесува за 42,5% од вкупното намалување на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок. Покрај тоа, значително е влијанието на хипотетичко влошување на квалитетот на пролонгираните кредити (на кое отпаѓаат 23,4% од вкупното намалување на стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем), како и претпоставената целосна ненаплата на нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор (16,5% од вкупниот пад на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок), и покрај намалениот придонес во однос на претходниот квартал.

²⁵ Седумте хипотетички шокови се следниве: 1. целосна ненаплата на постојните нефункционални кредити; 2. вкупните достасани кредити добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна недостасана реструктурирана изложеност добива нефункционален статус; 4. Банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот недостасан дел од кредитната изложеност коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус од претходната точка; 5. 10% од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува по периодот од еден квартал до една година добиваат нефункционален статус; 6. 20% од недостасаната пролонгирана изложеност добива нефункционален статус; 7. 30% од редовните кредити со еднакратна отплата на главница со преостаната рочност од најмногу една година (коишто воедно не се пролонгирани, ниту реструктурирани) добиваат нефункционален статус.

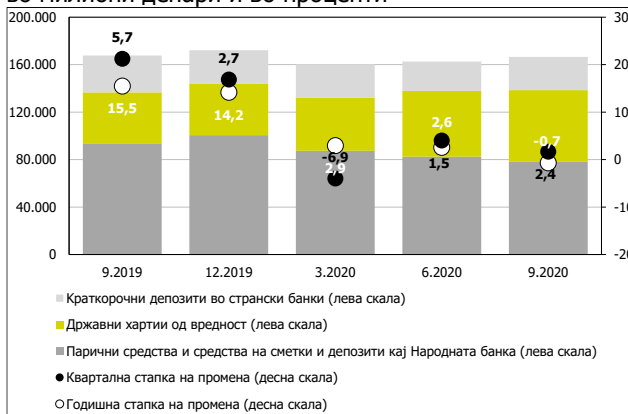
2. Ликвидносен ризик

Во третото тримесечје од 2020 година, при понатамошен квартален раст на депозитите од нефинансиските субјекти, ликвидните средства на банкарскиот систем забележаа забрзано зголемување на квартална основа. Во структурата на ликвидните средства, носител на кварталниот раст беа зголемените пласмани во домашни државни хартии од вредност и зголемувањето на краткорочните девизни средства во странски банки. Ваквите движења условија подобрување на показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста, коешто беше малку поизразено кај показателите за девизната ликвидност на банкарскиот систем. Анализата на составот на средствата и на обврските, според нивната преостаната договорна рочност, покажува продлабочување на јазовите во сите рочни сегменти, но кварталното проширување на јазот меѓу средствата и обврските со преостаната договорна рочност до една година е помало, во споредба со претходното тримесечје. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на поединечните претпоставени екстремни ликвидносни одливи и бележат извесно подобрување во однос на претходниот квартал.

Вториот бран на ширење на корона-вирусот ја потенцира продолжената неизвесност околу негативните ефекти од пандемијата на ковид-19 врз глобалната и домашната економија, создавајќи уште понеизвесен амбиент за спроведување на монетарната политика. Мерките преземени од Народната банка во првата половина на годината беа во насока на креирање ликвидност во банкарскиот систем, којашто се користи за обезбедување поддршка на македонската економија, главно преку одржување на кредитните текови и на кредитниот циклус од страна на банките. Народната банка и во следниот период ќе продолжи со внимателно следење на потенцијалните ризици, како и досега, заради соодветна реакција, доколку е тоа неопходно, со што ќе овозможи стабилна ликвидност и рамнотежа на девизниот пазар.

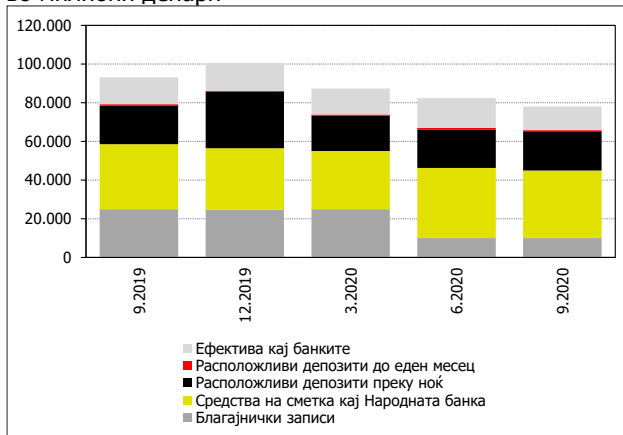

Графикон бр. 29
Ликвидни средства, структура и промена
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30
Парични средства и побарувања на банките
од Народната банка, по одделни инструменти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1. Динамика и состав на ликвидните средства

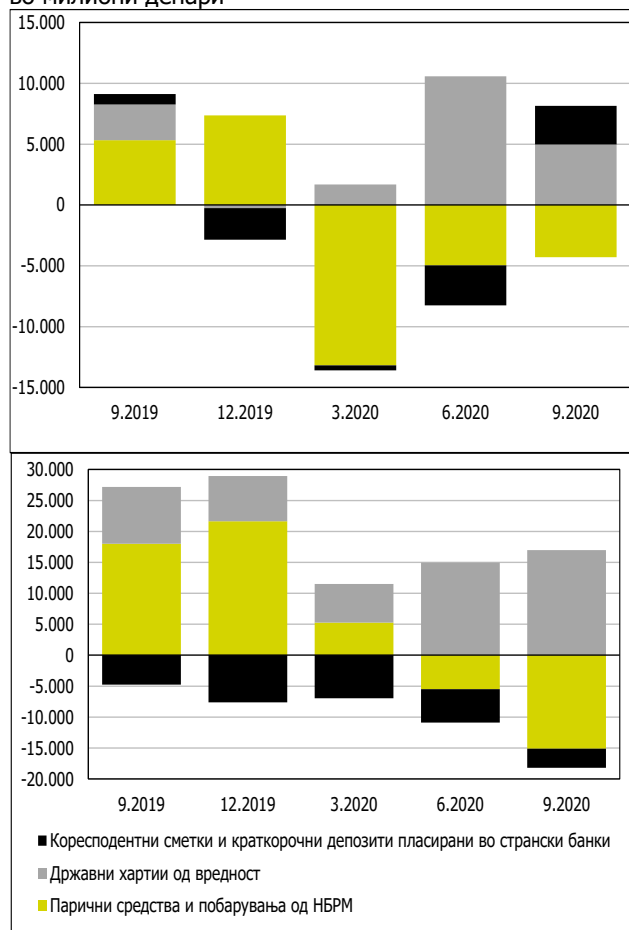
На 30.9.2020 година, вкупните ликвидни средства²⁶ на банкарскиот систем изнесуваат 166.430 милиони денари и на квартална основа бележат забрзан раст од 2,4% (или за 3.859 милиони денари). Анализирани на годишна основа, ликвидните средства минимално се намалија за 0,7%. Анализирани според структурата на ликвидните средства, нивниот квартален раст произлегува од зголемените пласмани во домашни државни хартии од вредност и од растот на краткорочните девизни средства во странски банки. Наспроти тоа, квартален пад бележат средствата на денарската сметка кај Народната банка и девизната ефикасност, додека вложувањата во благајнички записи се речиси непроменети во однос на претходниот квартал.

На крајот од третиот квартал од 2020 година, паричните средства и средствата на банките кај Народната банка (вклучително и благајничките записи) и натаму имаат поединечно највисоко учество (46,9%) во структурата на ликвидните средства на банките. Сепак, на квартална основа, веќе трет квартал по ред, вкупните парични средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка се намалуваат (за 4.292 милиона денари или за 5,2%, што е речиси непроменета динамика во споредба со претходниот

²⁶ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 31
Квартална (горе) и годишна (долу) промена
на ликвидните средства
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

квартал²⁷). Ова намалување е последица на кварталниот пад на девизната ефективност (од 3.110 милиони денари), а свој придонес имаше и намаленото салдо на денарската сметка кај Народната банка (пад од 1.275 милиони денари, на квартална основа). Притоа, видливо е минимално зголемување на пласманите на банките во расположливи депозити кај Народната банка со рочност преку ноќ²⁸, при истовремено нешто помало намалување кај депозитите до еден месец.

Во третиот квартал од 2020 година, кај вложувањата на банките во државни хартии од вредност продолжи трендот на раст, што започна од почетокот на годината (квартален раст од 4.970 милиони денари, или за 9%), при што подеднаков придонес за овој раст имаа зголемените вложувања на банките во домашни државни обврзници (за 2.485 милиони денари, или за 7,6%) и во државни записи (за 2.484 милиони денари, или за 11,2%). Притоа, растот на вкупните пласмани во државни обврзници во целост произлегува од вложувањата на банките во македонски еврообврзници²⁹, додека вложувањата во денарски државни обврзници и во денарски државни обврзници со девизна клаузула забележаа минимален пад (за по 0,1%). Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките и понатаму државните обврзници имаат

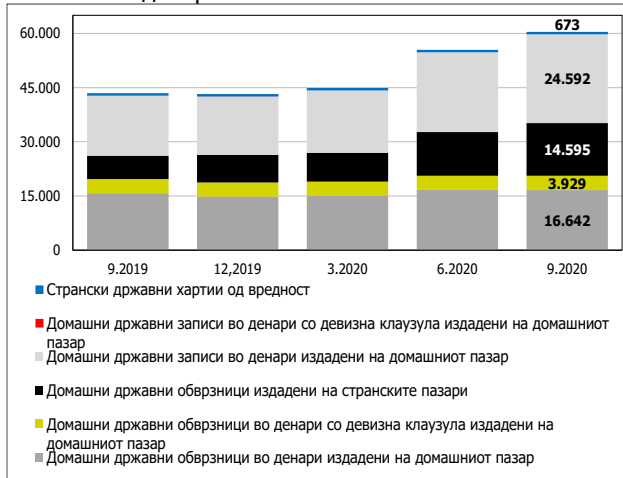
²⁷ За споредба, во вториот квартал од 2020 година, вкупните парични средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка опаднаа за 4.973 милиони денари, или за 5,7%.

²⁸ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), банките можат да пласираат средства во депозити кај Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден (преку ноќ) и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвременно повлекување. Каматните стапки на овие депозити во текот на 2020 година беа непроменети (од последната промена во март 2018 година) и изнесуваат 0,15% за расположливите депозити преку ноќ и 0,30% за расположливите депозити на седум дена.

²⁹ Согласно со Одлуката за премин во втората фаза на асоцијација меѓу Република Македонија и Европската заедница и нејзините земји членки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 17/19) од 25.1.2019 година, на домашните банки им се овозможи слободно да купуваат и да тргуваат со домашни државни еврообврзници.

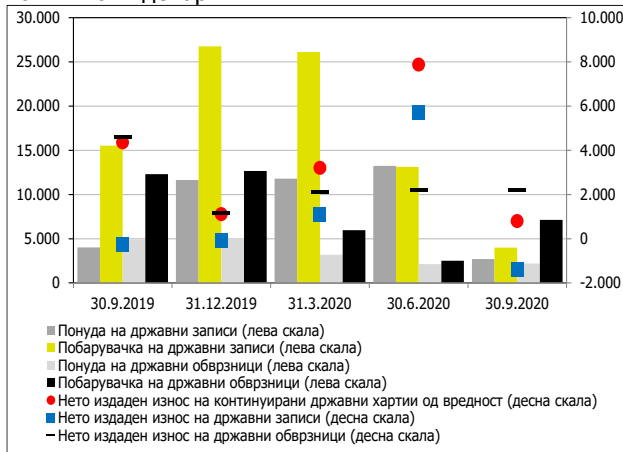

Графикон бр. 32
Вложувања на банките во државни хартии од вредност
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 33
Нето издаден износ и понуда и побарувачка на државни хартии од вредност на домашниот пазар на континуирани хартии од вредност
во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и Народната банка.

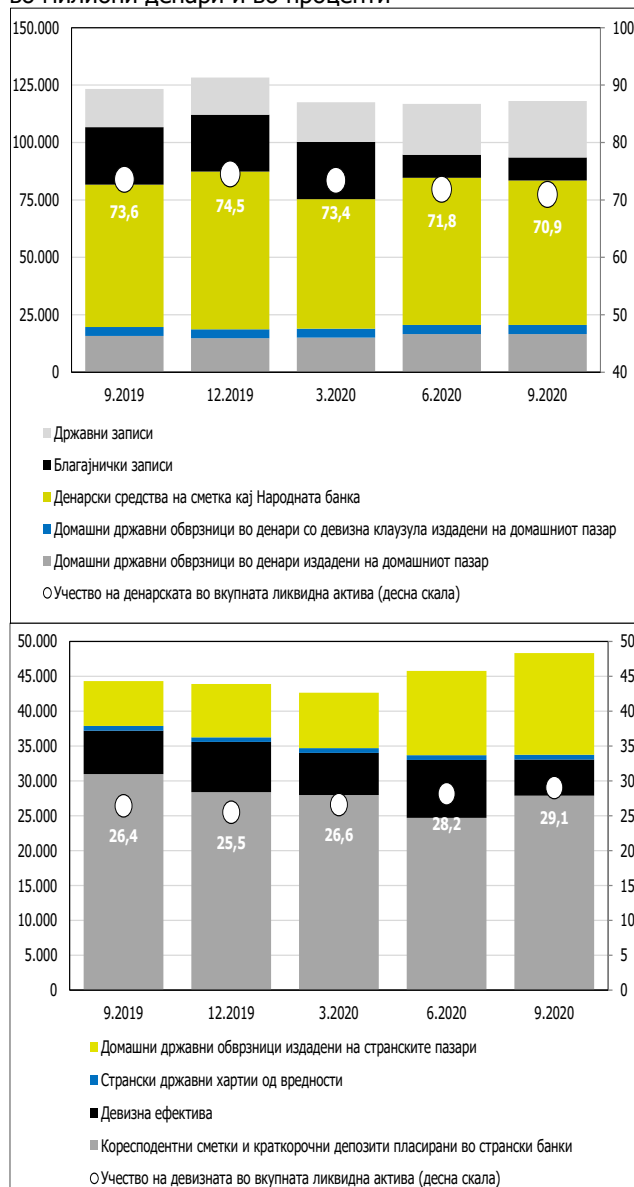
најголемо учество (од 58,2%), во чии рамки најзастапени се државните обврзници во денари³⁰. Пласманите во странски државни обврзници останаа речиси исти и имаат скромно учество од само 1,1% од вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките. Од аспект на сопственичката структура, на крајот од третиот квартал од годината, се зголеми учеството на банките во вкупните државни хартии од вредност, за 1,9 п.п. (од 36,1% во јуни 2020 година, на 38% во септември 2020 година), а вкупниот нето издаден износ³¹ на државни хартии од вредност изнесуваше 797 милиони денари (што е помалку за десетпати во споредба со претходниот квартал кога изнесуваше 7.878 милиони денари).

³⁰ Во мај 2020 година се прошири опфатот на хартиите од вредност коишто Народната банка може да ги прифати од домашните банки како инструменти за обезбедување денарска ликвидност во банкарскиот систем. Така, при спроведувањето на монетарните операции за откуп на хартии од вредност на привремена или дефинитивна основа, Народната банка ќе може да ги прифаќа и домашните државни обврзници со најдолга рочност (15 и 30 години), како и еврообврзниците издадени од страна на државата на меѓународните финансиски пазари, коишто се во сопственост на домашните деловни банки. Поконкретно, со овие промени, централната банка ќе им овозможи на банките поголем пристап до ликвидност, доколку во следниот период се појави таква потреба, што индиректно отвора и дополнителен простор за зголемена кредитна поддршка на економијата.

³¹ Нето издадениот износ на државни хартии од вредност се добива како разлика меѓу издадениот износ на аукциите на државни хартии од вредност за определен временски период и износот на државни хартии од вредност што достасува во истиот временски период.

Графикон бр. 34
Структура на денарската (горе) и девизната (долу) ликвидна актива
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2020 година запре трендот на намалување на краткорочните средства пласирани во странски банки, при што овие финансиски инструменти значително пораснаа, со што се зголеми нивното најголемо учество во девизната компонента на ликвидните средства³² на банките (57,7%)³³. Во третото тримесечје од 2020 година, краткорочните средства во странски банки забележаа зголемување од 3.181 милион денари, или за 12,9%, што е многу слично на падот на овие средства остварен во претходниот квартал³⁴. Со учество од 16,8% (15,2% на 30.6.2020 година), краткорочните средства пласирани во странски банки и натаму се значајна компонента од вкупната ликвидна актива за потребите на управувањето со ликвидносниот и валутниот ризик, а најголемиот дел од нив и понатаму се средства на коресподентните сметки на домашните банки во странство.

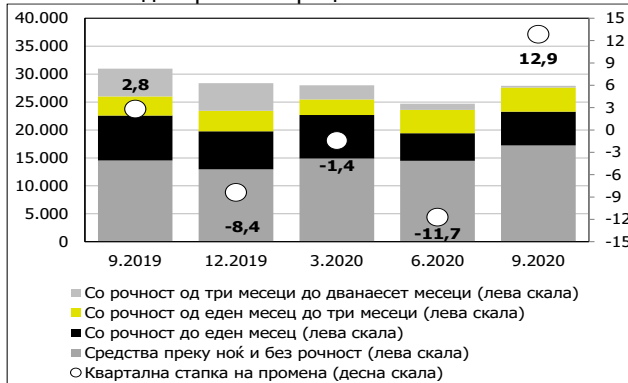
³² Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на коресподентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност и домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари, девизната ефективна, девизната сметка кај Народната банка и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

³³ За споредба, на крајот на вториот квартал од 2020 година, учеството на овие средства во вкупната девизна ликвидна актива изнесуваше 54%.

³⁴ За споредба, во вториот квартал од 2020 година, краткорочните средства вложени кај странски банки забележаа квартално намалување од 3.276 милиони денари, или за 11,7%.

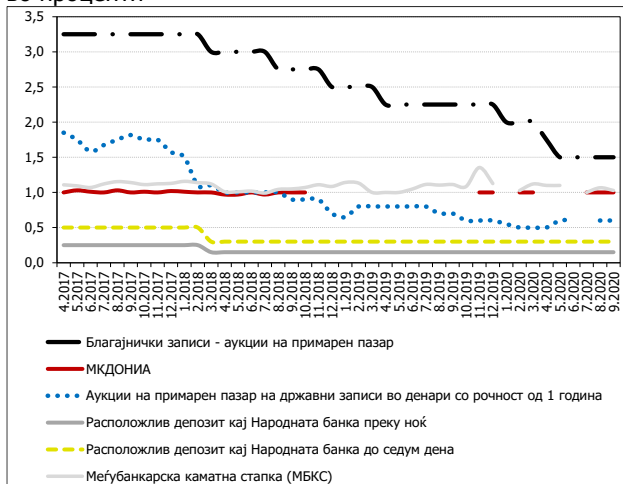

Графикон бр. 35
Сметки и краткорочни депозити кај странски банки, структура и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36
Движење на домашните каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка.
Забелешка: Од почетокот на ноември 2018 година заклучно со октомври 2019 година, како и во јануари 2020 година, така и во вториот квартал од 2020 година, со оглед на помалиот број на референтни банки коишто учествуваат во пресметката на СКИБОР и МКДОНИА и при висока денарска ликвидност, на меѓубанкарскиот пазар на необезбедени депозити не се извршени трансакции за пресметка на МКДОНИА.

Распределбата на ликвидните средства на банките по одделни финансиски инструменти директно произлегува од приносот што тие го носат, којшто, пак, првенствено зависи од движењата на основните каматни стапки. Во третиот квартал од 2020 година, при непроменетост на основната каматна стапка на Народната банка од 1,5%, индикативните каматни стапки за меѓубанкарско тргување со депозити (СКИБОР³⁵) останаа на речиси исто ниво. Меѓубанкарската каматна стапка од сите трансакции (МБКС³⁶) е помала и во просек изнесуваше 1% (1,1% во претходниот квартал). Во услови на продолжена неизвесност околу развојот на пандемијата и нејзиното времетраење, како и ефектите на прелевање коишто ќе ги има врз макроекономските агрегати, Народната банка и натаму внимателно ги следи трендовите и потенцијалните ризици од домашното и екстерното окружување заради соодветна реакција преку приспособување на поставеноста на монетарната политика.

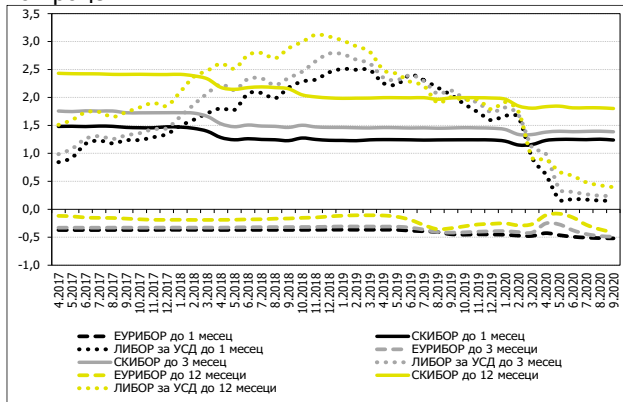
³⁵ СКИБОР (Skopje Interbank Offered Rate) е референтна каматна стапка на пазарот на пари во денари и претставува меѓубанкарска каматна стапка по која една референтна банка е подготвена да продаде денарска ликвидност на друга референтна банка. Согласно со Правилата за избор и обврски на референтните банки коишто поставуваат котации на каматните стапки за пресметка на СКИБОР и за процесот на пресметување на СКИБОР, усвоени на 22 август 2018 година од страна на Македонската банкарска асоцијација, а коишто започнаа да се применуваат од 1 октомври 2018 година, референтните банки се должни да котираат каматни стапки за: една недела, еден месец, три месеци, шест месеци и дванаесет месеци.

³⁶ МБКС е меѓубанкарска каматна стапка за тргување на меѓубанкарскиот пазар на депозити.

Графикон бр. 37

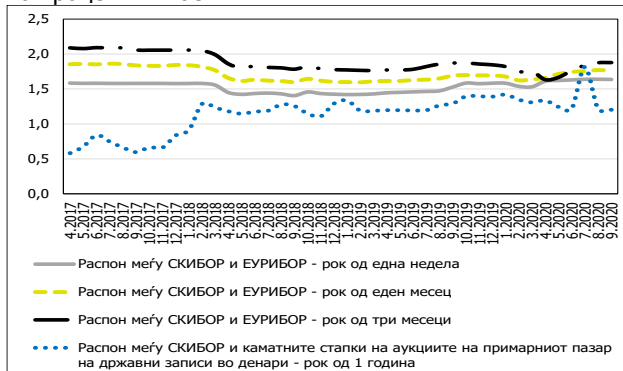
Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за ЕУРИБОР и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американски долари.

Графикон бр. 38

Движење на распонот на СКИБОР во однос на ЕУРИБОР, за избрани рочности во процентни поени

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за ЕУРИБОР и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американски долари.

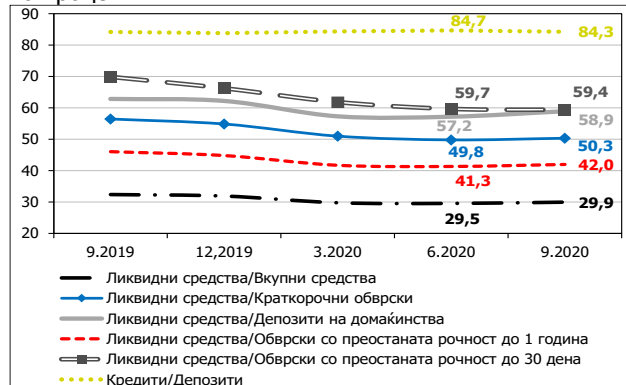
Во третиот квартал од 2020 година, монетарната политика во развиените земји и натаму е стабилна, и покрај присутната неизвесност околу претседателските избори во САД и очекуваните негативни ефекти од вториот бран на пандемијата на ковид-19. Имено, основните каматни стапки во текот на третиот квартал останаа исти во САД, еврозоната, Велика Британија и Јапонија. Во еврозоната³⁷ каматната стапка на основните операции за рефинансирање остана иста, на нивото од 0%, при што и каматната стапка на депозитите преку ноќ е непроменета од последната промена во септември 2019 година (кога беше намалена од -0,4% на -0,5%), а непроменета е и каматната стапка на кредитот преку ноќ (0,25%)³⁸. Со оглед на ваквата поставеност на монетарните политики, заедно со најавите на ЕЦБ за задржување на тековните каматни стапки или нивно намалување, ЕУРИБОР и натаму е во негативната зона, додека нивоата на меѓународните меѓубанкарски стапки во американски долари (ЛИБОР за американски долари) од претходниот квартал остануваат речиси исти и во ова тримесечје.

³⁷ На состанокот одржан кон крајот на октомври 2020 година, Европската централна банка најави задржување на основните каматни стапки на тековните нивоа или нивно намалување, сè додека изгледите за инфлација постепено не се приближат до нивото од 2%.

³⁸ До моментот на пишување на овој извештај, единствената промена којашто ЕЦБ ја направи во поглед на каматните стапки се однесува на намалување на каматната стапка кај програмата на долгорочни операции за рефинансирање, во периодот од јуни 2020 година до јуни 2021 година, со тоа што каматната стапка ќе биде пониска за 50 базични поени од нивото на референтната каматна стапка за операциите за рефинансирање, односно од депозитната стапка, но во никој случај не повисока од -1%. Ова намалување е дел од пакетот мерки за поддршка на економијата и ублажување на потенцијалните неповолни ефекти предизвикани од појавата на новата вирусна инфекција (корона-вирус), коишто ЕЦБ ги донесе на состаноците одржани на 12 март и 30 април 2020 година.

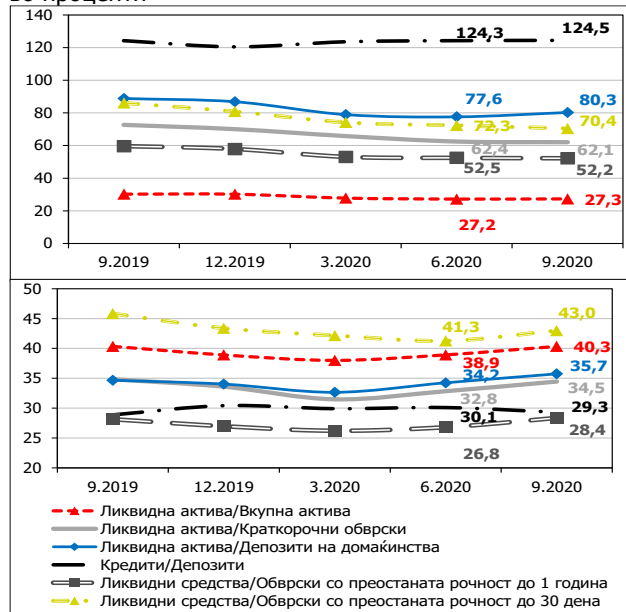
Графикон бр. 39 Показатели за ликвидноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 40

Показатели за ликвидноста, според валутата – денари (горе) и девизи (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Показатели за ликвидноста

Во третото тримесечје од 2020 година, паралелно со зголемувањето на ликвидните средства на македонскиот банкарски систем, показателите за ликвидноста³⁹ се задржаа на стабилно ниво и минимално се подобрија. И покрај тоа што нивоата на показателите преку кои се анализира ликвидноста се малку под нивниот десетгодишен просек, тие сè уште се над своите минимални вредности⁴⁰. Имено, ликвидните средства и натаму учествуваат со речиси 30% во вкупната актива на банките, а и покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства се задржа на стабилно ниво (малку над нивото од 50%). Покриеноста на депозитите од домаќинствата со ликвидните средства малку се зголеми и е малку под нивото од 60%⁴¹. Соодносот меѓу кредитите и депозитите на ниво на банкарскиот систем е стабилен и сè уште под 100%, што дополнително упатува на заклучок дека ликвидносниот ризик на кој се изложени банките е во прифатливи рамки.

Од аспект на валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во третиот квартал од 2020 година, подобрување има и кај показателите за денарската⁴², како и кај показателите за девизната

³⁹ При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

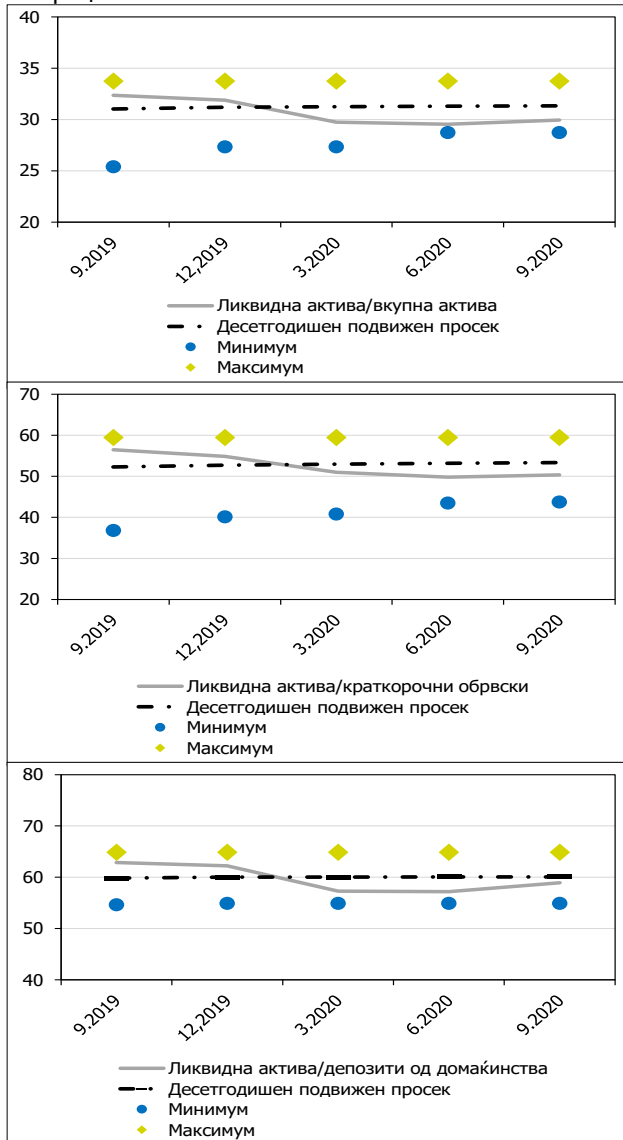
⁴⁰ Намалувањето на показателите под нивниот десетгодишен просек се јавува во првиот квартал од годината, а се должи на намалувањето на ликвидната актива, главно поради одобрувањето на позначителен износ на кредит за државата, од страна на шест банки, во вкупен износ од 8 милијарди денари. Кредитот е краткорочен и е наменет за отплата/рефинансирање на дел од долгорочен кредит на државата кон меѓународна финансиска институција.

⁴¹ По одделни банки, на 30.9.2020 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 17,1% и 46,1%, со медијана од 26,8% (септември 2019 година: помеѓу 19% и 48,9%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 37,1% и 77,4%, со медијана од 48,7% (септември 2019: помеѓу 41,8% и 79,1%), а покриеноста на депозитите од домаќинствата со ликвидни средства меѓу 35,4% и 91,5%, со медијана од 61,9% (септември 2019: помеѓу 35,3% и 95,1%). „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

⁴² Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

Графикон бр. 41
Ликвидна актива/вкупна актива (горе),
ликвидна актива/краткорочни обврски
(средина) и ликвидна актива/депозити на
домаќинства (долу)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ликвидност. Притоа, при поголем апсолутен квартален раст на ликвидните средства во девизи, малку поизразено е подобрувањето на показателите за девизната ликвидност. И натаму, најголемиот дел од показателите за денарската ликвидност се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што произлегува од повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Пониското ниво на показателите за девизната ликвидност се надоместува со можноста за интервенции на Народната банка на девизниот пазар, при што банките можат во секое време да ги обезбедат потребните девизни ликвидни средства. Во овој контекст треба да се има предвид дека, во август 2020 година, при тековно влошени макроекономски услови како последица на пандемијата на ковид-19, ЕЦБ позитивно одговори на барањето на Народната банка за користење ликвидносни средства во износ до 400 милиони евра, доколку има потреба од тоа. Ликвидносната поддршка од ЕЦБ е во форма на билатерална репо-трансакција за периодот до средината на следната година, или додека е потребно. Во случај на остварување на негативните ризици поврзани со корона-кризата, девизната ликвидност во евра обезбедена од ЕЦБ ќе ѝ овозможи на Народната банка поголем простор за брзо и ефикасно дејствување за ублажување на можните ефекти врз банкарскиот систем⁴³.

Регулаторните стапки за ликвидноста на банкарскиот систем, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена пораснаа, со што и натаму во третиот квартал од 2020 година се над пропишаниот минимум од 1,

⁴³ Повеќе детали се достапни на следнава врска: <http://nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-18082020.nspk>.

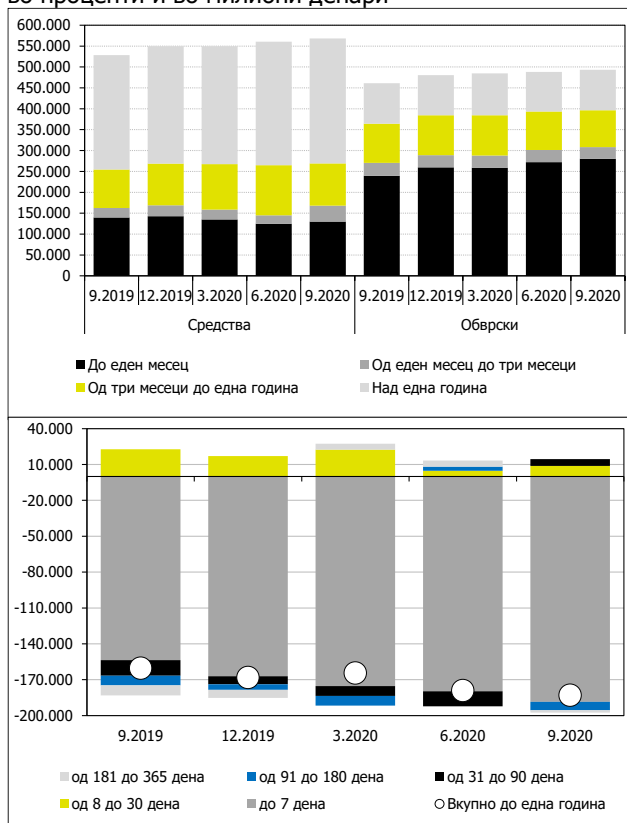
со што се потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем, којшто им овозможува на банките непречено да ги извршуваат обврските. На крајот на третиот квартал од 2020 година, овие стапки изнесуваат 1,8 и 1,4, соодветно⁴⁴.

2.3. Рочна структура на средствата и обврските

Графикон бр. 42

Состав на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу)

во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2020 година, со промените во структурата на средствата и обврските анализирано според договорната преостаната рочност, јазот меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 1 година се продлабочи. Сепак, кварталното проширување на овој јаз е нешто помало во споредба со претходното тримесечје. Најголем придонес за продлабочувањето на вкупниот јаз (до 1 година) имаше преминувањето на јазот меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност меѓу 3 и 6 месеци од позитивен во негативен, што, пак, е последица на намалените пласмани во должнички инструменти (државни записи и обврзници) и кај кредитите класифицирани во овој рочен сегмент (најверојатно поврзано со одобрувањето нов грејс-период за дел од кредитите, заради полесно надминување на последиците од корона-кризата). Свое влијание врз растот на вкупниот јаз до 1 година имаше и јазот меѓу средствата и обврските со преостаната рочност меѓу 6 и 12 месеци, којшто во третиот квартал од 2020 година од позитивен премина во негативната зона, што во целост е резултат на намалените пласмани во кредити, во овој рочен сегмент. И понатаму, најголема неусогласеност меѓу

⁴⁴ За споредба, на крајот на вториот квартал од 2020 година, овие учества изнесуваа 1,7 и 1,3, соодветно.

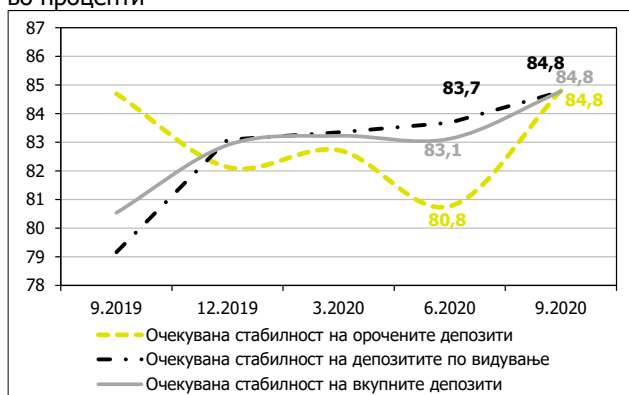

средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност има кај рочниот сегмент до седум дена (којашто и дополнително се продлабочи во третиот квартал од годината), што вообичаено произлегува од вклучувањето на обврските на банките по видување и без утврдена рочност во овој рочен сегмент.

Според очекувањата на банките, збирниот јаз меѓу средствата и обврските во сите рочни сегменти е позитивен, што упатува на заклучокот дека банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности (повеќе детали во анексите на овој извештај). Имено, на крајот од третиот квартал од 2020 година, банките очекуваат висока и поголема стабилност на депозитите, односно дека 84,8% од вкупните депозити со преостаната рочност до три месеци (80,8% на 30.6.2020 година) и понатаму ќе останат во банките, при што и процентот на очекуваната стабилност за орочените депозити и депозитите по видување е еднаков (84,8%). Натамошното задржување на високата склоност за штедење во банките е особено значајна и во голема мера зависи од очекувањата за стабилизирање на состојбите во домашната економија во услови на втор бран на пандемијата од корона-вирусот.

Графикон бр. 43

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

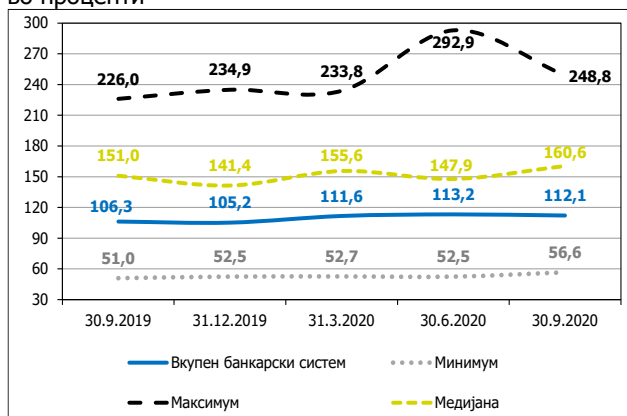
На 30.9.2020 година, спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат дека банкарскиот систем се

Графикон бр. 44

Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови), вкупен банкарски систем

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

карактеризира со задоволителна отпорност на претпоставените шокови, при што има доволно ликвидни средства за да одговори соодветно на поединечните симулирани парични одливи.

Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а целосно искористување (112,1% на 30.9.2020 година) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи⁴⁵ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација, вообичаениот опфат на ликвидните средства дополнително се проширува и со други финансиски инструменти⁴⁶ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства. И во таков случај, при комбинација на претпоставените шокови, ликвидните средства на банкарскиот систем би биле целосно искористени (поточно, за покривање на ликвидносни одливи би биле потребни 103,1% од ликвидните средства коишто се на располагање, според проширената дефиниција).

При примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови,

⁴⁵ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е исклучена „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје.

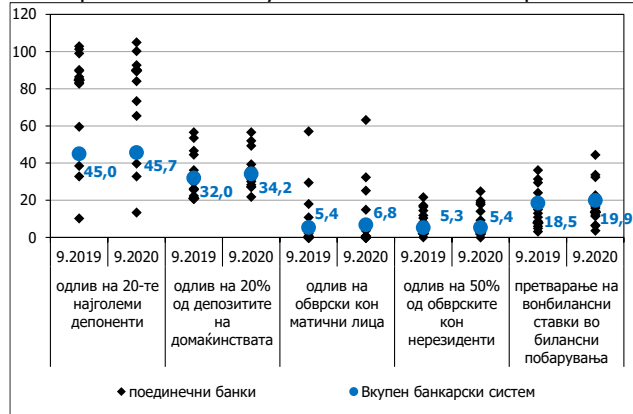
⁴⁶ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којшто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 45

Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка

како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

високото ниво на ликвидни средства со кое располага македонскиот банкарски систем овозможува намирување на сите претпоставени, поединечни, екстремни ликвидносни одливи. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, но значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутацискиот ризик и губењето на довербата на населението во банките, претставена преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата, има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на активностите на банките. Оттука произлегува дека одржливоста на ликвидносната позиција на банките, како и потенцијалниот раст на нивните активности директно зависат од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата на домашните депоненти во македонските банки. При претпоставена конверзија на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања⁴⁷, банките би потрошиле околу 20% од своите ликвидни средства, што иако е помалку во споредба со симулациите за одлив на депозити⁴⁸, сепак и ова претпоставено намалување на ликвидните средства може да се смета за значајно. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките

⁴⁷ Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

⁴⁸ При симулацијата за одлив на депозитите од 20-те најголеми депоненти, ликвидните средства на банкарскиот систем се намалуваат за 45,7%, додека при претпоставен одлив на 20% од депозитите на домаќинства, ликвидните средства се намалуваат за 34,2%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во третиот квартал од 2020 година

предизвикува скромно влијание на шоките поврзани со нив, врз вкупниот резултат од оваа симулација.

3. Валутен ризик

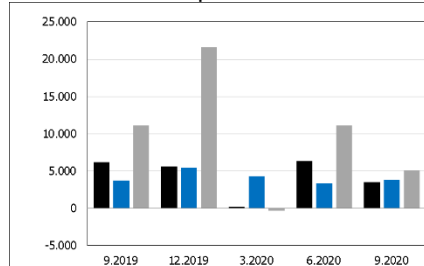
Банкарскиот систем во Република Северна Македонија одржува релативно ниско ниво на изложеност на валутен ризик. Во третиот квартал од 2020 година, директната изложеност кон овој ризик дополнително се намали, што се согледува преку намалувањето на соодносот меѓу отворената девизна позиција и сопствените средства и учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства. Наспроти тоа, индиректната изложеност на валутниот ризик, којашто произлегува од присуството на кредити со валутна компонента во кредитните портфолија на банките, е на релативно високо ниво. Сепак, имајќи го предвид најголемото учество на еврото во активностите на банките со валутна компонента, веројатноста за остварување на директната и индиректната изложеност на банките на валутен ризик е минимална, со оглед на примената на стратегијата на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото.

Анализирано по одделна банка, на 30.9.2020 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит од 30% за соодносот на агрегатната девизна позиција и сопствените средства.

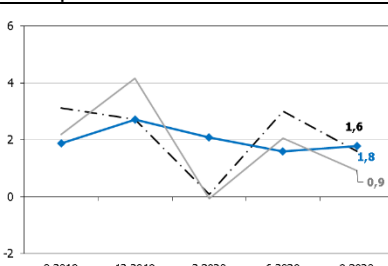
Графикон бр. 46

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на вкупната актива и на активата и пасивата со валутна компонента*

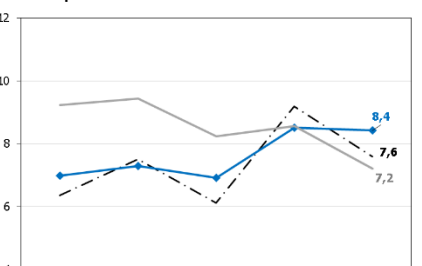
во милиони денари

во проценти

во проценти

■ актива со валутна компонента
■ пасива со валутна компонента
■ вкупна актива

--- актива со валутна компонента
— пасива со валутна компонента
— вкупна актива

Извор: Народната банка, односно извештајот за отворена девизна позиција врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Средствата се на нето-основа, намалени за исправката на вредноста за побарувањата коишто се класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, согласно со регулативата за управување со валутниот ризик. РБСМ не е вклучена во анализата, бидејќи согласно со законската регулатива, на РБСМ не се применуваат прописите за отворената девизна позиција.

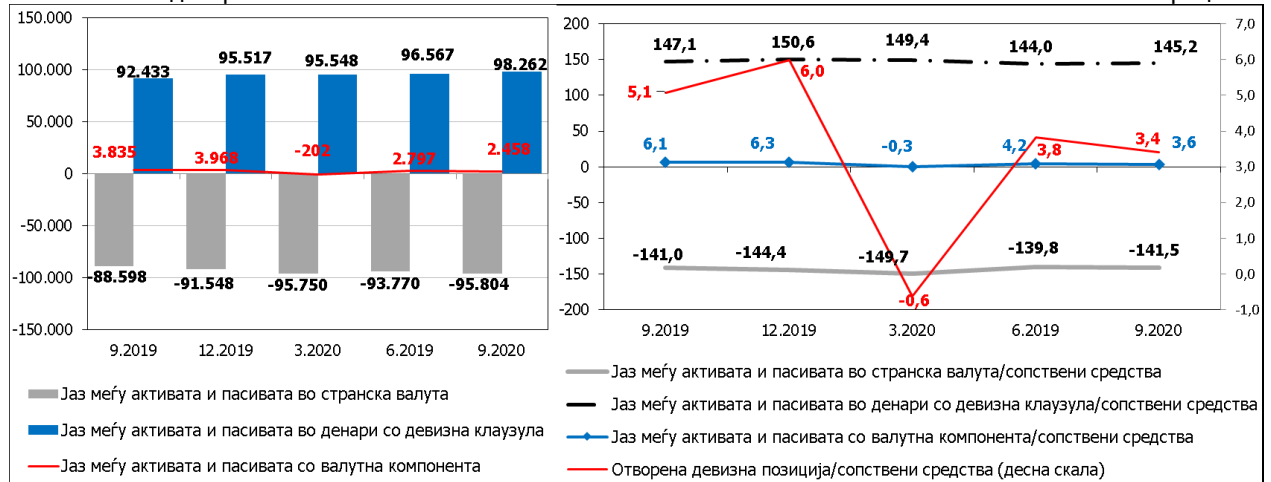
На 30.9.2020 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента беше позитивен и изнесуваше 2.458 милиони денари, при што, на квартална основа, забележа намалување за 12,1%, или за 339 милиони денари. Ова намалување произлегува од малку поголемиот раст на пасивата (пасивата се зголеми за 1,8%, или за 3.826 милиони денари⁴⁹ во однос на растот на активата со валутна компонента (активата се зголеми за

1,6% или за 3.487 милиони денари)⁵⁰. Вака намалениот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента, при истовремен раст на сопствените средства на банките, го услови кварталното намалување на соодносот на овој јаз и сопствените средства. Така, на крајот на третиот квартал од 2020 година, овој сооднос изнесуваше 3,6%, што претставува намалување за 0,6 процентни поени, додека отворената девизна позиција изнесуваше 3,4% од сопствените средства на банкарскиот систем и е помала за 0,4 процентни поени во однос на 30.6.2020 година⁵¹.

Графикон бр. 47

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента(лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴⁹ Пасивата со валутна компонента се зголеми како резултат на растот на обврските врз основа на кредити во странска валута, за 3.766 милиони денари и растот на позицијата „Тековни сметки и други краткорочни обврски“ за 2.180 милиони денари (во чии рамки е вклучен растот на тековните сметки на физички лица, од 2.476 милиони денари, и трансакциските сметки на странски банки за 893 милиони денари, наспроти намалувањето на тековните сметки на приватни нефинансиски друштва за 614 милиони денари). Одредено влијание врз растот на пасивата со валутна компонента имаше и растот на депозитите на нефинансиски институции за 671 милион денари. Од друга страна, депозитите на нерезиденти и физички лица, во странска валута, се намалија за 2.182 милиони денари и 877 милиони денари, соодветно.

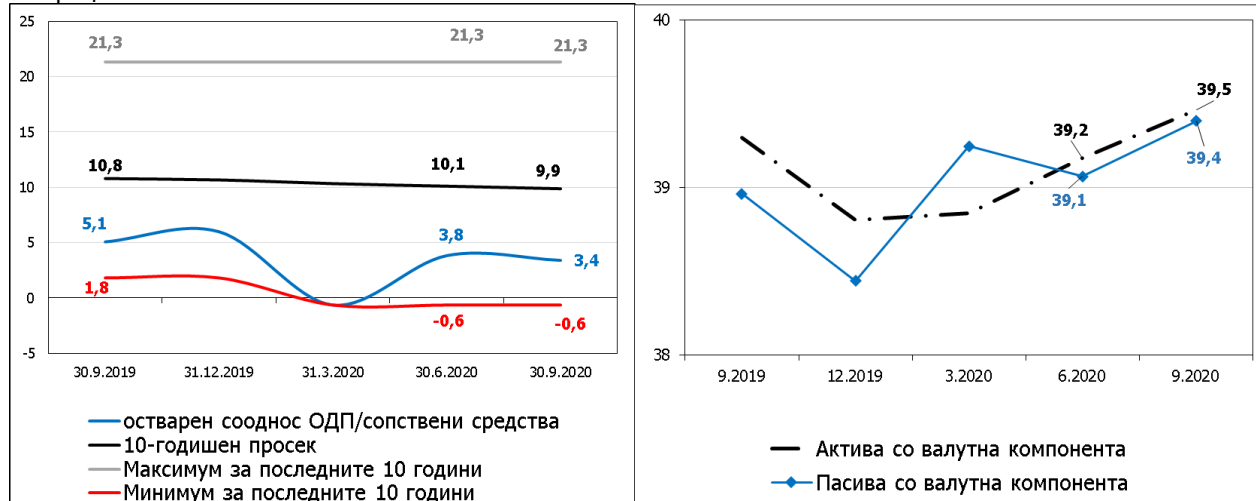
⁵⁰ Растот на активата со валутна компонента најмногу беше условен од зголемените вложувања во домашните еврообврзници, за 2.498 милиони денари, растот на тековните сметки во странска валута во странски банки за 2.106 милиони денари, кредитите во денари со девизна клаузула за 1.170 милиони денари и депозитите во странска валута за 772 милиона денари (при истовремено намалување на девизната благајна, од 2.689 милиони денари).

⁵¹ Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента ја претставува разликата меѓу билансната актива и пасива со валутна компонента, додека отворената девизна позиција покрај јазот меѓу билансните активни и пасивни позиции со валутна компонента, го вклучува и јазот меѓу вонбилансните актива и пасива со валутна компонента.

Графикон бр. 48

Десетгодишен просек од показателот ОДП/сопствени средства (лево) и учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките (десно) во проценти

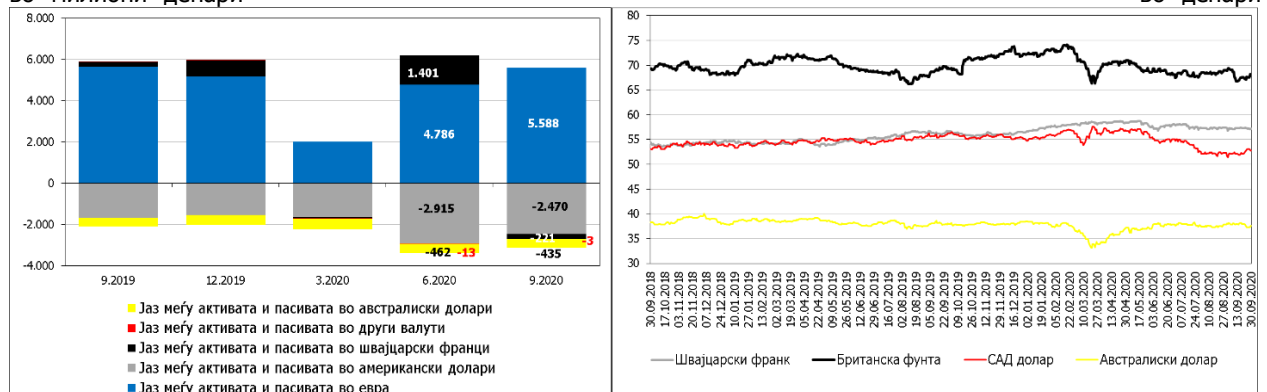
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, побарувањата се земено на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Од анализата е исклучена „РБСМ“ АД Скопје.

Кварталниот раст на активата и пасивата со валутна компонента го услови и растот на нивното учество во вкупната актива, односно пасива на банките. Вкупната актива исто така се зголеми (за 5.077 милиони денари)⁵², меѓутоа нејзиниот релативен раст изнесува 0,9% и е помал од растот на активата (1,6%) и пасивата (1,8%) со валутна компонента.

Графикон бр. 49

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵² За пресметка на учеството на активата, односно пасивата со валутна компонента во вкупната актива, се користени податоци од Извештајот за изложеноста на валутен ризик по позиции, при што во пресметката на вкупната актива не е вклучена РБСМ АД Скопје.

Табела бр. 3

Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента
во проценти

Валута	30.6.2020		30.9.2020	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	89,5	88,4	90,5	88,9
Американски долар	6,1	7,6	6,0	7,2
Швајцарски франк	2,0	1,4	1,3	1,4
Австралиски долар	0,8	1,0	0,7	0,9
Британска фунта	0,5	0,6	0,6	0,6
Останато	1,0	1,0	0,9	0,9
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано по валути, намалувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, најмногу се должи на стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата во швајцарски франци (за 1.623 милиони денари), којшто од позитивен (1.401 милион денари на 30.6.2020 година) премина во негативен (-221 милион денари на 30.9.2020 година). Ваквите движења кај јазот во швајцарски франци произлегуваат од високиот квартален пад на активата во швајцарски франци (за 1.583 милиони денари⁵³). Еврото, иако сè уште е најзастапената валута во валутната структура на активата и пасивата со валутна компонента, немаше влијание врз намалувањето на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Имено, во третиот квартал од 2020 година, јазот меѓу активата и пасивата во евра (вклучително и јазот во денари со евроклаузула), забележа зголемување за 802 милиона денари. Ова произлегува од поголемиот раст на активата во евра и во денари со евроклаузула (за 5.232 милиона денари)⁵⁴, во однос на растот на пасивата во евра и во денари со евроклаузула (за 4.430 милиони денари)⁵⁵. Кај останатите анализирани валути се забележува стеснување на јазот меѓу активата и пасивата, но тоа е незначително и нема поголемо влијание врз движењата на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Во третиот квартал од 2020 година, и натаму се намалува вредноста на курсот на британската фунта и на американскиот долар, во однос на еврото (следствено и на денарот), и тоа со поголем пад во однос на претходниот квартал. Надолни движења на курсот се забележаа и кај швајцарскиот франк, меѓутоа тие се поблаги, додека курсот на австралискиот долар бележи благи нагорни и променливи движења, главно задржувајќи се на истото ниво во текот на целиот квартал.

⁵³ Намалувањето на активата во швајцарски франци произлегува од кварталниот пад на ставката „Парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали“ (за 1.115 милиони денари), и тоа најмногу кај една голема банка. Покрај тоа, намалувањето на пласманите во депозити номинирани во швајцарски франци (за 468 милиони денари) исто така придонесе за падот на вкупната актива во оваа валута.

⁵⁴ Растот на активата во евра и во денари со евроклаузула, најмногу се должи на зголемените вложувања во домашните еврообврзници, за 2.498 милиони денари, растот на кредитите во денари со евроклаузула за 1.179 милиони денари, растот забележан на позицијата „Парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали“ (за 696 милиони денари), која ги вклучува и тековните сметки во евра, како и на растот на депозитите во евра (за 487 милиони денари).

⁵⁵ Растот на пасивата во евра и во денари со евроклаузула најмногу се должи на растот на обврските по кредити во евра (за 3.766 милиони денари) и растот на позицијата „Тековни сметки и други краткорочни обврски“ (за 2.382 милиони денари). Депозитите во евра (вклучуваат орочени и депозити по видување) се намалија за 1.904 милиони денари.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција / сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	6	1	8	5	8	4	8	1	9	4	6
од 5% до 10%	1										1
од 10% до 20%	2	1									3
од 20% до 30%	2										3
над 30%											

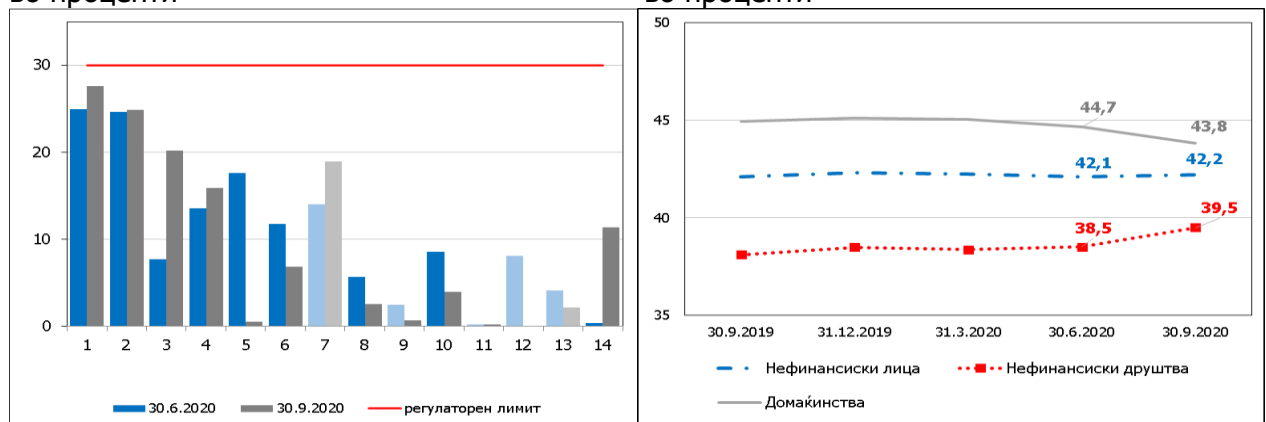
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Одржувањето стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото е клучен фактор за одржување ниска веројатност за остварување и на индиректниот валутен ризик, имајќи предвид дека повеќе од 99% од кредитите со валутна компонента се номинирани во евра или се во денари со евроклаузула. Во третиот квартал од 2020 година, учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на нефинансиските субјекти е речиси непроменето (раст за 0,1 процентен поен). Притоа, ова учество кај претпријатијата се зголеми за 1,0 процентен поен, додека кај домаќинствата се намали за 0,9 процентни поени.

На 30.9.2020 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит од 30% за соодносот на агрегатната девизна позиција и сопствените средства. Единаесет банки имаа долга девизна позиција, наспроти две банки коишто бележат кратка девизна позиција. Највисоката агрегатна девизна позиција беше долга и изнесуваше 27,6% во однос на сопствените средства на банката, додека најниската, којашто исто така беше долга, изнесуваше 0,2% од сопствените средства на банката.

Графикон бр. 50

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки* (лево) и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Столпчињата со посветли нијанси се однесуваат на банките коишто имаат кратка девизна позиција, но прикажани во апсолутна вредност.

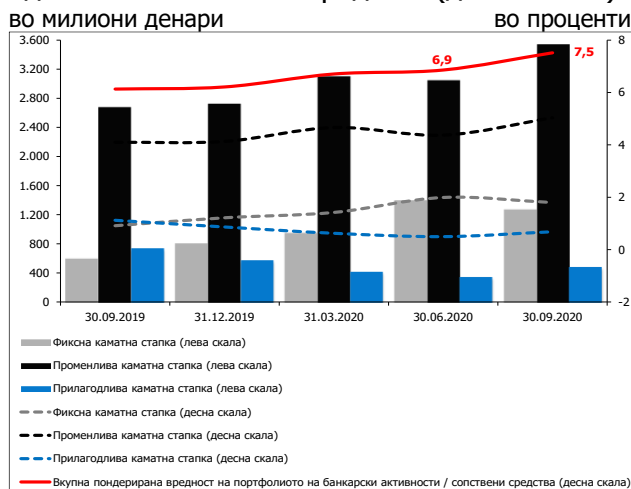
* На 30.9.2020 година, прикажани се 13 банки (за една банка помалку) со оглед на одземањето на дозволата за работа на „Еуро стандард банка“ АД Скопје, во август 2020 година.

4. Ризик од промена на каматните стапки

Во третиот квартал од 2020 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се зголеми, поради растот на пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, што услови и раст на нејзиното учество во сопствените средства. Зголемувањето на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности најмногу произлегува од позициите со променлива каматна стапка, каде што јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски забележа проширување пред сè заради растот на пласманите во кредити со овој тип каматна стапка и нивното разместување од блоковите со пократок кон блоковите со подолг период до следната преоцена на каматните стапки. Исто така, растот на пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности е последица и на проширувањето на јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски со прилагодлива каматна стапка, што најмногу беше условено од растот на обврските по видување со прилагодлива каматна стапка. Вкупниот (непондериран) јаз е позитивен, што на агрегирана основа го изложува банкарскиот систем на ризикот од намалување на каматните стапки. Значителното присуство на кредитите со прилагодливи и променливи каматни стапки, и покрај тоа што се намалува, сепак и натаму ги изложува банките на индиректен кредитен ризик од изложеноста на нивните клиенти на ризикот од зголемување на каматните стапки.

Графикон бр. 51 Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според типот на каматната стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

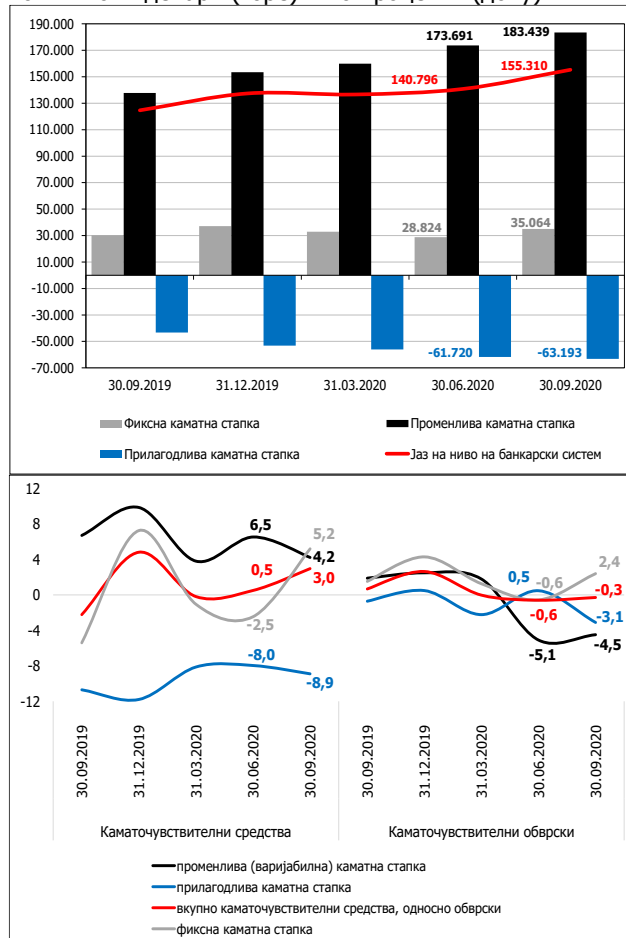
* Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа квартално зголемување од 503 милиони денари или за 10,6%. Ова, и покрај растот на сопствените средства (за 0,9%), услови зголемување на соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства за 0,6 процентни поени, до нивото од 7,5%. Воедно, висината на овој сооднос, преку кој се мери изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности, уште повеќе го надмина нивото на просекот пресметан за последните 10 години (4,6%) и полека се приближува до пресметаната максимална вредност, за последните 10 години (9,4%). По одделна банка, овој сооднос се движи во интервал од 0,1% до 13,6% и е под нивото од пропишаниот праг

Графикон бр. 52

Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз (горе) и квартална промена (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

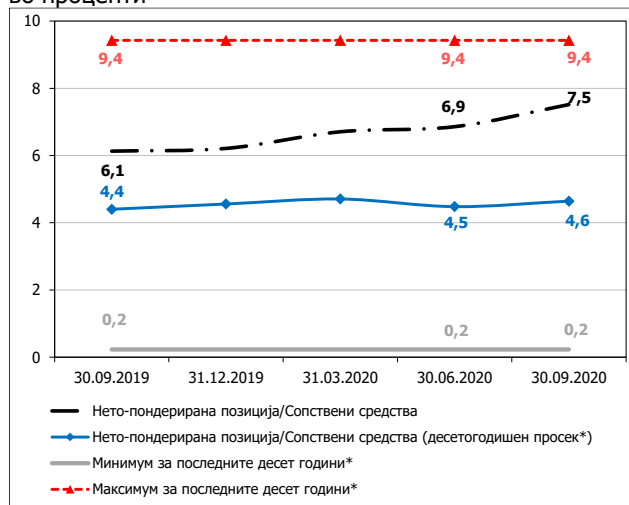
од 20,0%⁵⁶. Анализирано според типот на каматната стапка, кварталниот раст на каматната стапка, кварталниот раст на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности произлегува најмногу од зголемувањето на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка (492 милиона денари, или 16,2%) и делумно од растот на портфолиото со прилагодлива каматна стапка (134 милиони денари, или за 38,9%). Растот на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка се должи на зголемувањето на јазот меѓу активните и пасивните позиции со овој тип каматна стапка при истовремено прераспoredување во структурата на јазот, од блоковите со пократка (до 1 месец) кон блоковите со подолга преостаната рочност (3 – 6 месеци). Ваквите промени на јазот со променливи каматни стапки најмногу произлегуваат од промените во пласманите во кредити, со овој тип каматна стапка. Растот на пондерираната вредност на портфолиото со прилагодлива каматна стапка е последица на проширувањето на (негативниот) јаз со овој тип каматна стапка, што најмногу е условено од кварталното зголемување на депозитите по видување со прилагодлива каматна стапка. Наспроти тоа, пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка се намали (за 123 милиони денари, или за 8,9%). Намалувањето на пондерираната вредност на ова портфолио, при истовремено проширување на јазовите со овој тип каматни стапки, произлегува од прераспoredувањето на позициите (најмногу пласманите во кредити и во хартии од вредност), од блоковите со подолга кон блоковите со пократка преостаната рочност.

⁵⁶ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Графикон бр. 53

Нето пондерирана позиција/сопствени средства* во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

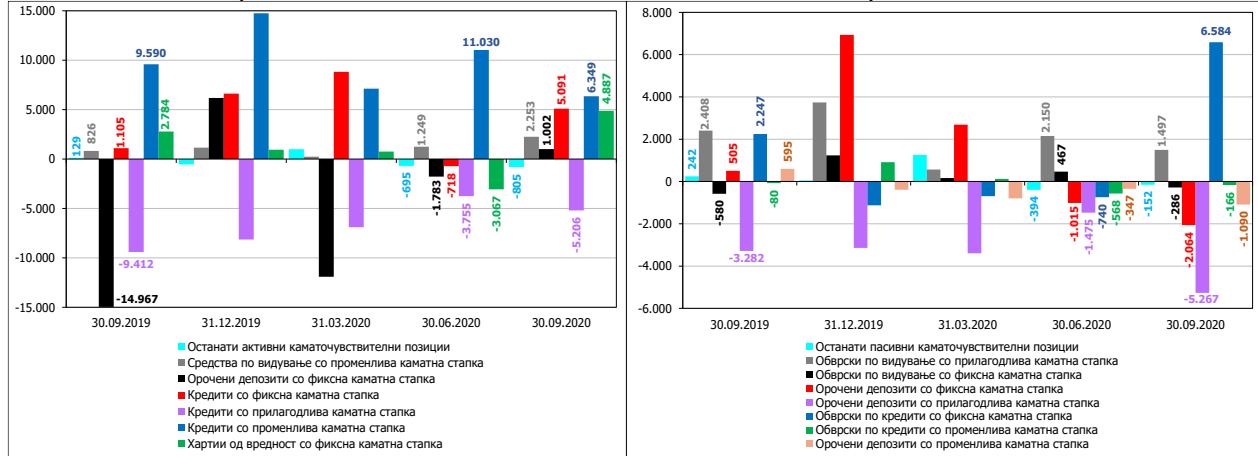
* На 30.6.2020 и 30.9.2020 година, податоците за просекот, минимумот и максимумот се пресметани за последните десет години. За останатите датуми прикажани на графиконот, просекот, минимумот и максимумот се пресметани за последните девет години. Имено, податоците за ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се расположливи почнувајќи од 2010 година.

Вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски бележи квартален раст за 10,3%, или 14.514 милиони денари. Ова најмногу се должи на проширувањето на **позитивниот јаз меѓу позициите со променлива каматна стапка** (којшто забележа квартален раст од 5,6%, или за 9.748 милиони денари), и тоа најмногу заради растот на пласманите во кредити со овој тип каматна стапка и делумно заради зголемувањето на средствата на банките по видување со променлива каматна стапка. **Позитивниот јаз меѓу средствата и обврските со фиксна каматна стапка** исто така се прошири (за 6.239 милиони денари или за 21,6%), што произлегува од повисокиот квартален раст на средствата со фиксна каматна стапка (пред сè, заради зголемувањето на пласманите во кредити, хартии од вредност и орочени депозити со овој тип каматни стапки), во споредба со обврските со фиксна каматна стапка, каде што обврските врз основа на кредити најмногу го условија растот, при истовремен пад на обврските врз основа на орочени депозити со фиксна каматна стапка. **Негативниот јаз меѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка** се прошири за 1.474 милиони денари, или за 2,4%, што при сличен апсолутен квартален пад на пласманите во кредити и обврските врз основа на орочени депозити, произлегува од кварталното зголемување на обврските по видување со прилагодлива каматна стапка.

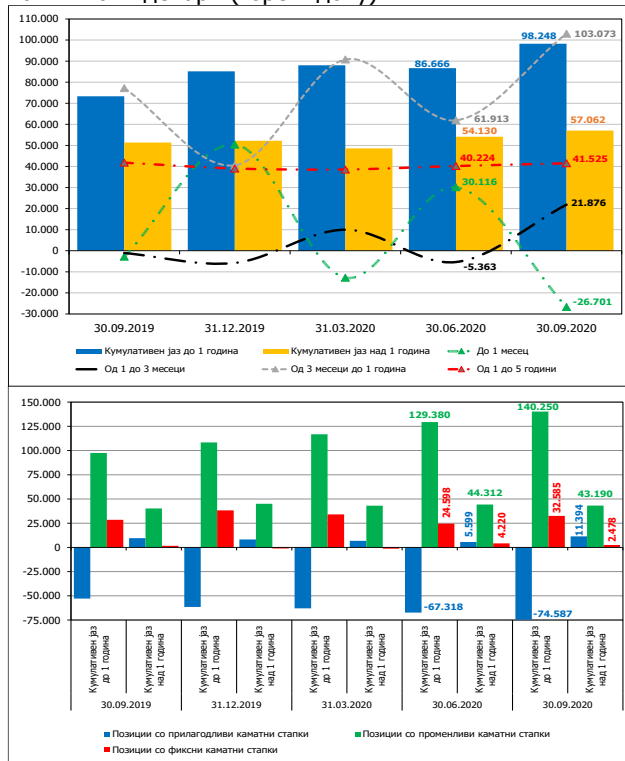
Графикон бр. 54

Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55 Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната прецена на каматните стапки (горе) и структура на јазот според типот на каматната стапка (долу) во милиони денари (горе и долу)

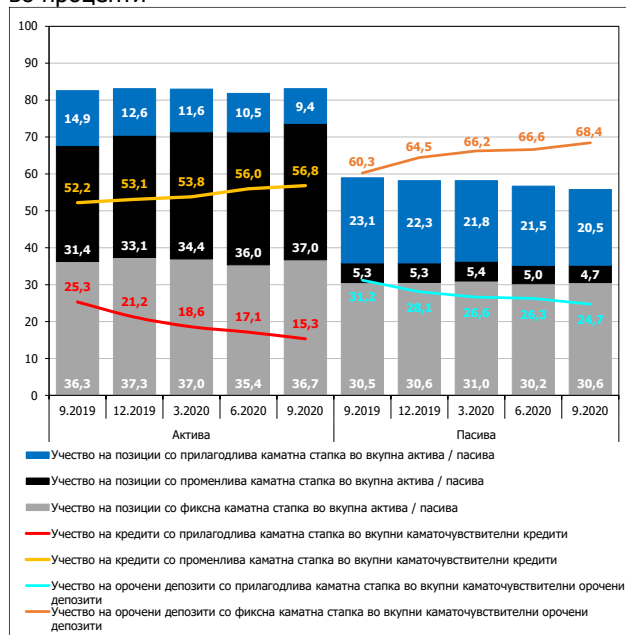

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според временскиот период до следната прецена на висината на каматните стапки, проширувањето на вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски се должи на проширувањето на јазот до 1 година, за 11.583 милиони денари и проширувањето на јазот над 1 година, за 2.931 милион денари. Проширувањето на јазот меѓу каматочувствителните активни и пасивни позиции до 1 година е најмногу концентрирано кај блоковите од 3 до 6 месеци (најмногу заради зголемувањето на пласманите во кредити со променлива каматна стапка) и од 1 до 3 месеци (најмногу заради зголемувањето на пласманите во кредити, независно од типот на каматната стапка, како и пласманите во хартии од вредност). Истовремено, јазот до 1 месец забележа позначително намалување и од позитивен прејде во негативен, што е најмногу последица на намалувањето на пласманите во кредити со променлива каматна стапка. Проширувањето на јазот меѓу каматочувствителните активни и пасивни позиции над 1 година е најмногу

Графикон бр. 56 Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

концентрирано кај блокот од 2 до 3 години, најмногу заради зголемувањето на пласманите во хартии од вредност со фиксна каматна стапка и пласманите во кредити со променлива каматна стапка.

Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки, којашто произлегува од присуството на кредити со прилагодливи и променливи каматни стапки е и натаму значителна, иако бележи извесно намалување. На 30.9.2020 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 72,1% (што е помалку за 1,0 п.п. во споредба со 30.6.2020 година), при што 56,8% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 15,3% се со прилагодлива каматна стапка, што ги изложува банките на индиректен кредитен ризик од изложеноста на нивните клиенти на ризикот од зголемување на каматните стапки. Трендот на намалување на учеството на позициите со прилагодлива каматна стапка продолжи и во третиот квартал од 2020 година, како кај каматочувствителните средства, така и кај каматочувствителните обврски. Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

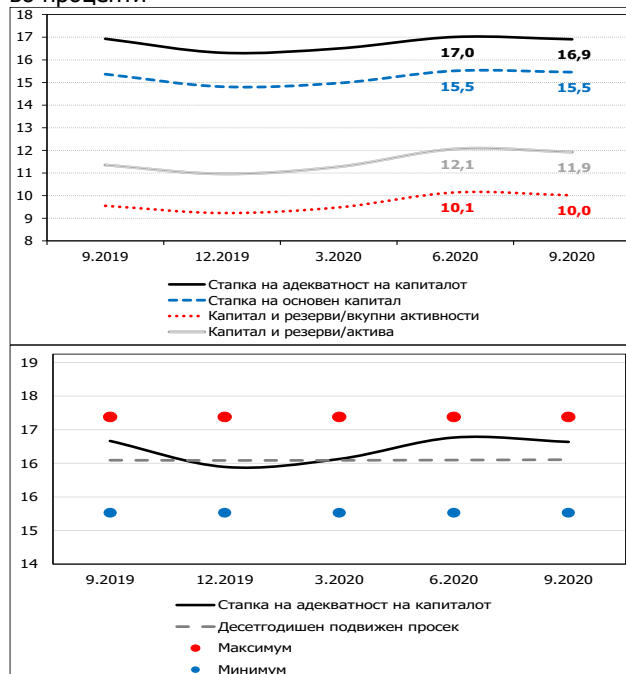

5. Ризик од несолвентност

Во третиот квартал од 2020 година, банкарскиот систем ја одржа високата капитализираност и стабилната солвентна позиција, и покрај незначителното намалување на показателите за солвентноста и капитализираноста. Стапката на адекватност на капиталот забележа мало квартално намалување за 0,1 процентен поен, до нивото од 16,9%, што е последица на побрзиот раст на активностите на банките (главно на активата пондерирана според кредитниот ризик) во споредба со растот на сопствените средства. Растот на сопствените средства беше искористен за исполнување на капиталните барања и заштитните слоеви на капиталот (чишто износи се зголемија поради растот на активностите), за коешто беше употребен и дел од „слободниот“ капитал (капиталот над утврдениот регулаторен и супервизорски минимум). Учеството на „слободниот“ капитал во сопствените средства се намали од 10,4% во вториот квартал од 2020 година, на 10,1%. Сепак, дури 42,6% од сопствените средства на банкарскиот систем отпаѓаат на капиталните додатоци утврдени согласно со супервизорската оценка и на заштитните слоеви на капиталот, коишто, пак, се особено значајни во услови на кризни епизоди, кога може да се искористат за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови покажа задоволителна отпорност, слично како и на 30.6.2020 година.

Графикон бр. 57

Показатели за солвентноста (горе) и движење на адекватноста на капиталот (долу) во проценти

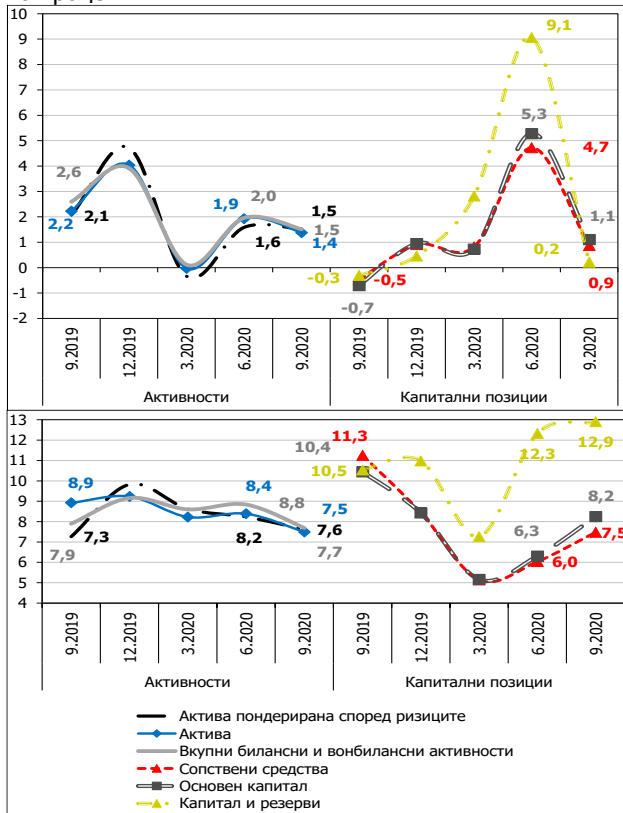
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2020 година, показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем забележаа скромно надолно поместување, коешто произлегува од поизразеното зголемување на активностите на банкарскиот систем, во споредба со зголемувањето на капиталните позиции. Така, билансната актива, активата пондерирана според ризиците и вкупните (билансни и вонбилансни) активности на банките забележаа квартален раст од 1,4%, 1,5% и 1,5%, соодветно, додека зголемувањето на сопствените средства, основниот капитал и капиталот и резервите беше поумерено и изнесуваше 0,9%, 1,1% и 0,2%, соодветно. Кварталниот раст на активата пондерирана според ризиците произлегува од зголемувањето на активата пондерирана според кредитниот ризик (којашто се

Графикон бр. 58
Промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартална (горе) и годишна (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

зголеми за 1,7%, или за 6.165 милиони денари), како и од растот на активата пондерирана според валутниот ризик (за 7,3%, или за 654 милиони денари)⁵⁷.

Во третиот квартал од 2020 година, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем изнесува 16,9% и е пониска за само 0,1 процентен поен, во однос на претходниот квартал. Сепак, таа и понатаму е повисока во однос на пресметаниот десетгодишен просек од оваа стапка, којшто изнесува 16,5%. Анализирани по поединечна банка, стапката на адекватност на капиталот на 30.9.2020 година, кај сите банки е повисока од 14%. Истовремено, и соодносите меѓу капиталот и резервите и вкупната актива, односно вкупните активности на банкарскиот систем забележаа намалување за 0,2 и 0,1 процентен поен, соодветно, и на 30.9.2020 година изнесуваат 11,9% и 10%, соодветно. Од друга страна, стапката на основен капитал и стапката на редовен основен капитал, во третиот квартал од 2020 година се задржаа на истите нивоа од претходниот квартал, 15,5% и 15,4%, соодветно и се повеќе од двојно повисоки од пропишаниот минимум од 6% и 4,5% соодветно (притоа само една банка има издадено инструменти на додатен основен капитал)⁵⁸.

Во услови на намалена кредитна активност, активата

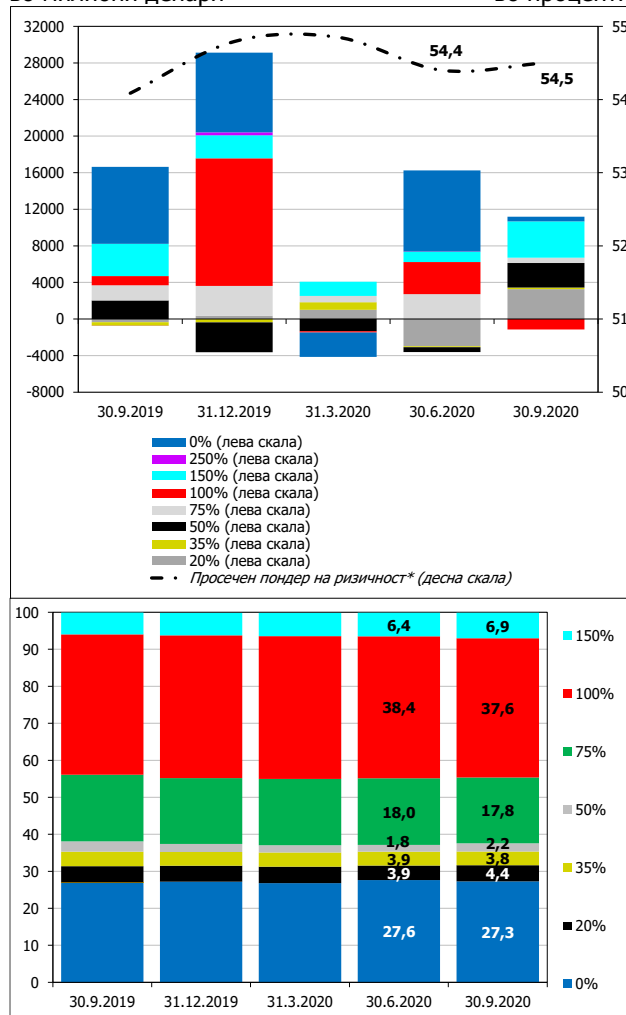
⁵⁷ Ваквите движења не соодветствуваат со утврденото квартално стеснување на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента на вкупниот банкарски систем, во делот за валутниот ризик од овој извештај. Имено, согласно со методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, банката не е должна да утврдува и да располага со капитал потребен за покривање на валутниот ризик (и последователно да утврдува актива пондерирана според валутниот ризик), доколку збирот од износот на нето-позицијата во злато и на агрегатната девизна позиција на банката не надминува 2% од износот на сопствените средства на банката. Според оваа основа, на 30.9.2020 година, четири банки (една од групата големи и три од групата средни банки) не утврдуваат капитал потребен за покривање на валутниот ризик. Притоа, токму кај овие банки се забележува поизразено квартално стеснување на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, што придонесува за намалување на вкупниот јаз на ниво на банкарскиот систем, како што е и анализирано и утврдено во делот за валутниот ризик.

⁵⁸ Банките се должни на полугодишна основа да пресметуваат и стапка на задолженост (како сооднос меѓу основниот капитал и вкупната билансна и вонбилансна изложеност), којашто за првото полугодие од 2020 година изнесува 10,5% (10,7%, за второто полугодие од 2019 година).

Графикон бр. 59

Квартални промени (горе) и структура (долу) на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризицност во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

пондерирана според ризиците минимално го забави кварталниот раст, додека нивото на ризицност на банкарските активности (мерено преку соодносот меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) минимално се зголеми (за 0,1 процентен поен), на ниво од 54,5%. Ваквото зголемување на просечното ниво на ризицност на банкарските активности најмногу произлегува од позначителниот квартален раст на позициите со пондер на ризицност од 20% и 50% (за вкупно 5.959 милиони денари), како резултат на зголемените побарувања од банки (раст на краткорочните средства во странски банки, но и зголемување на побарувањата на РБСМ АД Скопје од домашните банки⁵⁹). Покрај тоа, и позициите со пондер на ризицност од 150% бележат квартален раст (3.963 милиони денари), како резултат на зголемувањето на портфолиото на мали кредити (кредитната активност кон домаќинствата), во услови кога околу 62% од потрошувачките кредити беа под мораториум во текот на третиот квартал од 2020 година и клиентите не ги отплаќаа ратите од кредитите.

5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

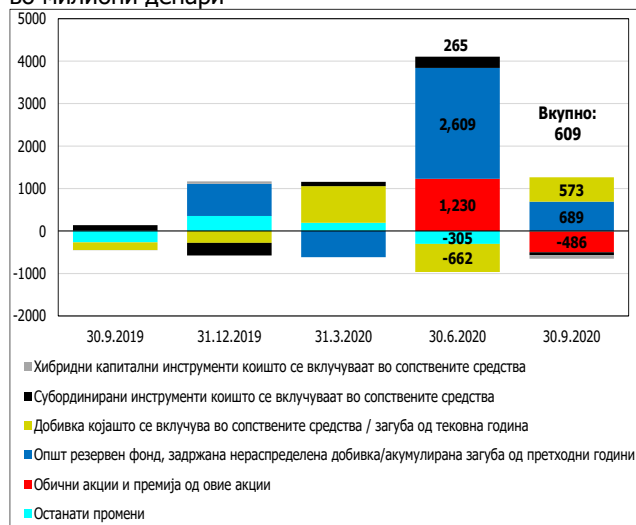
Структурата на сопствените средства на ниво на банкарскиот систем покажува дека секторот располага со квалитетни капитални позиции, коишто му овозможуваат задоволителна отпорност на потенцијални стресни сценарија. На 30.9.2020 година, најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал)

⁵⁹ Станува збор за пласирани кредити на РБСМ АД Скопје кај домашните банки, врз основа на одобрена кредитна линија од Европската инвестициона банка (ЕИБ), наменета за финансирање на домашните нефинансиски компании.

учествува со 91% во вкупните сопствени средства, на додатниот основен капитал отпаѓаат само 0,4% од сопствените средства на банкарскиот систем, а дополнителниот капитал сочинува 8,6%.

Графикон бр. 60
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

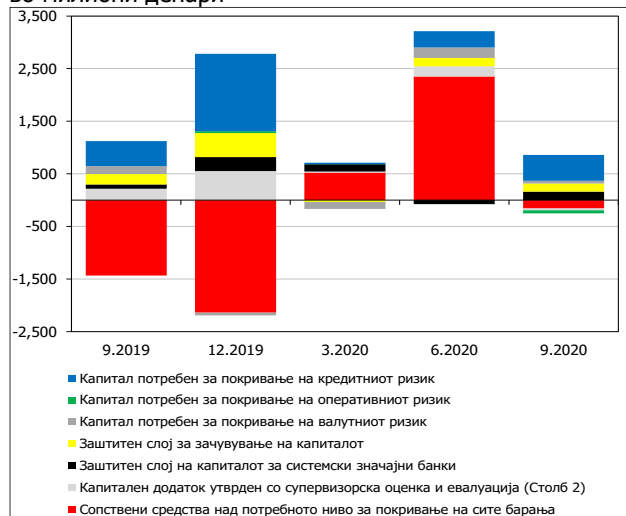
Во третиот квартал од 2020 година сопствените средства на банкарскиот систем забележаа пораст, но значително побавен во однос на претходниот квартал. Кварталниот раст на сопствените средства произлегува од уписот на нови обични акции и премија за овие акции (на една банка од групата големи банки, во вкупен износ од 615 милиони денари). Покрај тоа една банка, од групата средни банки, издаде нов субординиран инструмент, во износ од 185 милиони денари. Намалувањето на бројот на банки за една, заради излезот на „Еуростандард банка“ од банкарскиот систем, имаше севкупно негативен придонес врз кварталната промена на сопствените средства, што најмногу се одрази кај вкупните износи на обични акции и премијата за тие акции, како и кај издадените субординирани и хибридни капитални инструменти, коишто забележаа пад. Од друга страна, со оглед на високите загуби на „Еуростандард банка“ во тековната и минатите години, позициите коишто се однесуваат на акумулираните загуби и загубата во тековната година на банкарскиот систем забележаа квартален пад, што придонесе за зголемување на сопствените средства на банкарскиот систем.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

Графикон бр. 61

Квартални промени на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталното зголемување на сопствените средства во целост беше искористено за исполнување на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, капиталните барања за исполнување на заштитниот слој за зачувување на капиталот и за заштитниот слој за системски значајните банки⁶⁰, чишто износи се зголемија при раст на активата пондерирана според ризиците. Со тоа, сопствените средства над потребното ниво за покривање на сите овие барања забележа мало намалување и на 30.9.2020 година учествуваат со 10,1% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Истовремено, износот на капиталниот додаток утврден со супервизорска оценка се намали, за 37 милиони денари, или 0,3%⁶¹. Заштитниот слој на капиталот за системски значајните банки забележа квартално зголемување за 161 милион денари, или за 2,9%⁶², додека регулаторниот капитал потребен за покривање на одделните ризици (кредитниот, валутниот и оперативниот ризик) забележа квартално зголемување од 489 милиони денари (или за 1,5%), коешто во целост е резултат на зголемените капитални барања за покривање на кредитниот ризик (и тоа најмногу заради зголемувањето на кредитната активност на

⁶⁰ Од четирите заштитни слоеви на капиталот предвидени со Законот за банките, тековно сите банки имаат обврска да го исполнуваат заштитниот слој за зачувување на капиталот, додека седумте банки идентификувани како системски значајни банки, имаат обврска да исполнуваат и соодветна стапка на заштитен слој на капиталот за системски значајни банки.

⁶¹ Намалувањето на овој капитален додаток е најмногу последица на затворањето на „Еуростандард банка“ АД Скопје, со оглед на високиот капитален додаток што супервизорот го имаше утврдено за банката, согласно со оцените за севкупниот профил на ризик на банката.

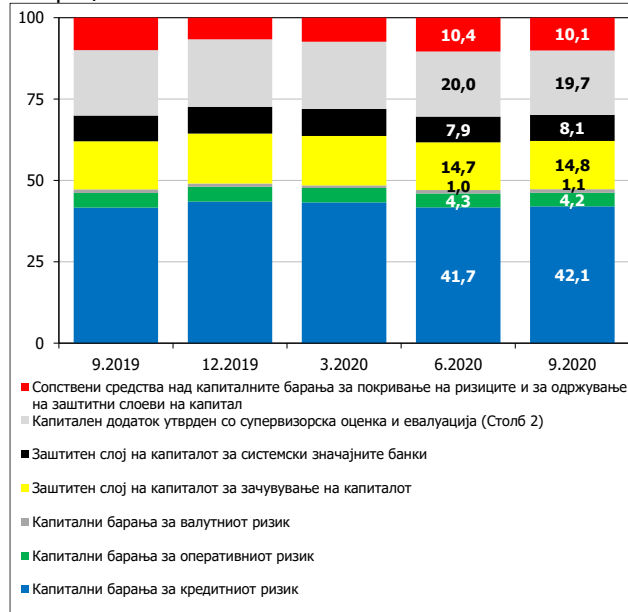
⁶² На крајот на април 2020 година, а врз основа на најновите пресметки според податоците заклучно со 31.12.2019 година, како системски значајни банки се идентификувани седум банки (коишто треба да ја исполнат утврдената стапка на заштитен слој на капиталот за системски значајна банка, најдоцна до 31.3.2021 година). Повеќе на следнава врска: <https://www.nbrm.mk/content/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%B8%20%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B0%D1%98%D0%BD%D0%B8%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8%2031%2012%202019.pdf>

Графикон бр. 62

Структура на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот

во проценти

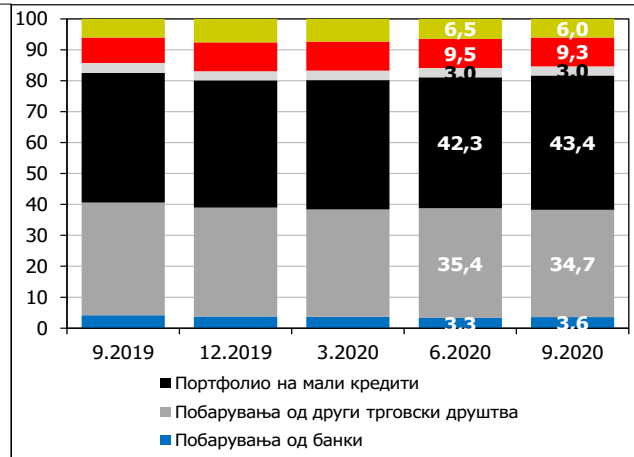
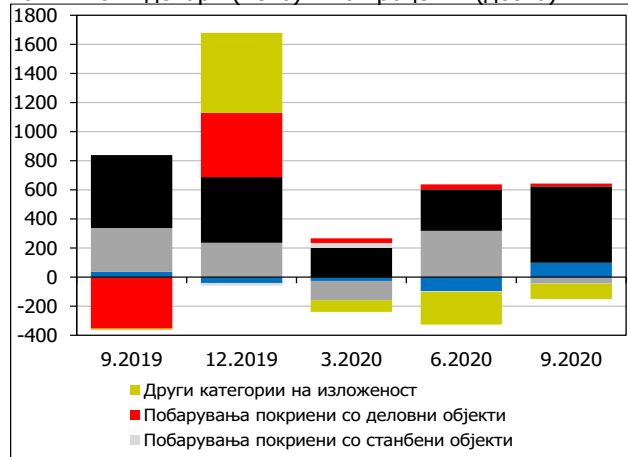
банките со домаќинствата) и зголемените капитални барања за покривање на валутниот ризик (за 52 милиона денари, или 7,3%).

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 63

Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории изложеност

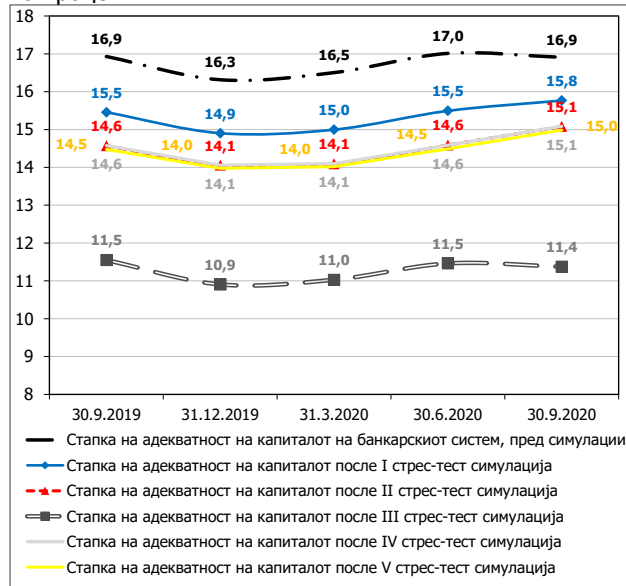
во милиони денари (лево) и во проценти (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 64
Резултати од стрес-тест симулациите
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките⁶³.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Банкарскиот систем покажува задоволително ниво на отпорност на спроведените редовни симулирани шокови (коишто претпоставуваат екстремно остварување на кредитниот ризик, изолирано, или во комбинација со остварување на валутниот и/или ризикот од промена на каматните стапки). Резултатите од спроведените стрес-тест симулации, коишто претпоставуваат раст на нефункционалната кредитна изложеност, мерени преку нивото на стапката на адекватност на капиталот, се малку подобри во споредба со 30.6.2020 година, со оглед на позначителното квартално намалување на нефункционалната кредитна изложеност. Од друга страна, резултатите од стрес-тест симулациите коишто претпоставуваат премин на определен процент од редовната во нефункционална кредитна изложеност упатуваат на минимално пониска стапка на адекватност на капиталот по шоките, во споредба со крајот на претходниот квартал (за 0,1 процентен поен), слично со кварталната промена на нивото на адекватноста на капиталот пред шоките.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Резултатите од т.н. обратен стрес-тест (англ. reverse stress test) покажуваат дека е потребен раст од 398,7% на нефункционалната кредитна изложеност,

⁶³ Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 50%;

II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%;

III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти;

IV: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

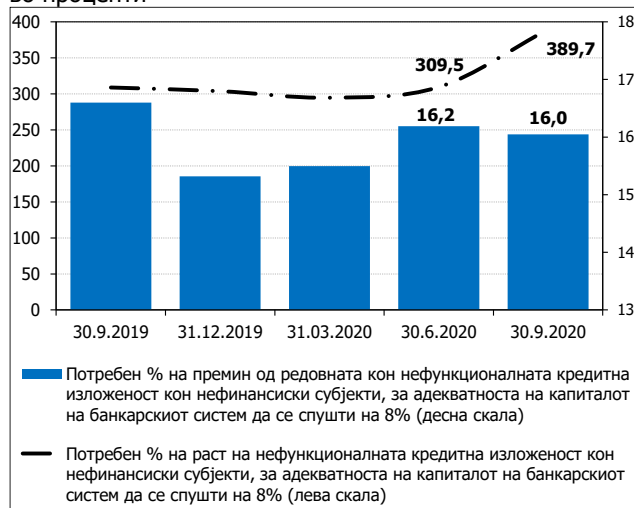
V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

Графикон бр. 65

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8%

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

односно премин на 16% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти до нивото од 8%. Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок, имајќи предвид дека во третиот квартал од 2020 година, нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти бележи квартално намалување за дури 26,9%. Од друга страна, во третиот квартал од 2020 година, само 0,2% од редовната кредитна изложеност кон нефинансискиот сектор доби нефункционален статус. Сепак, треба да се земат предвид и случувањата поврзани со пандемијата на ковид-19, коишто не се само ризик за здравјето на населението и здравствените системи, туку и потенцијална опасност за домашната и глобалната економија, што последователно може да доведе до зголемување на ризиците во работењето на банките.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

1. Активности на банките

Во третиот квартал од 2020 година, вкупната актива на банкарскиот систем и натаму расте, но забавено. Забавениот раст на активата на банкарскиот систем, главно се должи на намалувањето на бројот на банки за една банка. Со одземањето на дозволата за основање и работење на Еуростандард банка АД Скопје во август 2020 година, податоците за оваа банка се исклучени од податоците за вкупниот банкарски систем, што е фактор од структурна природа и влијае на промените во овој период.

Растот на активата во третиот квартал е одраз на порастот на обврските врз основа на кредити во пасивата, коишто остварија позначителен раст од близу 23% на квартално ниво. Овој раст најмногу произлезе од пласираните кредити на РБСМ АД Скопје кон домашните банки, врз основа на одобрена кредитна линија од ЕИБ, наменета, со крајна цел, за финансирање на домашните нефинансиски компании. Значаен извор на раст на финансискиот потенцијал на банките беа депозитите од нефинансиските субјекти. Во услови на продлабочување на ризиците за домашната економија, предизвикани од тековната здравствена криза, тие забележаа квартално зголемување, што речиси целосно произлезе од растот на депозитите на корпоративниот сектор.

Во структурата на активата, најзабележлив е кварталниот раст кај ликвидната актива на банкарскиот систем и кредитите на финансиските институции (од РБСМ кон домашните банки врз основа на кредитната линија од ЕИБ).

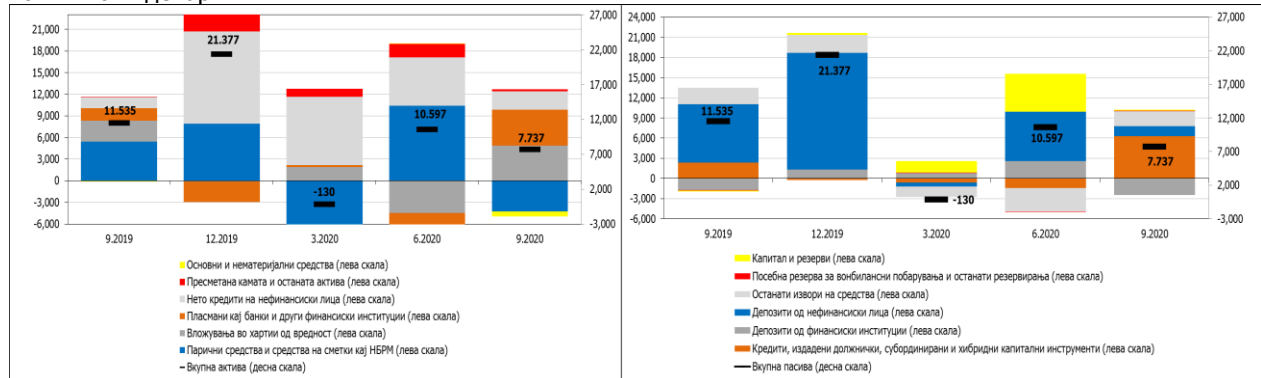
Кредитите на нефинансиските субјекти забележаа мал пад на квартална основа, заради намалувањето на корпоративните кредити, што е последица на излезот на банката од банкарскиот систем (кредитниот раст е позитивен доколку се исклучи ефектот од овој еднокретен настан).

Мерките преземени од Народната банка во првата половина на годината беа во насока на креирање ликвидност во банкарскиот систем, којашто се користи за обезбедување поддршка на македонската економија, главно преку одржување на кредитните текови и на кредитниот циклус од страна на банките. Во септември 2020 година, имајќи ги предвид продолжените ефекти од корона-кризата, банките пристапија кон повторно олеснување на кредитните услови, коишто овојпат беа ограничени на оние категории клиенти коишто се соочуваат со изразени негативни ефекти од здравствената криза. Олеснувањето на кредитните услови претежно се однесува на одобрување грејс-периоди, најчесто до март 2021 година. Натомошното продолжување на здравствената криза можно е да влијае врз динамиката на закрепнување на економската активност во идниот период, а преку неа и врз работењето на финансиските посредници.

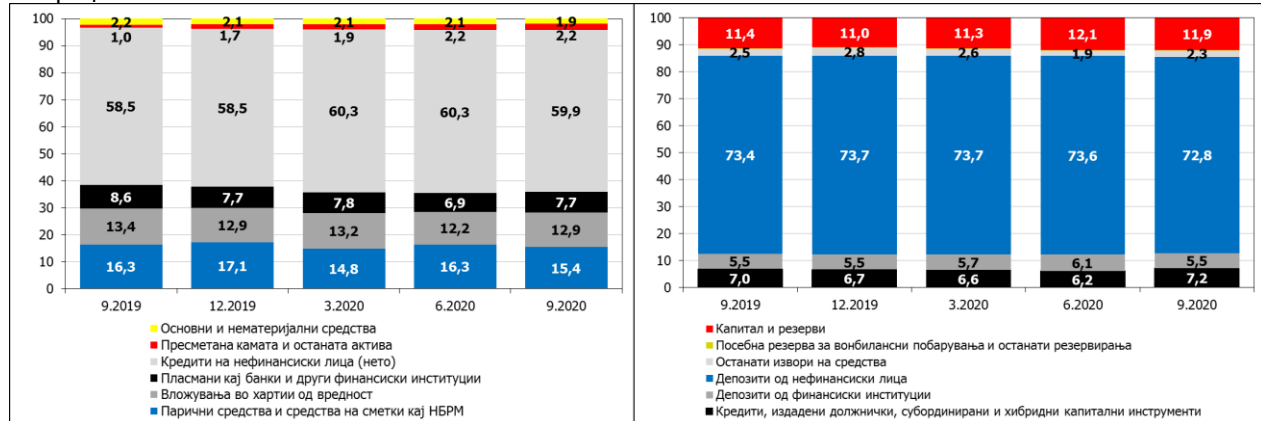
Графикон бр. 66 Квартален раст на компонентите на активата (лево) и пасивата (десно) на банкарскиот систем

во милиони денари

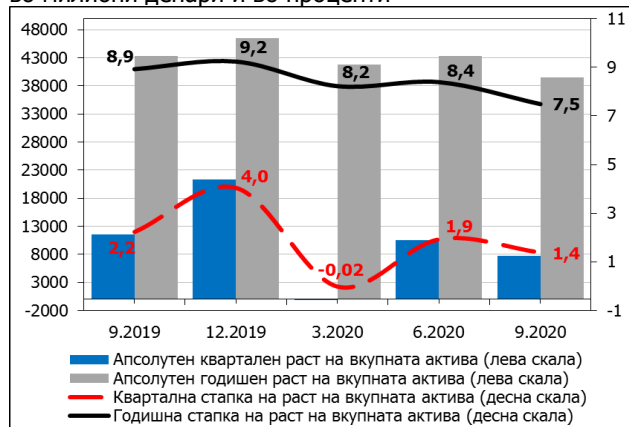
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67 Структура на активата (лево) и пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 68
Актива на банкарскиот систем
во милиони денари и во проценти

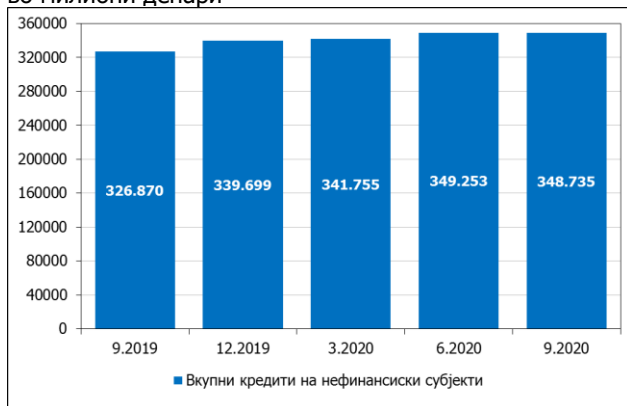
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.9.2020 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 568.174 милиони денари и бележи забавен квартален раст од 7.737 милиони денари, или 1,4% (раст од 1,9% во вториот квартал од 2020 година). На годишна основа, растот на активата, исто така забави и изнесува 7,5% (8,4% на 30.6.2020, односно 8,9% на 30.9.2019 година). Притоа, во рамките на активата, најзначајно зголемување (од 3.859 милиони денари) забележа ликвидната актива, пред сè, заради растот на пласманите во домашни државни хартии од вредност и во краткорочни девизни средства во странски банки (при

истовремено намалување на средствата на денарската сметка кај Народната банка и на девизната ефектива). Квартално зголемување (од 2.523 милиони денари) бележат и кредитите на финансиските институции (поконкретно на домашните банки), што произлегува од пласираните кредити на РБСМ АД Скопје кон домашните банки, врз основа на одобрена кредитна линија од Европската инвестициона банка (ЕИБ), наменета за финансирање на домашните нефинансиски компании. **На страната на пасивата**, најизразен квартален раст (од 6.440 милиони денари) се забележа кај обврските врз основа на кредити, што во поголем дел е поврзано со претходно споменатото повлекување средства од кредитната линија од ЕИБ, коишто РБСМ АД Скопје ги пласира преку домашните банки. Квартален раст забележа и депозитната активност со нефинансиските субјекти (за 1.512 милиони денари), додека депозитите од финансиски институции остварија намалување, слично како и обврските кон матични субјекти (објаснето во понатамошниот текст).

Графикон бр. 69
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти⁶⁴

Во третиот квартал од 2020 година, кредитирањето на нефинансиските субјекти забележа извесно намалување. Кредитите на нефинансиските субјекти⁶⁵ се намалија за 518 милиони денари, или за 0,1% што во најголем дел произлегува од намалувањето на бројот на банките во системот. Доколку се исклучи овој ефект, кредитната активност со нефинансиските субјекти би

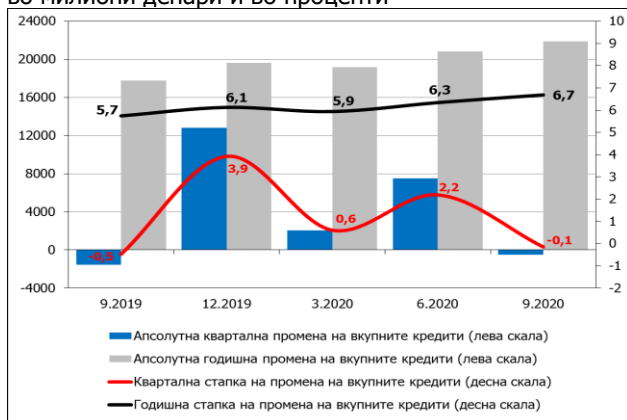
⁶⁴ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

⁶⁵ Во кредитите на нефинансиските субјекти не е содржан кредитот на државата одобрен во јануари 2020 година, од страна на шест банки, во вкупен износ од 8.173 милиони денари. Кредитот е краткорочен и е наменет за отплата/рефинансирање на дел од долгорочен кредит на државата кон меѓународна финансиска институција.

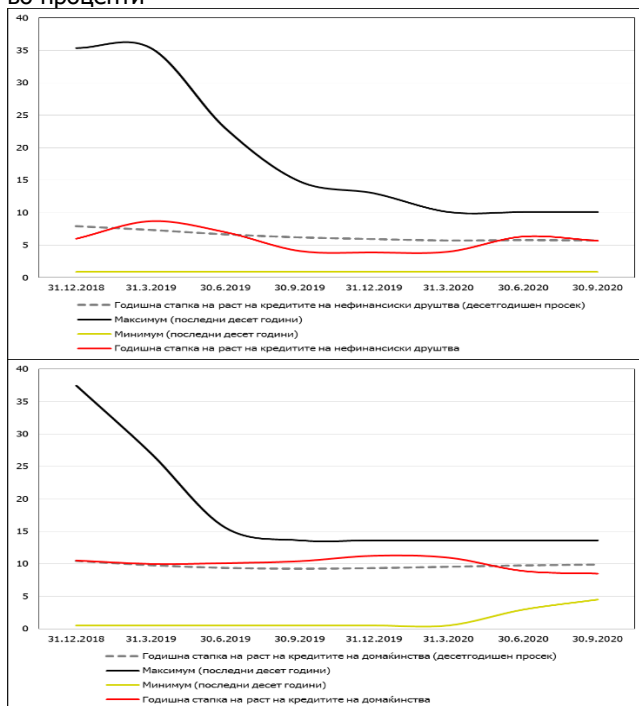
Графикон бр. 70 Раст на кредитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 71 Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва (горе) и кредитите на домаќинствата (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Податоците за периодот од 2016 година до 30.9.2020 година се без ефектот од регулаторната промена за задолжителните отписи.

остварила квартален раст од околу 1,6%, што е сепак малку побавен во споредба со вториот квартал од 2020 година (кога изнесуваше 2,2%). Наспроти тоа, на годишна основа, кредитирањето забележа побрз раст, од 21.864 милиони денари, или за 6,7% (6,3% со 30.6.2020, односно 5,7% со 30.9.2019 година). Со оглед на фактот што околу 45% од кредитите на нефинансискиот сектор беа под мораториум во текот на третиот квартал од 2020 година, кога клиентите практично не ги отплаќаат ратите од кредитите, остварените стапки на раст на кредитите во ова тримесечје од годината се до некаде преценети, во споредба со стапките на кредитен раст остварени во оние периоди кога клиентите редовно ги отплаќале своите обврски врз основа на кредитите. Во септември 2020 година, имајќи ги предвид продолжените ефекти од корона-кризата, банките пристапија кон повторно олеснување на кредитните услови, коишто овојпат беа ограничени на оние категории клиенти коишто се соочуваат со изразени негативни ефекти од здравствената криза.

На 30.9.2020 година, дванаесет од вкупно тринаесет банки⁶⁶ остварија зголемена кредитна активност во однос на претходниот квартал. Притоа, три банки (две од групата големи банки и една од групата средни банки) придонесоа за близу 80% од вкупниот квартален раст на кредитите на нефинансиските субјекти (со исклучен ефект врз растот од излезот на „Еуростандард банка“).

Кварталното намалување на кредитите на нефинансиските субјекти целосно произлезе од кредитите на корпоративниот сектор, додека кредитирањето на домаќинствата оствари позначителен раст.

⁶⁶ Не е земена предвид РБСМ поради нејзините специфични активности, во кои речиси и да не е застапено директното кредитирање на претпријатијата.

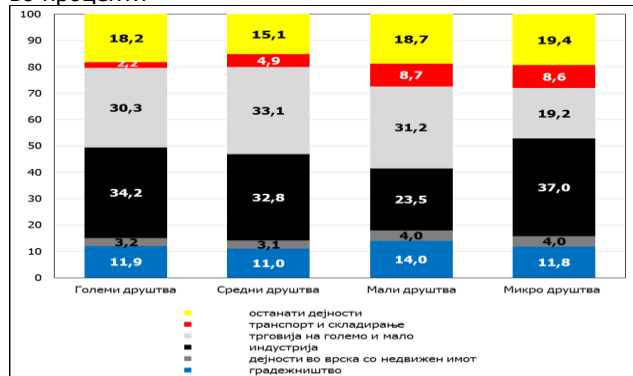

Графикон бр. 72
Структура на кредитите на нефинансиските друштва по одделни дејности во милиони денари и проценти во ознаки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 73 Структура на кредитите на нефинансиските друштва, според големината на друштвата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите на нефинансиските друштва квартално се намалија за 4.637 милиони денари, или за 2,7%. Сепак, ваквото намалување во најголем дел се должи на споменатото намалување на бројот на банките за една банка. Доколку се исклучи ефектот од ваквата промена, кредитите на нефинансиските друштва повторно се намалуваат, но падот е минимален и изнесува 0,2%. Сепак, годишната стапка на раст на корпоративните кредити забрза и изнесува 5,2% (4,7%, со 30.6.2020 година), при што е на нивото на нејзиниот десетгодишен подвижен просек.

Во третиот квартал од 2020 година, банките извршија нето-заострување на условите⁶⁷ за одобрување на корпоративните кредити⁶⁸. Истовремено, и во овој квартал, банките укажуваат на натамошно поизразено нето-намалување на вкупната побарувачка на корпоративни кредити. За четвртиот квартал од 2020 година, банките очекуваат нето-олеснување на кредитните услови за одобрување корпоративни кредити, проследено и со нето-зголемување на кредитната побарувачка од страна на претпријатијата.

Во структурата на кредитите на нефинансиските друштва, според економската активност на клиентите, преовладуваат кредитите одобрени на клиентите од трговијата на големо и мало и од индустријата. Анализирани според големината на нефинансиските друштва⁶⁹, на 30.9.2020 година, одобрените кредити се речиси еднакво распоредени помеѓу

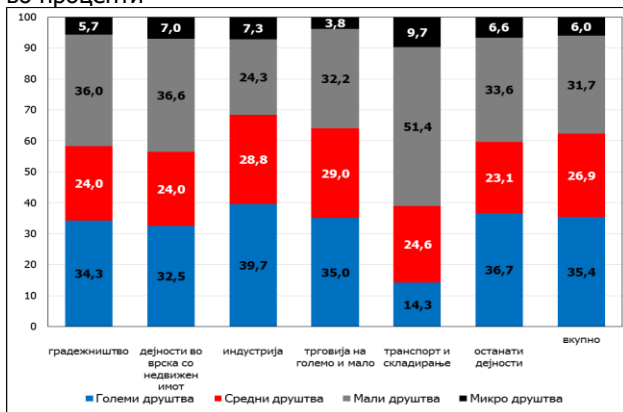
⁶⁷ Од аспект на поединечните услови за кредитирање на фирмите, банките укажуваат на нето-заострување кај некаматните приходи (за разлика од нето-олеснувањето во претходниот квартал) и кај барањата за обезбедување. Кај останатите кредитни услови (каматната стапка, големината и достасувањето на заемите) банките укажале на нето-олеснување во третиот квартал.

⁶⁸ Извор: Анкета на Народната банка за кредитната активност на банките во третиот квартал од 2020 година.

⁶⁹ Критериумите за класификацијата на субјектите според големината (на големи, средни, мали и микро) се дадени во член 470 од Законот за трговските друштва.

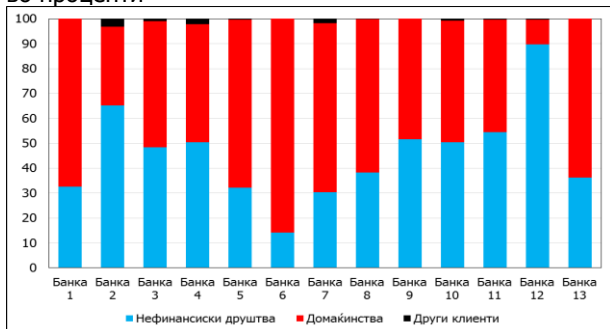
Графикон бр. 74 Структура на кредитите на нефинансиските друштва по одделни дејности и големина на друштвата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

големите (35,4%), малите (31,7%) и средните друштва (26,9%).

Графикон бр. 75 Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти, по поединечна банка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

За разлика од намаленото кредитирање на претпријатијата, **кварталната стапка на раст на кредитите на домаќинствата⁷⁰ забрза во однос на вториот квартал од 2020 година** и изнесува 2,4%, при раст на износот на овие кредити за 4.174 милиони денари (растот во вториот квартал од 2020 година изнесуваше 1,5% или 2.559 милиони денари). И годишниот раст на кредитите на домаќинствата забележа извесно забрзување, но веќе два квартални датуми по ред е под десетгодишниот просек од годишните стапки на раст на овие кредити.

Во третиот квартал од 2020 година, најголемиот дел од банките укажуваат на непроменети вкупни кредитни услови⁷¹ кај кредитите на домаќинствата⁷².

⁷⁰ Потрошувачките кредити, негативните салда на тековните сметки и кредитните картички се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

⁷¹ Гледано од аспект на поединечните кредитни услови, и понатаму се забележува нето-олеснување кај каматната стапка на кредитите за домаќинствата (коешто е сепак значително послабо во однос на претходната анкета) и на провизиите кај станбените кредити. Што се однесува до потрошувачките кредити, кај останатите кредитни услови (обврски за обезбедување и достасување на заемите) се забележува мало нето-олеснување.

⁷² Извор: анкети на Народната банка за кредитната активност на банките.

Графикон бр. 76 Структура на кредитите на физичките лица, по производи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано по поединечни типови кредити, банките укажале на послабо нето-олеснување на кредитните услови кај станбените кредити, додека кај потрошувачките и останатите кредити е забележано мало нето-заострување. На страната на побарувачката, банките укажуваат на послабо нето-намалување на побарувачката за станбените и останатите кредити, во споредба со претходниот квартал, додека кај потрошувачките кредити банките укажале на мало нето-зголемување за разлика од нето-намалувањето во минатата анкета. Во четвртиот квартал, банките очекуваат нето-зголемување на побарувачката на кредитите од страна на домаќинствата.

Кредитите кон домаќинствата го задржаа повисокото учество (51,3%) во структурата на вкупните кредити, коешто дополнително зајакна (за 1,3 процентни поени) во третиот квартал од годината. Кај седум од анализираниите тринаесет банки, учеството на кредитите на домаќинствата во кредитното портфолио на банките е поголемо во однос на учеството на корпоративните кредити. Според кредитните производи, 66,5% од кредитите на физичките лица се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички).

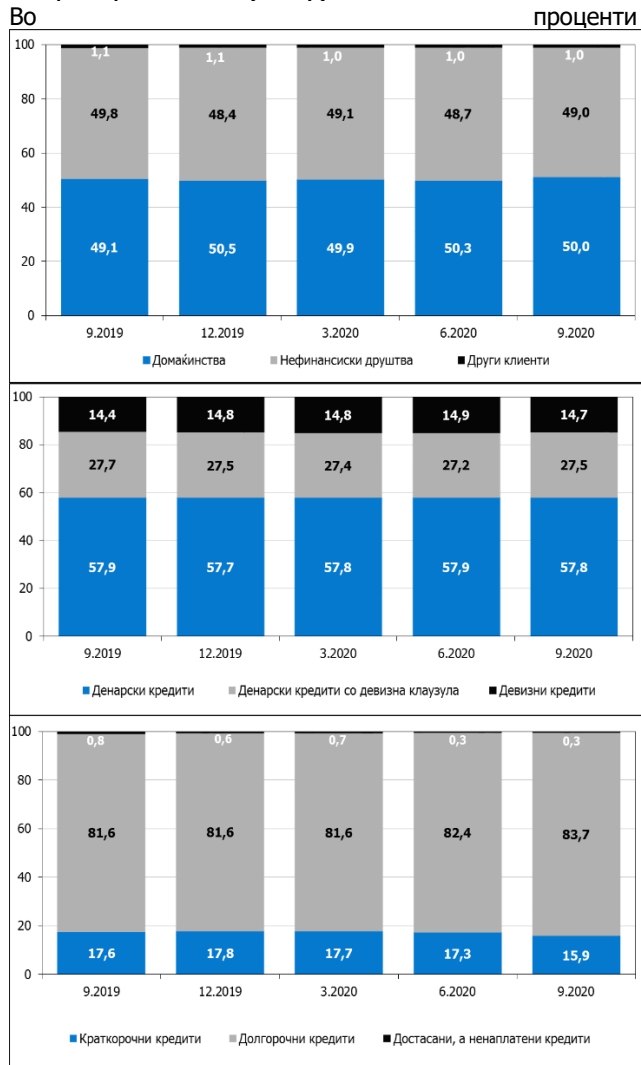
Во третиот квартал од 2020 година, намалувањето на кредитите на нефинансиските субјекти произлезе во помал дел од денарските кредити⁷³ и во поголем дел од девизните кредити⁷⁴, додека кредитите во

⁷³ Денарските кредити на квартална основа се намалија за 724 милиони денари, или за 0,4%, што произлегува од кредитите на нефинансиските друштва (намалување од 4.515 милиони денари, или за 4,3%), наспроти растот на денарските кредити на домаќинствата (од 3.806 милиони денари, или 3,9%).

⁷⁴ Девизните кредити на квартална основа се намалуваат за 887 милиони денари, или за 1,7%, а во нивни рамки кредитите на претпријатијата се намалија за 977 милиони денари (или 2,4%), додека кредитите на домаќинствата остварија раст којшто изнесува 54 милиони денари (0,5%).

Графикон бр. 77 Структура на вкупните кредити, според секторот (горе) и валутата (средина) и структура на редовните кредити, според рочноста (долу)*

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Во структурата на вкупните кредити според рочноста не се вклучени нефункционалните кредити.

денари со девизна клаузула⁷⁵ остварија квартален раст од 1,2%. Во валутната структура на вкупните кредити не се забележаа некои позначителни промени во однос на претходниот квартал. Најголемо структурно учество и понатаму имаат денарските кредити (57,8%).

Зголемувањето на рочноста на кредитното портфолио продолжи и во третиот квартал, преку натамошен раст на долгорочното кредитирање (за 2,8%, или за 7.712 милиони денари), коешто на 30.9.2020 година го задржа учеството од 83,7% во структурата на вкупните редовни⁷⁶ кредити. Погolem дел (71,8%) од растот на долгорочните кредити се должи на денарските кредити на домаќинствата, а помал дел и на кредитите на нефинансиските друштва. Краткорочните кредити бележат намалување коешто во најголем дел се должи на денарските и на девизните кредити на нефинансиските друштва.

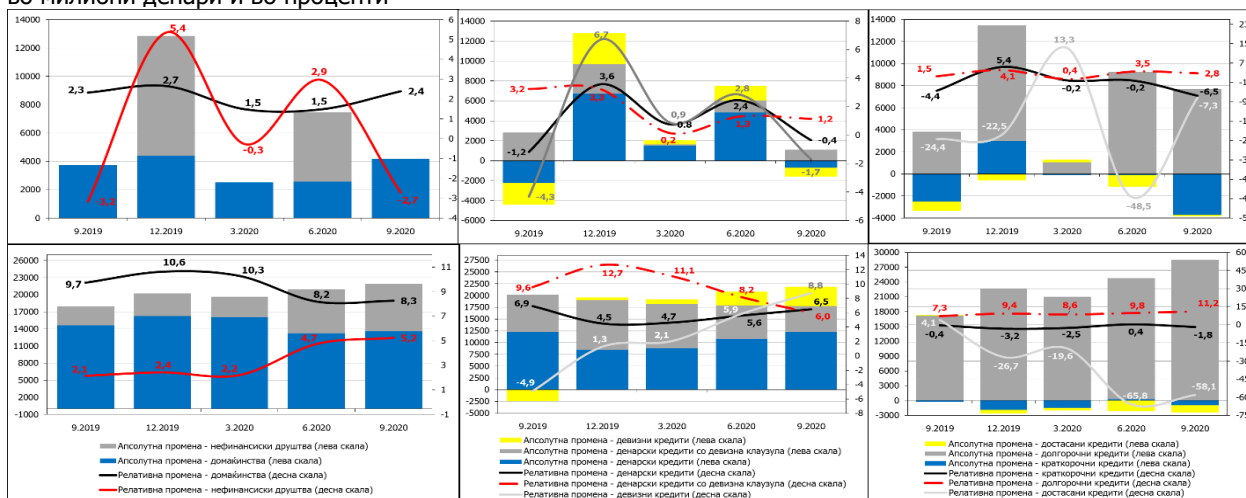
⁷⁵ Денарските кредитите со девизна клаузула на квартална основа се зголемија за 1.093 милиони денари (или за 1,2%), во поголем дел како резултат на кредитите на нефинансиските друштва (855 милиони денари, или 3,3%) и во помал дел од зголемувањето на кредитите на домаќинствата (314 милиони денари, или 0,5%).

⁷⁶ При анализата на рочната структура на кредитите се исклучени нефункционалните кредити.

Графикон бр. 78

Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Графикон бр. 79 Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари

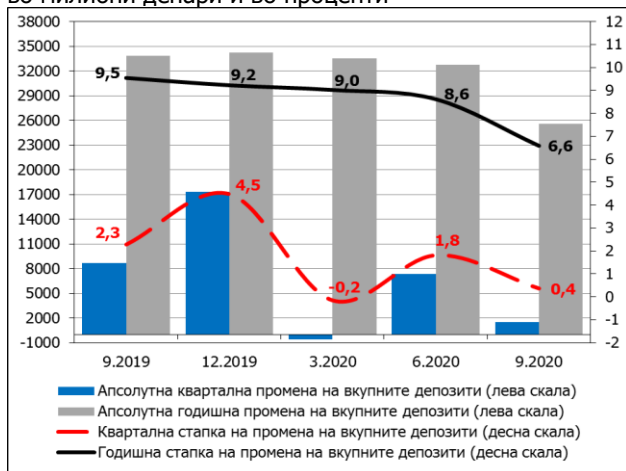
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И покрај продлабочувањето на ризиците за домашната економија, предизвикани од тековната здравствена криза, како и намалувањето на бројот на банките за една банка, во третиот квартал од 2020 година, депозитите на нефинансиските субјекти и натаму растат (за 1.512 милиони денари, или 0,4%), но побавно во споредба со вториот квартал од годината (1,8%). Растот на депозитната база речиси целосно се должи на растот на депозитите на корпоративниот сектор, додека депозитите на домаќинствата забележаа намалување. Годишниот раст на вкупните депозити на банките (25.570 милиони денари) исто така забележа забавување и изнесува 6,6% (раст од 8,6% во вториот квартал од 2020 година).

Депозитите од домаќинствата, коишто традиционално имаат најголем удел во вкупните депозити на македонскиот банкарски систем (со

Графикон бр. 80
Депозити на нефинансиските субјекти, раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

учество од 68,2% во депозитите од нефинансиските субјекти), во третиот квартал од 2020 година, забележаа намалување за 1.818 милиони денари, или за 0,6% (наспроти растот од 1,7% во вториот квартал од 2020 година). Ваквото намалување на депозитите на домаќинствата, во одредена мера, произлегува од затворањето на „Еуро стандард банка“ АД Скопје, при што исплатата на депонентите физички лица во оваа банка, од средствата наменети за обесштетување од Фондот за осигурување на депозитите, сè уште е во тек⁷⁷. Растот на депозитите на домаќинствата на годишна основа (5,9%) исто така забележа забавување во однос на 30.6.2020 година (кога изнесуваше 8,3%).

Депозитите на нефинансиските друштва остварија квартално зголемување од 2.352 милиона денари, или 2,1%, но нивната годишна стапка на раст (8,7%) забави во однос на вториот квартал од 2020 година (кога изнесуваше 10,9%). Годишниот раст на депозитите на нефинансиските друштва изнесуваше 10,1%, заклучно со 30.9.2019 година.

Промената на валутната и рочната склоност на депонентите за чување на нивните средства во банките (којашто започна во вториот квартал од 2020 година) продолжи и во овој квартал, како резултат на пролонгираното траење на пандемијата од ковид-19. Сепак нивото на евроизираност остана на стабилно ниво.

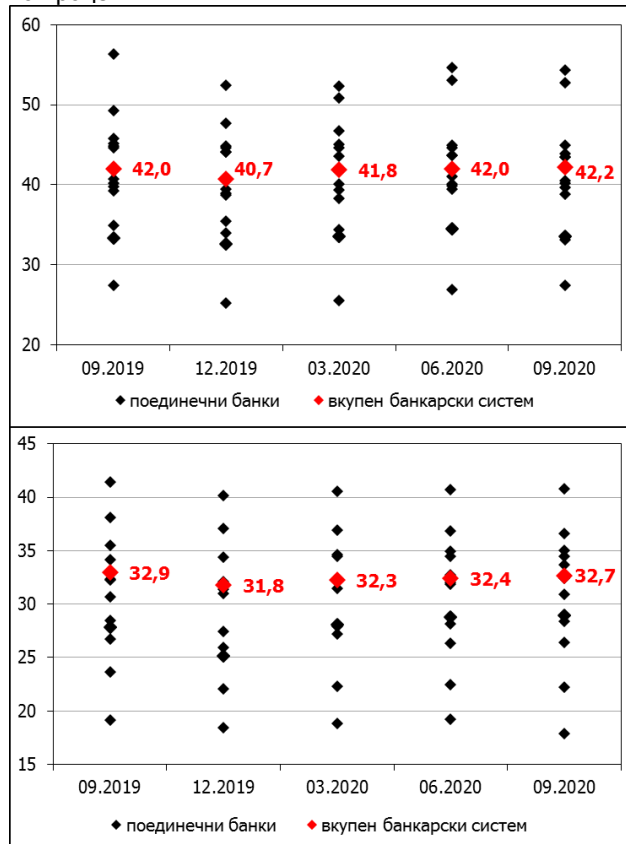
Од аспект на валутата, девизните депозити целосно го условија растот

⁷⁷ Средствата потребни за обесштетување на штедачите се пренесени на 16.9.2020 година од страна на Фондот за осигурување на депозитите на сметки на банките преку кои се спроведува обесштетувањето, а депонентите физички лица, коишто подлежат на обесштетување, е потребно да се пријават и да ги наплатат своите побарувања во соодветните банки. Покрај тоа, еден дел од депозитите на физичките лица (помалку од 1% од депонентите – физички лица во банката) не ги исполнуваа условите за да бидат обесштетени со средствата од Фондот за осигурување на депозитите и тие своите побарувања ќе ги намириваат од стечајната маса на банката согласно со одредбите пропишани во Законот за стечај.

Графикон бр. 81

Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банките/банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на депозитната база. Девизните депозити забележаа квартално зголемување од 1.574 милиони денари (или 0,9%), што целосно произлезе од депозитите на домаќинствата, и тоа по видување⁷⁸. Од друга страна, **денарските депозити** минимално се намалија, за 47 милиони денари, или 0,02%. **Ваквите движења придонесоа за мал раст на учеството на девизните депозити во вкупната депозитна база**, коешто во третиот квартал од 2020 година изнесува 42,2% (42% во вториот квартал од 2020 година).

Од аспект на рочноста, продолжи трендот на раст на депозитите на исклучително кратки рокови. Така, **депозитите по видување⁷⁹ целосно го условија растот на вкупната депозитна база** и остварија позначително квартално зголемување од 7.739 милиони денари, или 3,3%, коешто е присутно и кај двата сектора. Од друга страна, долгорочните⁸⁰ депозити на квартална основа позначително се намалија за 4.645 милиони денари, или 4,5%, додека кај краткорочните депозити се забележа поумерено намалување (од 1.581 милион денари, или 2%). Слични се движењата и при анализата на рочноста на депозитите од домаќинства, кај кои на квартална основа, се зголеми структурното учество на депозитите по видување во вкупните депозити на домаќинствата (од 45,5% на 30.6.2020 година, на 47,4% на 30.9.2020

⁷⁸ Кварталното зголемување на девизните депозити на домаќинствата по видување изнесува 2.931 милион, или 5,4%. Наспроти ова, долгорочните девизни депозити на домаќинствата се намалија за 1.021 милион денари, или 2,7%.

⁷⁹ Кварталниот раст на депозитите по видување во поголем дел произлезе од зголемувањето на депозитите на домаќинствата (4.601 милион денари, или 3,6%), а во нивни рамки придонесот на денарските депозити изнесува 36,3%, додека придонесот на девизните депозити е повисок и изнесува 63,7%. Растот на депозитите на нефинансиските друштва по видување изнесува 2.137 милиони денари (или 2,3%), којшто, пак, во целост се должи на денарските депозити (коишто остварија раст од 2.690 милиони денари, или 4,1%).

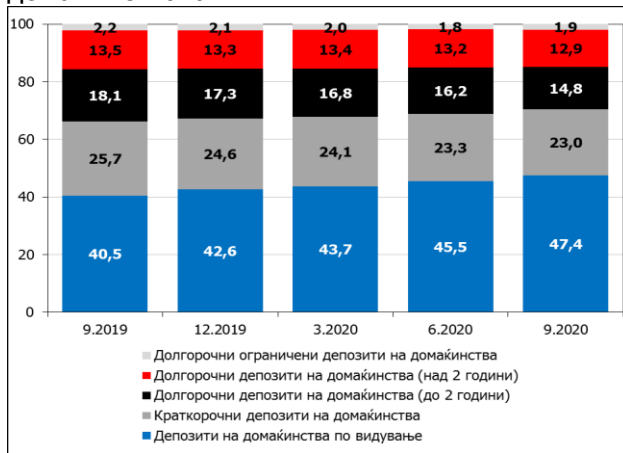
⁸⁰ Кварталното намалување на долгорочните депозити целосно е резултат на намалувањето на депозитите на домаќинствата за 5.102 милиона денари, или за 5,8% (каде што придонесот на денарските депозити беше најголем и изнесува 80%, додека останатиот дел од намалувањето се должи на девизните депозити). Од друга страна, долгорочните депозити на нефинансиските друштва остварија квартален раст од 413 милиони денари, или 3,6%, а најголемиот дел (95,4%) е резултат на девизните депозити.

Графикон бр. 82

Рочна структура на депозитите на домаќинствата

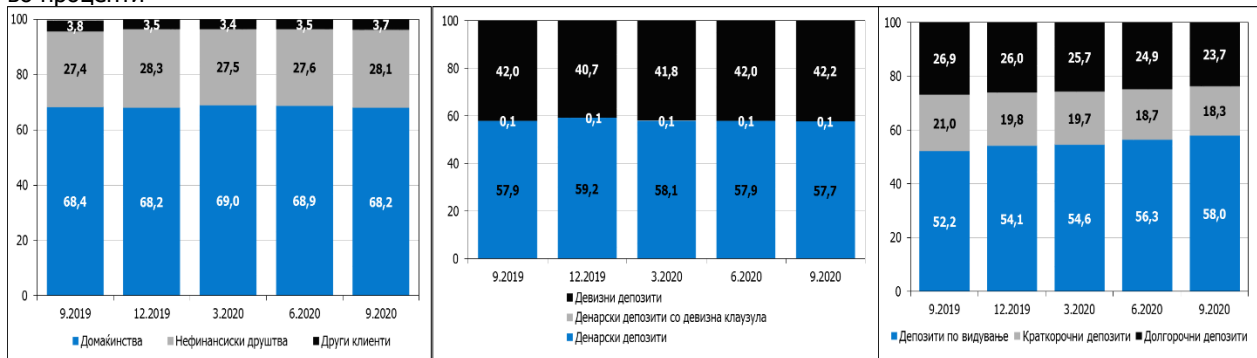
година), додека учеството на долгорочните депозити се намали, од 31,2% на 29,6%.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83

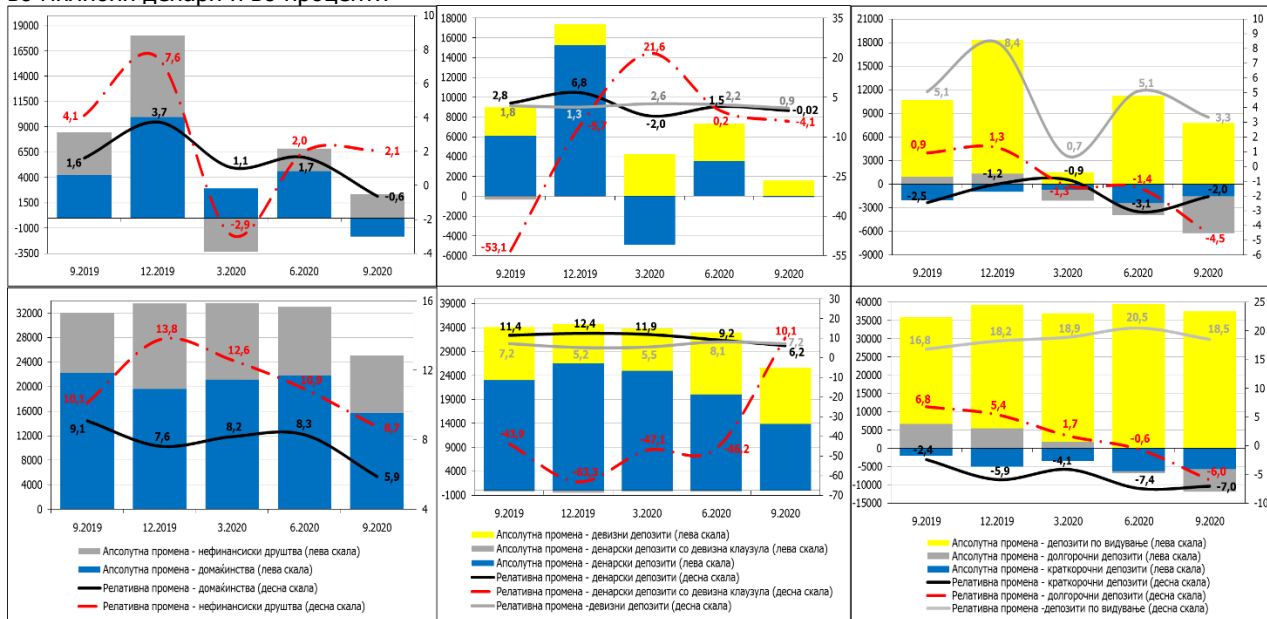
Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 84 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3. Останати активности

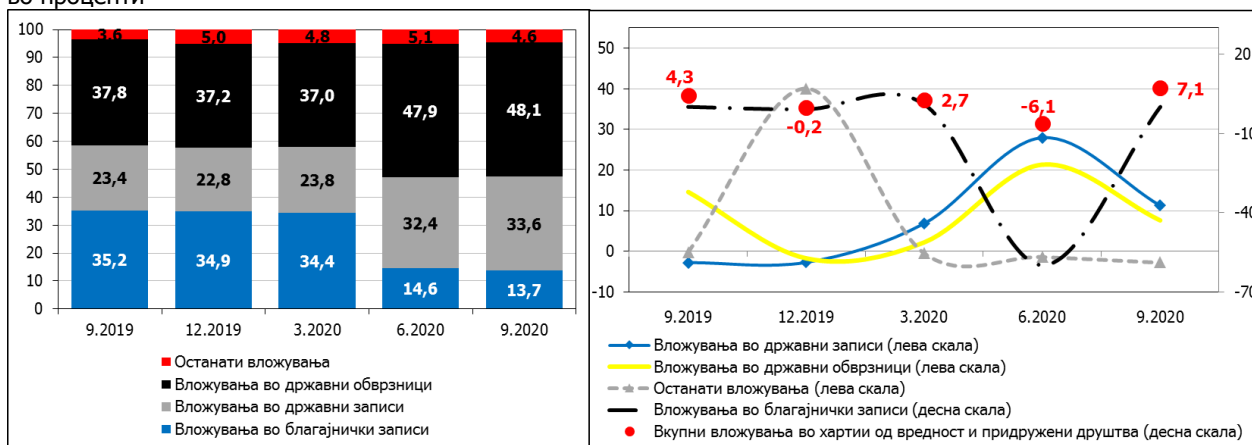
Во третиот квартал од 2020 година, вложувањата⁸¹ на банките во хартии од вредност (според нето сметководствената вредност) забележаа позначително зголемување од 4.874 милиони денари (или 7,1%), што придонесе и за раст на нивното учество во вкупната актива на банките до 12,9% на 30.9.2020 година (12,2% на 30.6.2020 година). Притоа, зголемените пласмани на банките во државни записи и во државни обврзници имаа речиси ист придонес во растот на вкупното портфолио на хартии од вредност. Кварталниот раст на вложувањата на банките во државни записи изнесува 2.484 милиони денари (или 11,2%), додека вложувањата во државни обврзници (пред сè домашни државни еврообврзници) се зголемија за 2.485 милиони денари (или 7,6%). Ваквите движења придонесоа за квартално зголемување на учеството на вложувањата во државни записи во вкупното портфолио на хартии од вредност кај банките, од 32,4%, на 30.6.2020 година, на 33,6%, на 30.9.2020 година и зголемување на учеството на пласманите во државни обврзници (од 47,9%, на 30.6.2020 година, на 48,1% на 30.9.2020 година). Вложувањата на банките во благajнички записи во однос на вториот квартал од 2020 година останаа речиси исти.

⁸¹ Вклучително и вложувањата во придружени друштва.

Графикон бр. 85

Структура (лево) и квартална промена (десно) на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Пласманите кај банките и другите финансиски институции во третиот квартал од 2020 година забележаа зголемување за 5.001 милион денари, или 12,9%. Ваквото движење произлезе од растот на средствата на две големи банки на кореспондентните сметки кај странски банки и од зголемените долгорочни кредити на домашните банки во странска валута. Растот на долгорочните кредити на домашните банки произлегува од кредитите на РБСМ АД Скопје пласирани кон домашните банки, врз основа на одобрена кредитна линија од ЕИБ, наменета, со крајна цел, за финансирање на домашните нефинансиски компании.

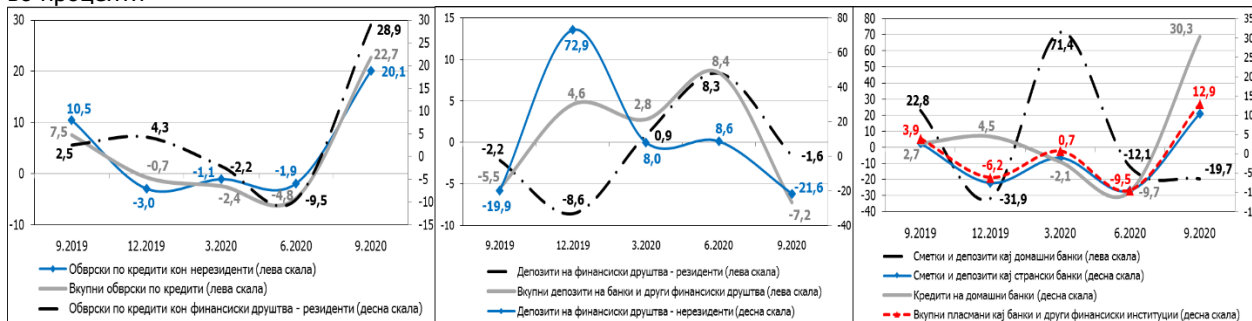
Повлекувањето и пласирањето на средствата од кредитната линија од ЕИБ во најголем дел (или околу 78%) придонесе за растот на **вкупните обврски врз основа на кредити.** Имено, овие кредити на квартална основа позначително се зголемија за 6.440 милиони денари, или за 22,7%, што е резултат на растот на обврските врз основа на кредити кон нерезидентите⁸² (за 3.904 милиони денари) и на зголемените обврски врз основа на кредити кон финансиските друштва резиденти⁸³ (за 2.545 милиони денари).

⁸² Кварталното зголемување на обврските врз основа на кредити кон нерезидентите е резултат на зголемените обврски врз основа на долгорочни кредити во странска валута над пет години (за 4.069 милиони денари).

⁸³ Кварталното зголемување на обврските врз основа на кредити кон финансиските друштва резиденти се должи на растот на обврските врз основа на кредити во странска валута над пет години кон домашните банки, односно кон РБСМ (за 2.585 милиони денари).

Графикон бр. 86 Квартална промена на побарувањата од финансиските институции (лево), обврските врз основа на кредити (средина) и депозити (десно) од финансиските институции во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции не претставуваат значаен извор на финансирање на банките, со учество од 5,5% во вкупната пасива во третиот квартал од 2020 година. Кварталното намалување на депозитите од банките и останатите финансиски институции (од 2.455 милиони денари, или 7,2%) во најголем дел (84%) се должи на намалувањето на депозитите на нерезидентите финансиски друштва⁸⁴.

Обемот на активности на банкарскиот систем со нерезидентите е постојано мал, иако се забележуваат разлики по поединечни банки. Притоа, банкарскиот систем повеќе им должи⁸⁵ отколку што побарува од нерезидентите. Обврските на домашните банки кон нерезидентите забележаа квартален раст од 1.720 милиони денари, или 4%, а нивното учество⁸⁶ во вкупната пасива на банкарскиот систем се зголеми и достигна 7,8% (7,6% на 30.6.2020). Ваквото зголемување произлегува од растот на обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута (РСБМ за заемот од ЕИБ). Побарувањата на банките од нерезидентите забележаа квартално зголемување од 2.855 милиони денари (или 9,5%), речиси целосно како резултат на зголемувањето на средствата на кореспондентните сметки во странски банки на две големи банки. Притоа, учеството на побарувањата од нерезидентите во вкупната актива се намали во однос на претходниот квартал и изнесува 5,8%⁸⁷.

⁸⁴ Станува збор за депозити од матичните субјекти на неколку банки, орочени претежно на кратки рокови, коишто се повлечени со достасувањето.

⁸⁵ На 30.9.2020 година, осум од вкупно четиринаесет банки повеќе должат отколку што побаруваат од нерезидентите.

⁸⁶ Доколку од анализата се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива изнесува 6,2%. Анализирани по поединечна банка, ова учество се движи во интервал од 1% до 21%.

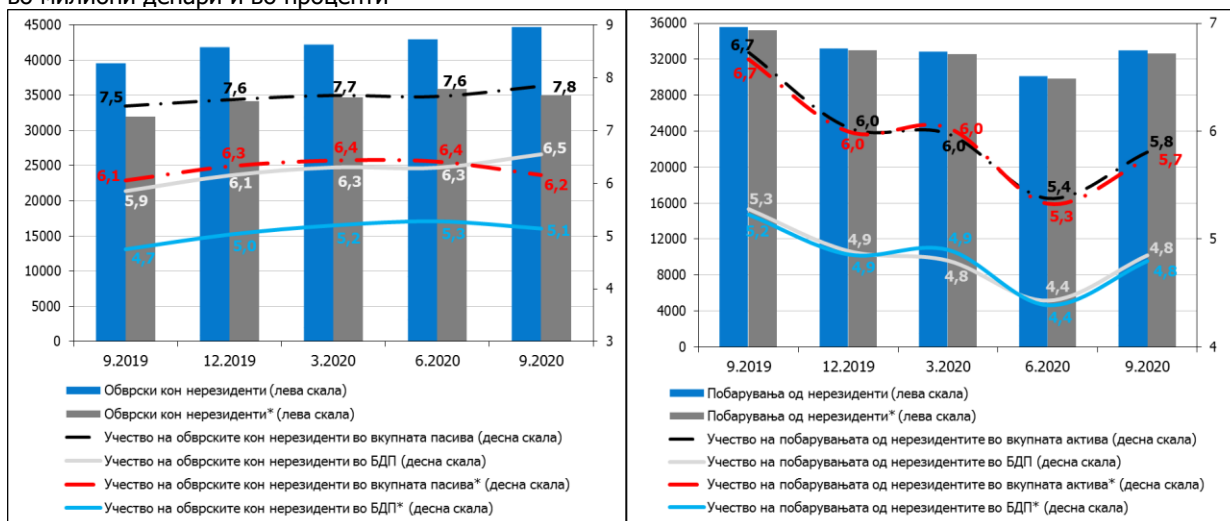
⁸⁷ Доколку од анализата се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на побарувањата од нерезидентите во вкупната актива изнесува 5,7%. Анализирани по поединечна банка, ова учество во интервал од 0,9% до 10,7%.

Графикон бр. 87

Обврски (лево) кон и побарувања од (десно) нерезидентите

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Користењето заеми од матичните субјекти не претставува значаен извор на финансирање на активностите на домашните банки, иако може да се забележат разлики по поединечни банки. Во третиот квартал од 2020 година, обврските⁸⁸ на банките кон своите матични субјекти забележаа намалување од 1.001 милион денари (или за 5,4%), што во најголем дел е резултат на намалувањето на долгорочните депозити од финансиски субјекти кај една средна банка. Како резултат на ова, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридниот капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се намали на 3,6% и 39,4%, соодветно. Побарувањата од матичните лица зафаќаат само 0,2% од вкупната актива на банкарскиот систем, додека нивното учество во вкупните побарувања од нерезидентите изнесува 3,6%. Во однос на 30.6.2020 година, побарувањата од матичните субјекти се намалија за 77 милиони денари, или за 6,1%.

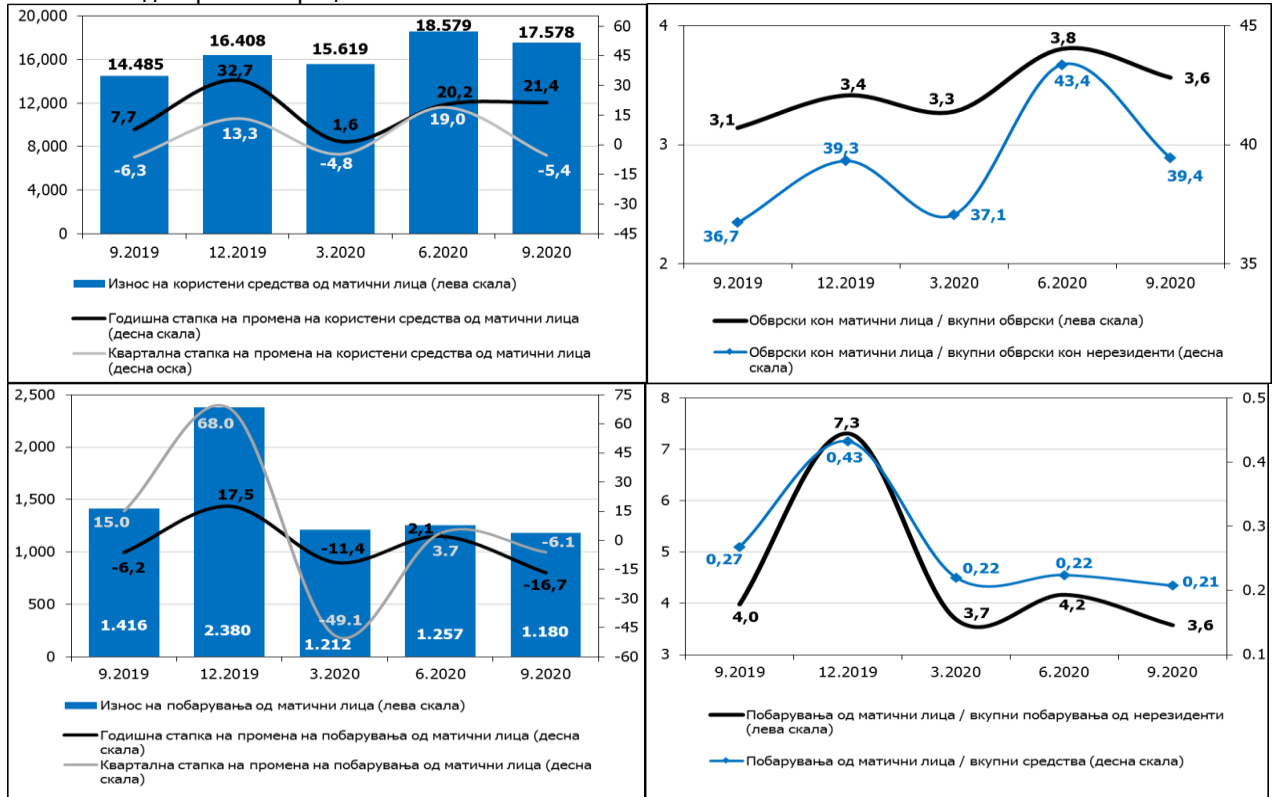
⁸⁸ Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезидентите се движи во интервал од 20,3% до 76,4%. Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски се движи во интервал од 0,2% до 14,9%.

Графикон бр. 88

Обврски (горе) и побарувања кон/од матичните лица на банките (долу)

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Профитабилност

Во првите девет месеци од 2020 година, домашниот банкарски систем оствари повисока добивка од работењето во споредба со истиот период од претходната година. Растот на финансискиот резултат се должи на зголемувањето на капиталната добивка од продажба на преземени средства, но и на остварените приходи од наплата на отпишани побарувања, растот на нето каматниот приход и намалувањето на оперативните трошоци. Определено влијание за повисоката добивка имаше и излезот на една банка⁸⁹ од банкарскиот систем, којашто работеше со загуба. Наспроти ова, трошоците за исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства забележаа раст, а во услови на здравствената криза банките ги укинаа провизиите за дел од своите услуги (претежно оние поврзани со електронско банкарство), што предизвика пад на приходите од провизии и надоместоци.

И покрај растот на добивката, показателите за профитабилноста (РОАА и РОАЕ) се намалија, што произлегува од повисокиот раст на просечната актива, просечниот капитал и резерви.

Трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките продолжи и во третиот квартал од годината. Поголемото намалување на активните, во споредба со пасивните каматни стапки, го услови стеснувањето на каматниот распон меѓу нив, во првите девет месеци од 2020 година.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првите девет месеци од 2020 година⁹⁰, банкарскиот систем оствари добивка од работењето во износ од 5,9 милијарди денари, којашто во споредба со претходната година, е повисока за 2,1%, или за 123 милиони денари⁹¹. Анализирани по одделни ставки, поголемата добивка беше условена пред сè од растот на капиталната добивка остварена од продажба на преземени средства⁹², а во помала мера и од приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања (коишто бележат раст од 157 милиони денари, или за значителни 33,1%). Одредено влијание врз растот на добивката имаше и намалувањето на оперативните трошоци и малиот раст на нето каматниот приход. Од друга страна, отсуството на поголем раст на добивката се објаснува со зголемувањето на трошоците за исправка на вредноста (пред сè од финансиските

⁸⁹ На 12 август 2020 година, беше укината дозволата за основање и работење на „Еуростандард банка“ АД Скопје.

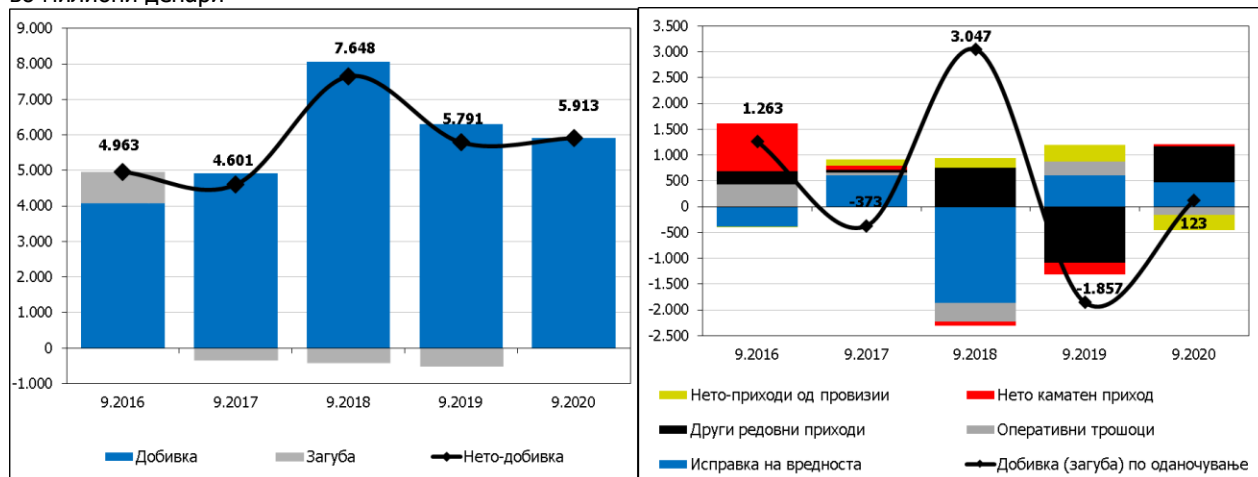
⁹⁰ Сите податоци во овој дел од Извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба, итн.) се однесуваат на првите девет месеци од 2020 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната или некоја друга година. Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал, итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од Извештајот се презентирани како просек од состојбите за првите девет месеци од 2020 година и така пресметаниот просек се споредува со просекот пресметан за првите девет месеци од 2019 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена на друга основа, различна од споменатава, тоа е нагласено во текстот.

⁹² Капиталната добивка остварена од продажба на преземени средства се зголеми за 627 милиони денари (или за повеќе од 2,5 пати), чие зголемување во најголем дел беше остварено во првото полугодие од 2020 година.

средства, но делумно и од нефинансиските средства) и намалувањето на нето-приходите од провизии⁹³.

Графикон бр. 89 Нето-добивка по оданочувањето (лево) и годишна промена на главните приходи и расходи (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Сите банки остварија позитивен финансиски резултат од работењето. Средните и малите банки ја зголемија добивката, додека кај групата големи банки профитабилноста се намали, во споредба со истиот период од претходната година.

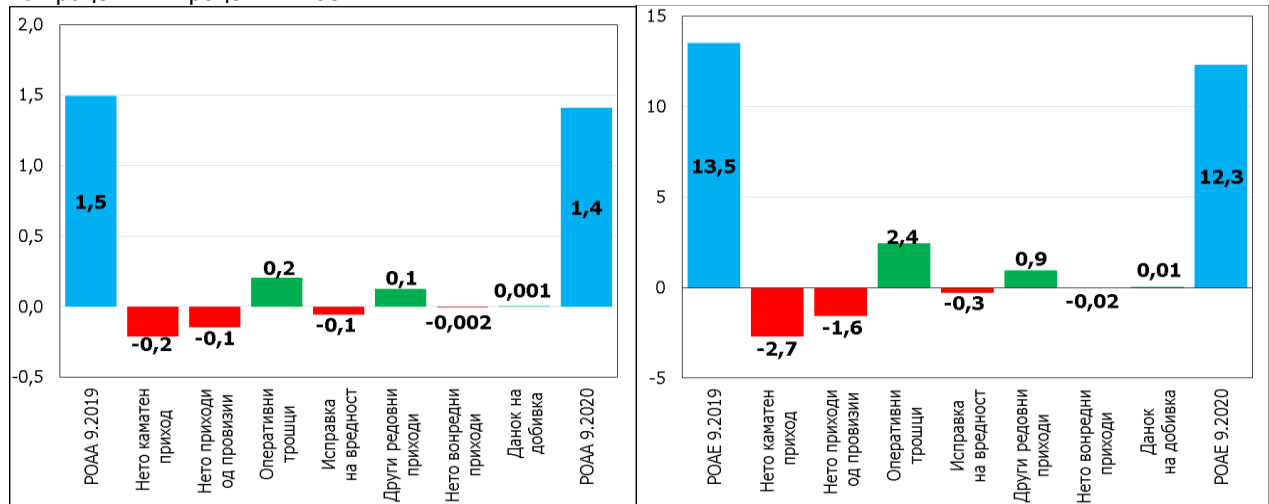
И покрај растот на добивката во првите девет месеци од 2020 година, показателите за профитабилноста⁹⁴ на банкарскиот систем бележат извесно намалување.

⁹³ За 302 милиони денари.

⁹⁴ Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

Графикон бр. 90 Расчленување на стапките на поврат на просечната актива (лево) и на просечниот капитал и резерви (десно) во проценти и процентни поени

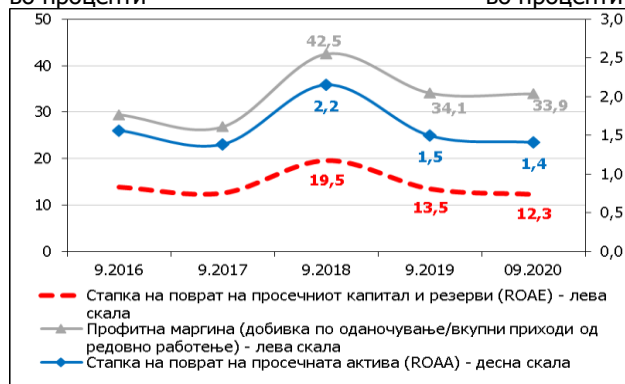

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На графиконот се претставени промените во одделните компоненти на профитабилноста изразени како учество во просечната актива, односно просечниот капитал и резерви. Зелените и црвените столпчиња означуваат позитивен и негативен придонес кон растот на ROAA/ROAE, соодветно, во процентни поени. ROAA и ROAE се изразени во проценти. Прикажаниот придонес на одделните категории зависи не само од категоријата приход или расход, туку и од висината на просечната актива, односно просечните капитал и резерви, поради што придонесите на одредени компоненти може да водат кон погрешни заклучоци.

Графикон бр. 91

Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапките на поврат на просечната актива (ROAA) и на просечниот капитал и резерви (ROAE) забележаа намалување во однос на истиот период од претходната година, поради поголемиот раст на просечната актива и на капиталот и резервите⁹⁵, во однос на растот на добивката. Така, стапката на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви се намалија за 0,1 процентен поен и 1,2 процентни поена, соодветно. И покрај растот на вкупните редовни приходи⁹⁶, тоа не доведе до раст на добивката по единица приход, што се согледува преку намалувањето на нивото на профитната маргина. Помалата профитна маргина се должи на помалиот раст на остварената

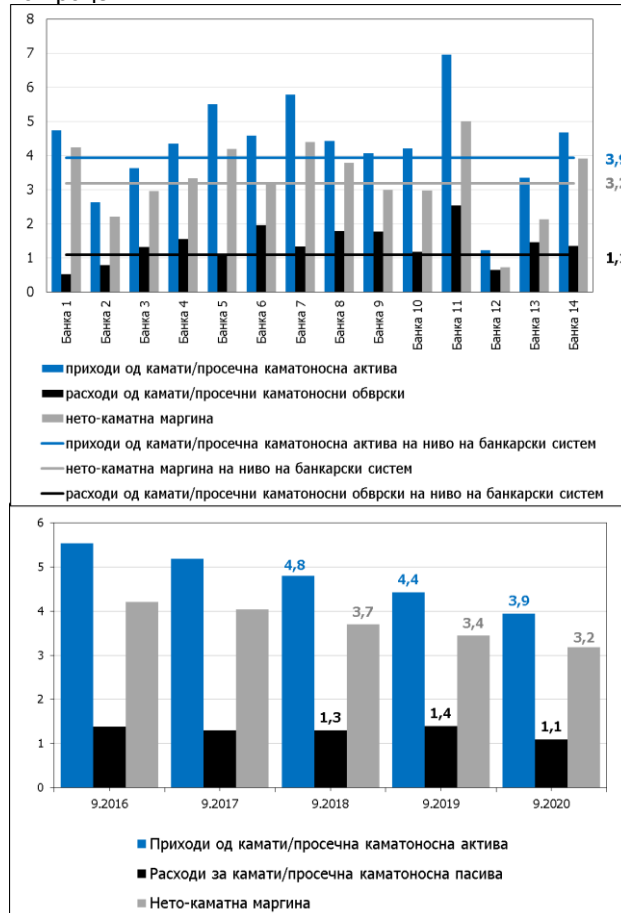
⁹⁵ Просечната актива и капиталот и резервите се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на анализираниот датум и 31.12. од претходната година. Растот на просечната актива на 30.9.2020 година изнесува 8,3% или 43.041 милион денари, во споредба со 30.9.2019 година, додека за растот на просечниот капитал и резерви изнесува 12,0% или 6.854 милиони денари.

⁹⁶ Вкупните редовни приходи се зголемија за 2,6%, или за 438 милиони денари во однос на истиот период од претходната година.

Графикон бр. 92

Нето каматна маргина по одделна банка, на 30.9.2020 година (горе)* и на ниво на банкарски систем (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарски систем се презентирани со линии.

* На 30.9.2020 година, прикажани се 14 банки (за една банка помалку) со оглед на одземањето на дозволата за работа на „Еуростандард банка“ АД Скопје, во август 2020 година.

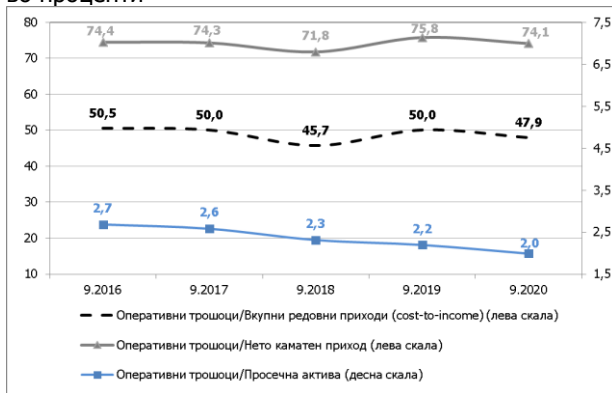
добивка во споредба со растот на вкупните редовни приходи поради зголемените трошоци за исправка на вредноста за финансиските и нефинансиските средства.

Нето каматната маргина, како показател за успешноста на банките од вршењето на основните банкарски активности, има позитивна вредност, но бележи постојано намалување во последните четири години. На 30.9.2020 година, нето каматната маргина се намали за 0,2 процентни поена, до нивото од 3,2%. Ова намалување на нето каматната маргина се должи на скромното зголемување на нето каматниот приход (за 41 милион денари, или за 0,4%), при повисок раст на просечната каматоносна актива (8,6%, или 37.286 милиони денари). Притоа, растот на нето каматниот приход произлезе од повисокиот годишен пад на каматните расходи (за 599 милиони денари, или за 18,7%), во споредба со намалувањето на каматните приходи (за 558 милиони денари, или за 3,9%), што при слично намалување на активните и на пасивните каматни стапки, произлегува од промените во обемот на банкарските активности.

Во третиот квартал од 2020 година, како и вообичаено, финансиското посредување со домаќинствата имаше најголем придонес во формирањето на нето каматниот приход. Во споредба со претходната година, нето каматниот приход од домаќинствата се зголеми за 646 милиони денари, или за 11,0%. За овој раст придонесоа не само каматните приходи од домаќинствата (со нивниот раст од 237 милиони денари, или за 3,2%), туку и каматните расходи, бидејќи се намалија за 410 милиони денари, или за значителни 25,5% (високиот пад на каматните расходи, во услови на корона-кризата главно се должи на зголемената склоност за чување на своите средства во странска валута и на

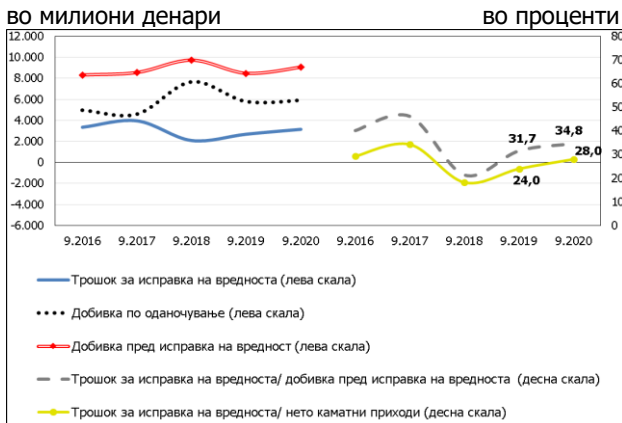

Графикон бр. 93
Показатели за оперативната ефикасност
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 94
Показатели за учеството на трошоците за
исправка на вредноста во добивката и во
нето каматните приходи
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кратки рокови, коишто обично носат и пониски приноси. Нето каматните приходи од државата исто така забележаа раст, додека нето каматниот приход од активностите со останатите сектори (нефинансиските друштва, финансиските друштва и нерезидентите) се намали.

Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем бележат подобрување, што е резултат на намалените оперативни трошоци (за 156 милиони денари, или за 1,8%⁹⁷), надолното со растот на приходите и просечната актива на банкарскиот систем. Така, учеството на оперативните трошоци во вкупните редовни приходи и во нето каматниот приход се намали за 2,2 и 1,7 процентни поени, соодветно, додека учеството на оперативните трошоци во вкупните просечни средства се намали за 0,2 процентни поена.

Во првите девет месеци од 2020 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства се зголемија, за 464 милиони денари, или за 17,3%. Овој раст во најголем дел произлегува од трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства (коишто се зголемија за 323 милиони денари), за што најголем придонес (од над 80%) има посебната резерва за вонбилансната изложеност (поради помалиот износ на ослободување на оваа резерва во споредба со истиот период од претходната година⁹⁸). Трошоците за исправка на вредноста на кредитите (на нето-основа) во првите девет месеци од 2020 година се помали за 70 милиони денари, за

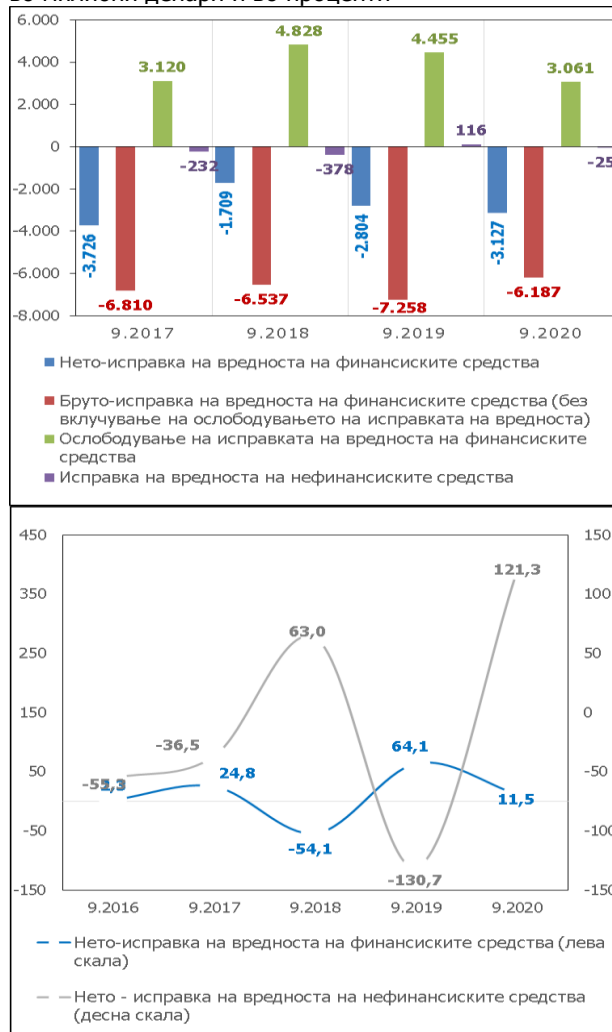
⁹⁷ Речиси половината од намалувањето на оперативните трошоци произлегува од пониските трошоци за вработените (пад од 77 милиони денари), а позначително намалување бележат и трошоците за услуги (пад од 70 милиони денари) и трошоците за службени патувања (пад од 24 милиони денари).

⁹⁸ За првите девет месеци од 2019 и од 2020 година, издвоената посебна резерва за вонбилансна изложеност е помала од направеното ослободување на оваа резерва. Оттука, посебната резерва на вонбилансната изложеност, на нето-основа (издвоена резерва намалена за направеното ослободување на оваа резерва), е позитивна и на двата датума има третман на приход во билансите на успех на банкарскиот систем. Во првите девет месеци од 2020 година, позитивниот износ на посебната резерва на вонбилансната изложеност, на нето-основа, се намали, за 262 милиона денари.

Графикон бр. 95

Износ на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (горе) и годишни стапки на промена на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (долу) во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Високиот процентуален пораст на исправката на вредноста на нефинансиските средства во однос на истиот период од 2019 година (121,3%) се должи на позитивниот износ на нето-исправката на вредноста на 30 септември 2019 година.

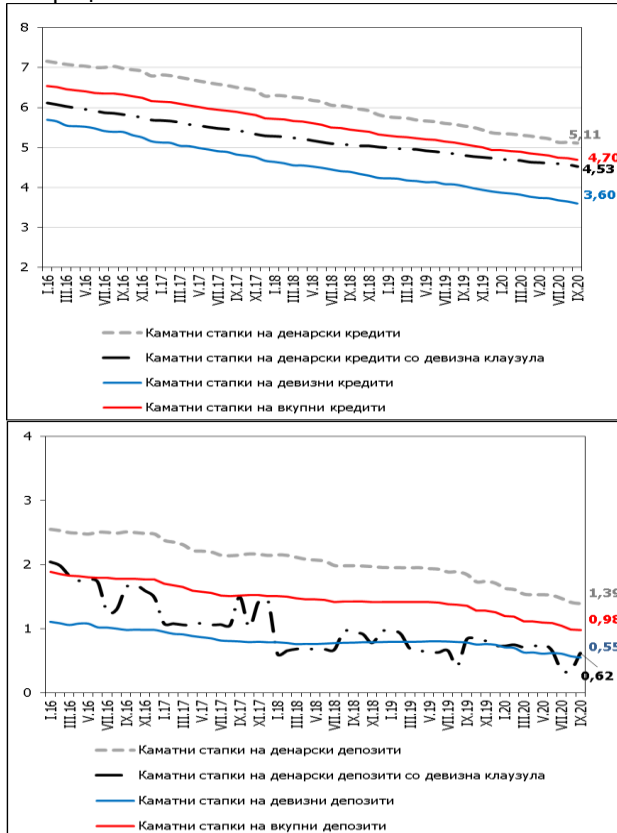
што најголем придонес имаше намалувањето на бројот на банките. Доколку се исклучи ефектот од излезот на оваа банка, тогаш овие трошоци бележат значително зголемување, што пред сè се должи на зголемената внимателност на банките и повисокиот износ на извршените резервации поради кризата предизвикана од корона-вирусот⁹⁹.

Нето-трошокот за исправка на вредноста на нефинансиските средства се зголеми во однос на истиот период од 2019 година, за 141 милион денари, што произлегува од помалото ослободување исправка на средства, и тоа за 119 милиони денари.

⁹⁹ Доколку се исклучи ефектот од оваа банка, којашто за првите девет месеци од минатата, 2019 година имаше релативно високи трошоци за исправка на вредноста, тогаш трошоците за исправка на вредноста на кредитите и пласманите бележат раст од 456 милиони денари, што е најмногу резултат на зголемувањето на овие трошоци во првото полугодие од 2020 година (во споредба со истиот период од претходната година).

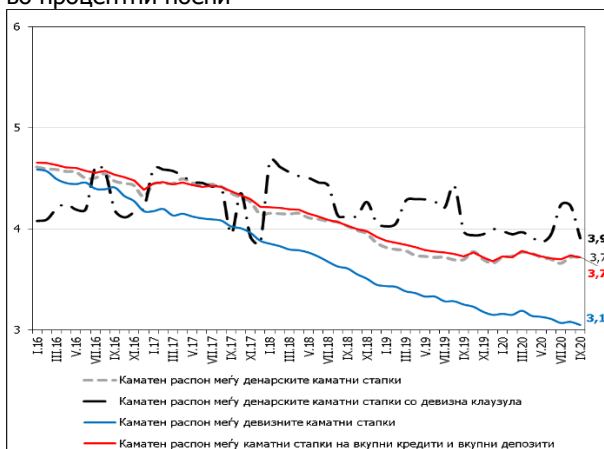

Графикон бр. 96
Активни (горе) и пасивни (долу) каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 97
Каматен распон во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

По намалувањето на каматната стапка на благајничките записи на Народната банка во три наврати заклучно со мај 2020 година, во третиот квартал оваа стапка се задржа на нивото од 1,5%. Меѓутоа, трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките продолжи и во третиот квартал од годината. Така, пондерираната просечна активна каматна стапка на банките за првите девет месеци од годината се намали за 0,4 процентни поени, во споредба со пондерираната просечна активна каматна стапка на банките за првите девет месеци од 2019 година и изнесуваше 4,8%. Исто така, се намали и пондерираната просечна пасивна каматна стапка, и тоа за 0,3 процентни поени, во споредба со истиот период од претходната година и изнесуваше 1,1%. Анализирано според валута, просечните каматни стапки на кредитите бележат посилно намалување во однос на падот на просечните каматни стапки на депозитите. Исклучок се само просечните денарски каматни стапки, коишто речиси идентично се намалија и кај кредитите и кај депозитите, односно за 0,43 процентни поени кај кредитите и 0,41 кај депозитите.

Согласно со поголемото намалување на активните, во споредба со пасивните каматни стапки, каматниот распон умерено се стесни и во првите девет месеци од 2020 година. Распонот помеѓу пондерираните просечни каматни стапки на вкупните кредити и депозити во првите девет месеци од 2020 година изнесува 3,7 процентни поени, што претставува годишно намалување за 0,1 процентен поен.

Анекси